

HELKA - - - - - VTLS-98 - - - - - NIDEVALIKKO
HAKUTERMI: MEGLONO-ROMANI (1/1)

SIJAINTI: Riippuu niteestä, löytyy antamalla niteen rivinnumero
TEKIJÄ: Papahagi, Pericle N.
PÄÄNIMEKE: Meglono-Români
JULKAISIJA: Bucuresti 1902

Si Tilattu

KOKOELMA	TILA	ID-NUMERO	KPL	OSA/NRO
1. H Varasto NUM.SIG.	Saatavana	1000772122		1

Edellinen näyttö Korttinäyttö

Uusi haku:

Ohjeita	Hakulomake	Boolean lomake	Lainat	Yleistä
---------	------------	----------------	--------	---------

Sijainti: H97. II. 8.

ninsula balcanică. Numai dacă admitem o populație română întinsă și compactă, ne putem explica, cum au fost ei în stare, ca după căderea vechiului imperiu bulgar, care cuprindea toată Peninsula balcanică, să dea naștere la formarea de domnii românești, precum sunt: imperiul româno-bulgar al Asaneselor (ei înșiși Români), care se întindea peste toată Peninsula balcanică de miază-noapte și țările românești [Onciul: *Principatele Române*, passim]; Μεγάλη Βλαχία, care cuprindea toată Tesalia; Μικρά Βλαχία în Pind; Άνω-Βλαχία peste Epirul de Nord; Flachia, lângă Salonic [Rösler, *Rumänische Stud.*, p. 106; Onciul, op. cit., p. 28]; ducatul lui Cruș (Chrys), care se întindea în părțile meridionale ale Bulgariei de vest și ale Sirbiei de azi [Jireček, *Gesch. d. Bulg.*, pag. 231, 232, 240, 243 la Onciul op. cit. pag. 35 (1)].

Credem că nu greșim susținând că Megleniții pe timpul imperiului Româno-Bulgar au trebuit să facă parte din acest ducat din urmă, a cărui capitală era Prose și care probabil cuprindea ținutul Pizrenei și al Scoptei de azi [o prețioasă menționare despre Români din împrejurul Prizrenului găsim în documentul lui Ștefan Dușan (1348), împăratul Serbilor, în care se vorbește despre o mulțime de sate, cătune și metoșe românești. Vezi: *Safarik*, Pamatky, pag. 103, despre chirovolul lui Dușan; *Hasdeu*, în *Archiva istorică a României*, tom. III, 1867, Buc., p. 86—96], se întindea peste Veles, Iștip, Strumița, ținutul Megleniei până la Serres. [Nicetas Choniates vorbește pe larg despre acest Chrys, de nem valach, nepot al lui Ioniță, în de Imp. Alexio Angeló, lib. II, cap. 3; lib. III, cap. 1, 2 și 7; vezi Șineal, *Chron. I*, Anii 1197—1199].

Se vede pe de altă parte, că dintre toate domniile române, numărate

(1) *Sineal*, *Chron. I*, A. 1018. Chiar în Meglen aflăm un duce român, ἄρχων Μεγλενοῦν, pe Iliță, Ἰλιτσα, care se luptă la 1016 cu împăratul Vasilios II Jireček îl consideră în pasajul de mai sus de Bulgar; slaviștii, unii nu vor să recunoască nici românitatea. Căpătită a Asaneselor, cu toate mărturiile aduse în Onciul op. cit. p. 26, Nota 54 și 56; *Höfler*, die Walachen als Begründer des zweiten Reiches der Asaniden, pag. 1186—1237, *Sitzungsber. d. k. Ak. d. Wiss.*, Wien, 1879, Ph.-h. cl. XCV, 299 sq.; și: *Dr. Xenopol*: *Istoria Rom.*, cap. IV, p. 668—619]. [Mărturiile altele despre întinderea Românilor din acest timp în Peninsula balcanică, sunt a se vedea în: *Tomascovich*: *Zur Kunde des Hämus*; *Noëtz* über die Wlachen auf Chaldike, in *Sitzungsber. d. k. Ak.*, vol. 99. — *V. Grigorevitch*, turist rus în: *Oberk putecestvija po Turcii, Kazan*, 1843, pag. 107. — *Uspenskii* Porf.: *Istoria Athona*, Kjev, 1877, p. 350: — *Kobanov* (ed. Wasiliewski), Gernstedt. — *C. Jos. Jireček*: *Archäol. epigr. Mitth.* X, 64; *Fürst*, d. Bulg., 123, unde se atrage atențiunea asupra numerosei nume de loc. române, ce se găsesc în V. Bulgariei, în Sredna, Gora, Tra.

mai sus, numai ducatul lui Chrys făcea parte din imperiul lui Ioniță [Onciul, op. cit. p. 35].

Acastă constatare este de mare importanță. Ea explică și cauza firăscă pentru care, după desfacerea lui Ioan Asan II (1218—1241) de biserica romană, la care Ioniță trecuse cu tot imperiul său (1204) [Onciul, op. cit. pag. 40, 41], prin introducerea din nou a ortodoxiei în imperiul româno-bulgar, Români din Meglenia, ca toți locuitorii acestui imperiu, recunosc și se supun supremației bisericii bulgare, introducând, fără îndoială, limba slavă în biserica lor, și care neapărat durăză câte-va secole de-arîndul. Acăsta ne învederăză și numărul cel mare al elementelor slave din dialectul MgRomân. Póte că cu mult înainte să se fi alipit MgR. de biserica bulgară, căci încă din sec. X există în ținutul Megleniei un episcopat, dependent de patriarhatul bulgar din Ohrida, după cum se póte vedé din cele reproduse mai sus după Jireček.

Cu stingerea dinastiei Asaneselor (1257) trebuie, după părerea noastră, să începă momentul însemnat, când dezvoltarea limbii române se face la Daco-Români și Macedo-Români în mod separat. La Daco-Români, cari adoptaseră în biserică limba slavă, limba se dezvoltă sub exercitarea acestei influențe. Tot același lucru a trebuit să se întimple și cu Megleno-Români. La Macedo-Români însă, cari introduseseră limba greacă în biserică, limba încercă această influență mai mult sau mai puțin.

Dar despre acăsta, ultimul cuvînt îl va avé, credem, studiul aprofundat și amănunțit al dialectelor române. Noi am fi mulțumiți, dacă am cei că prin materialul de față, contribuim la grăbirea deslegării acestei prea importante cestiuni.

Alfabetul nostru.

Alfabetul întrebuițat în lucrarea de față pentru transcrierea dialectului român din Meglenia este cel românesc, cu introducerea numai a câtor-va semne pentru sunetele particulare acestui dialect. Acest alfabet diferă puțin de cel întrebuițat de noi în lucrările: *Români din Meglenia* și *Din Literatura Poporană a Aromânilor*, Buc. 1900. Pentru ca cetitorii să-și facă o idee deplină, dăm acest alfabet mai jos precum și cel întrebuițat de noi în lucrările sus duse (P.=prescurtarea aceluși alfabet) în față cu cel întrebuițat de d-l Gustav Weigand (Wg.) în opul său, *Vlacho-Meglen*, Leipzig, 1892:

a P.-Wg. idem

ă P. idem; Wg. 9

- b, P.-W. idem.
- c+ă, o, u, â, f, cons.: cap, coîni, ouc, că, cruți. P. idem; Wg.: k:
kap, kuk koini, krutai, etc.
- o+e, i, I fiôr, (1) cîaşă, cîştină, P.: e': fic'ôr, c'aşă, c'îştină. Wg.:
tâ: fiôr, tîaşo, tîştino.
- ch, P.: ch', Wg.: ki: ch'or, P.: ch'or, Wg.: kior; chlept, proch; P.:
ch'lept, proch'; Wg.: klept, proki.
- d, P.—Wg. idem.
- đ, P. idem; Wg.: dz.: P.: fronđi, Wg.: frondzi.
- e, P.—Wg. idem
- ş, „ „ „ „
- f, „ „ „ „
- g+a, o, u, â, f, cons. P.—Wg. idem:
- gaură, gol, guşă, gras etc. P.: idem; Wg.: gâuro, gol, guşo, gras,
- g+e, i, I:
- ge, gi, gî, P.: g', Wg.: dž:
- gep, g'avair; P.: g'ep, g'avair; Wg.: džep, džavair.
- gh=ghî; P.: gh', Wg.: gi:
- ghiaţă, gh'armi; P.: gh'iaţă, gh'armi; Wg.: giatsq, giarmi, giü (viü).
- h, P. idem.
- î (i), P.: „ „ „ „ Wg.: I (i)
- l, P. idem; Wg.: „ „ „ „
- l, P. idem: luni, Wg.: ž: žuni.
- l, P.—Wg. idem
- l (i), P.: l', Wg.: li: gălină, ulit, âli; P.: gălină, ul'it, âl'; Wg.: golinno,
ulit, oli.
- m, P.: idem Wg.: idem
- m (i), P.: n', Wg.: ni: mîel; P.: n'el; Wg.: niel.
- n, P.—Wg. idem
- n (i), P.: n', Wg.: ni
- o, P.—Wg. idem
- o, „ „ „ „
- p, „ „ „ „
- r, „ „ „ „
- s, „ „ „ „
- ş, P.: ş; Wg.: ş
- t, „ „ „ „ idem
- t, P.: t; Wg.: ts

(1) Se pronunță ca în limba română literară.

- u (ü) P. idem, Wg. u, (u.)
- v P.—Wg. idem
- v (i) P.: v'; Wg.: j.
- x „ idem
- z P.—Wg. idem.

PARTEA I.

CĂLĂTORIE; DESCRIEREA SATELOR VISITATE.

A. Călătorie prin Meglenia.

Volumul de față va cuprinde tot ce am putut culege în scurta călătorie întreprinsă pe la Români din Meglenia și care a durat de la 13 Iunie până la 23 ale aceleiași luni inclusiv.

Sosit în sêra de 12 Iunie la Ghevgheli și găzduit de amabilul meu amic Gh. Ciohagi, ăia următore am petrecut-o făcînd cunoșcința diferiților Români stabiliți aci, vizitându-î pe la prăvălii și acasă și rămînînd pe deplin satisfăcut, că sub raportul economic stău destul de bine. Casele cele mai frumoșe, așezate cele mai multe de-alungul străđii principale, care duce la gară, sunt mai mult ale lor. Mai tôte sunt noue, cu două caturi, încăpătore și cu grădini frumoșe în față sau în dosul lor, în cari se cultivă tot felul de legume trebuincioșe gospodăriei și jur împrejur câte unul sau mai multe șiruri de duđi. Curățenia, această notă caracteristică a Aromânului, domnesce în tôte casele și se datoresce femeii române. Dacă femeia română merită tötă admirațiunea în partea ce ieă la susținerea casei, nu mai puțin este de admirat bărbatul, care excelază prin moralitatea sa în afacerile comerciale. «Românul preferă mai puțină *fudulie*, dar ouestitate extremă în afaceri: imi spunea d-l Ciohagi. În adevăr, timp de doi ani cât am stat la Salonic n'am auđit ca un comersant român să înceteze plățile, deși ei fornază majoritatea dintre comersanții creștini. Se pomenesce ca raritate casul d-lui Nicolae Băheivanu, care fiind nevoit a face concordat cu creditorii săi, acum 6—7 ani, și a le plăti 30% după doi ani, începînd a-î merge bine negoțu, a plătit și restul de 70% la toți. Asemenea casuri de virtute, într'o țără, unde tinerii nu se pot însură, dacă n'au dat două falimente, cu drept cuvînt merită tötă admirațiunea. Și Aromânul este același în Ghevgheli ca și în Salonic.

- Vârtoapi, n. de loc. în Nta., (vezi *vârtoapi*).
 Vălfăviță (an), n. de loc. în Ln., unde altă dată se află văltoare.
 Vărtica, n. de loc. în Cpa.
 525. Vărtóchi, n. de loc. în Cpa.
 Verna, n. de fnt. în satul Ln.
 Veșlă (cișma ∞), n. de fnt. în Hma, în sat.
 Vișoari (la ∞), n. de loc. în Hma.
 Vinător (=vinător), n. de loc. în Nta., în Ln.
 530. Viñta-l-Ași, (= via de la Ași), n. de loc. în Cpa.
 Viñturi (la ∞) = la vii, n. de loc. în Cpa, Hma, Ln.
 Vir (an ∞), n. de fnt. în Oș.
 Virili-Strimți, n. de loc. în Oș.
 Viru-Ejului (la ∞), n. de fnt. în Oș.
 535. Visolca-Camen (slavonesce: piétra înaltă), n. de loc. în Co-nița.
 Vișterna (Cișma ∞), n. de fnt. în Hma.
 Virtoapi (an ∞), n. de loc. în Oș.
 Virtoapa-l-Mancu, n. de loc. în Hma.
 Virtoapa-l-Dima, n. de loc. în Cpa.
 540. Vrieta (an∞), n. de fnt. în Oș.
 Vriu-di-Nucă (Virful de nucă), n. de loc. în Hma.

- Vriu-di-cruți (=virful de cruce), n. de loc. în Huma.
 Vriu-di-Ţitati, n. de loc. în Hma, unde se ved ruinele unui castel antic. Délul pe care se află este foarte ascuțit și panorama ce și se înfățișează de aci este dintre cele mai splendide.
 Vuloagă, n. de loc. în Hma.
 Zagrád (cetățuea), n. de loc. în Ln., Brw.
 545. Zăteuva, n. de loc. în Brw.
 Zapád, n. de loc. în Brw.
 Závòñ, n. de loc. în Brw. și în Oș.
 Zidinițuri, n. de loc. în Ln.
 550. Zlămbiță (la ∞), n. de loc. în Oș.
 Zouă, n. muntelui Zina, cel mai înalt din partea locului. Aparține Lunđiniților, Năntenilor și altor proprietari particulari. Locuitorii din Lunđiñi suferă mult rău de vinturile care suflă din partea muntelui Zina; le strică sămănăturile, și dacă din întâmplare au cosit, suflând turbat, le sbóră snopii depărtate de césuri întregi. Mai toate casele satului din Lunđiñi n'au nici o feréstră în spre partea Zinei din pricina acésta.
 Zoua-mică, n. de loc. în Nánta.

GLOSAR.

În acest glosar sunt cuprinse:

- 1) Tóte cuvintele aflătore în prima și a doua parte a prezentei lucrări, afară de cele cuprinse în cap. XVI *Nomenclatura localităților*;
  - 2) Cuvintele cuprinse în opul *Vlacho-Meglen* al lui G. Weigand [prescurtat Wgd.], cu indicarea paginei și alăturate pe lângă vorbele respective din lucrarea noastră;
  - 3) Cuvintele din *Românii din Meglenia* de P. Papahagi [prescurtat Pap.] când aceste cuvinte nu le întimpinăm în textele lucrării de față, dar redate cu adevărata lor pronunțare (vezi pag. 2, Partea I).
- Primele cifre arată pagina unde se află cuvintul; iar cifrele din paranteză, care urmează acestora, arată No. de pe pagină. Un cuvint nu este indicat de mai multe ori, decât când este necesar.
- Verbele sunt date la Ind. pres. pers. I.
- Tóte cuvintele neaccentuate, atât în glosar cât și în text, se ceteră cu accentul pe penultima.

Prescurtările principale din text și glosar sunt cele următore:

Arom. (Aromănesce).	loc. (localitate).
Brsł. (Birisłău).	Ln. (Lunđiñi).
Cțca (Conțca, Cđnița).	MR. (Macedo-Român).
Cpa. (Cupa).	MgIR. (Megleno-Român).
Cșu. (Cișmea).	n. (nume).
DR. (Daco-Român).	Oș. (Oșani).
fnt. (fântăna, isvor).	am., sf., su. (substantiv masculin, fe-
Hma. (Huma).	menin, neutru).
IR. (Istro-Român).	vb. (verb).

Conjugările sunt arătate prin (conjugarea) I, II, III, IV.

Alfabetul. Ordinea alfabetică este cea următore:

a, ä, b, c, d, đ (dz), e, ę, f, g, h, i, j, l, l, m, ñ, n, ñ, o, p, r, s, ș, t, ț, u, v, v, x, z (l). Ea se va cita diftongat în tot-deauna: ea (ia); oș, de asemenea se va cita diftongat oa (üa).

Notă. Paginile din Partea II a prezentei lucrări, pentru exemplarele țese aparte, corespund 135 cu 1, 136 cu 2 și așa mai departe până la pag. 184, care corespunde cu pag. 50.

(1) Vezi despre valórea fie-cărui sunet la pag. 9-11.

A.

- A=La începutul cuvintului este deschis în genere și în unele cuvinte se pronunță aa, *aampiratu* [v. despre A în Wgd. 6 7].
- A interj.: *a! nu vină coa!*
- Abă sf. = flanelă 37.
- Abër sm. = scire; veste de mörte 60 (a), Arom., *li-adusiră hibărlı* = i-au adus scirea despre mörtea lui.
- Ac sn. = ac; obiect de argint 30, 61 (.), 157.
- Ac sn. = drept, dreptate; *re ac fa-chiru* = avea dreptate săracul 157.
- Acăș vb. IV = lovesc. [Pap. acăș]: a se munci, a lovi.
- Acăș vb. IV = lovesc: *la acăș* = îl lovi, îl pocni (Pap.).
- Acrép sm. = scorpion, Arom. *șerac* [Pap. *acrip*, este greșit. Etim. arab. *acreb*].
- Acru adj. = acru; fig. fudul, îngâmfat 61 (.).
- Acu conj. = dacă; une-ori a se elide: *'cu* 58 (a), 66 (aa).
- Adet sn. = datină, obicei 119, 144.
- Aflu vb. I = aflu, gădesc, descoper; *bini vă flom* 55 (a, a), 58 (a, a), 61 (a); *allum* 66 (aa), Pap. A se perde, când nu este accentuat.
- Aftari pr. neh. = atare, ast-fel; pl. *affări* 61 (.). Arom. *altari* (Gipeși).
- Ăgaba adv. = pöte, döer 157.
- Agru sn. = agru, ogor, țarină 155, 103 (aa).
- Al! interj. = aide! *ai să mergă la ampiratu* ai să mergă la împăratal 145.
- Alđ! interj. = aide! 68 (a), 145.
- Alđ! interj. = aide! 135.
- Algör sm. = armăsar (Bw., Ntä).
- Altör sn. = grajd în casă, numit și *fund* [Pap.].

- Air sm. = noroc 59 (a); *air nu ari di tını* = nu se alege nimic de tine 156.
- Airlă = noroc, cu noroc, norocos: *airlă să-ți iă!* = să-ți fie cu noroc! 56 (aa, aa); *uom airlă* = om norocos.
- Al sm. = hal, stare; nenorocira 59 (a), *an niși un al* = într'un hal fără de hal 138.
- Alaită sf., pl. *alaitchi* = persoanele cari trăesc la curte 143; *cum alaitchili dărară* = cum făcură curtesanii 145; *zisi la alaitchili lui* = duse la curtesanele lui 146.
- Alăt, pl. *alaturi* sn. = uneltă 103 (aa).
- Alăș vb. = aburez, Arom. *ahulescu*, Pap. pipăiu.
- Alb adj. [Wgd. *alp*, pl. *altp* 16] = alb 47 (a); *cați alibi* = cai albi, 50 (aa), 61 (a); *alb purtat-că* = a purtat alb, nu de doliu 76 (aa); *cu barba albă* 166; *albă* = frumösă, fericită; Wgd. 60, 61: schöne.
- Albës, vb. IV = albesc.
- Albët [Pap.] = albătă.
- Albëța sf. = albătă; partea albă a ochiului (Pap.); böla de ochi.
- Albină sf. = albină 137; *albinili fe nu sirbës* 27.
- Albiri sf. = a albi, albire; *albiri pönfa* = a înalbi pânza.
- Alcă n. de cal, de culöre röșie 170 (.).
- Alexandru = n. pr. 152.
- Aliz [etim. tk.] = în tocmăi, adevărat, just: *alți negru* = eu totul negru 104 (aa).
- Alnăș vb. IV = pipăiu, caut cu de-a-mănuțul, caut prin töte părțile, scotocesc. Arom. *pusputescu*.
- Alt pron. neh. = alt 121.
- Altăr sn. = altar 80 (aa).
- Alın [Wgd. *alı* 13] = usturoiu 38.

- Am vb. II = am, ai, ari, *vem veși, ai*; conj. pers. III *aibă; vü* = avui; *vut* = avut, *veri* = a avé, avere; *ari tarba* = esto ərbă 71; *u vut-ai* = a avut; *ună aspră-tu fost* 65 (aa); *să aibă* = o să aibă 103 (aa); *Di mort lup ari la urin, să-ți iă frica?* 74 (aa). [Wgd. 44].
- Amăc sm. [tk. *ahmăc*] = prost, timpit [Pap.].
- Amân = grație, aman 148.
- Amă conj. [Wgd. 35, Pap., ama] = dară 57 (aa), 65 (aa).
- Ambalig vb. I = baleg, a se bălegă [Pap.].
- Ambar = hambar, pl. *ambară* 62 (a) și *amböri* 31.
- Ambët vb. I = îmbët; *amă-ți ambitö cu vin feți lumi* = dar îi îmbetă cu vin pe acei ömani 144. [Wgd. idem 10].
- Ambitărnës vb. IV = îmbătărănesc 56 (a).
- Amburös (mic) vb. IV = mëlupt: *si amburös* = se luptă 18.
- Amflu (și: amflum) vb. [Wgd. 10] = umflu, sunt mândru: *mult si amflă*, mult se umflă în pene 62 (a).
- Amin = amin; la timp, tocmăi; *si pugudă la amin* 62 (a); 56 (a, a), 57 (aa), 122.
- Annăr [Wgd. 10], sm. = amnar.
- Annu vb. I = umbli; *ari un puțü, tu cu dipri rid, rid annä* 49 (a). — [Wgd., Pap. 15 idem]; 52 (a); *poți si annü?* 136; *annöda* = umblând 120.
- Amputös vb. IV [Wgd. *amputös* 9, 42] = împărtesc.
- Ampedje vb. I [Wgd. *ampedik* 10, Pap. greșit = *ampedic*] = împedic.
- Ampirät sm. = împérat 51 (a), 52 (aa), *ampiratu börilor* = împératul vin-

- turilor 40, *vină stragnio, care auflă din spre muntale Zina în astale Lunțini și Birislaü.*
- Ampirätesc adj. [Wgd. *ampirätesc* 38] = împératec; *și ca la püeră an cucöfi ampirätäși* = și când îl puseră în cocoși împérateci 137.
- Ampiratică sf. = împératecă 136.
- Ampiratița sf. = împératecă 143, 143; împérateca albinelor 27.
- Ampiratiță sf. = împérație 141, 145.
- Amplitës vb. IV [Pap.] = implétesc.
- Amplitit = implétit 151.
- Ampliu vb. I [Wgd. *ampliu* 10, *amplijă* 39, Pap. idem] = umplu; *Amplijă coca?* = ai înțeles 66 (a), *la ampilără capu* = îl înduplecără 64 (a); *li ampilără am pünă di frica* 144.
- Amprostu vb. I = puș drept, fixat: *ai amproastă* 33.
- Ampuös vb. IV = împuț; *la ampü răsolu* = a se da de rușine 81 (aa).
- Amü = ? 50 (aa).
- Amü = Dat. de la *to* [Wgd. *amü* 49 (a, a), 50 (a, a)].
- An prep. [Wgd. idem 34] = în; *an fer* 50 (a); 51 (a, a), 52 (a); *an an lantă monă* = lași în ocașaltă mână 33; *de asemanea an*.
- An sm. = an; anul trecut 53 (a), 52 (a), 77 (aa); *ca junșiră an an* = dacă ajunseră în virată 143. [Wgd. idem 12].
- An sn. = han 163.
- Ancalär (Pap.) adv. = călare.
- Ancalic vb. I [Wgd. idem 10] = încălec, 66 (aa); 144; *anolicăd* = încălecat 152.
- Ancalzös vb. IV = încăldesc 147, Wgd. idem: *ankalzös 49, ankölzi* = încălșii 10; *să na ancalezăși*, iar nu: *ancalezăși* 147 (a).

Ancap vb. II = încap; *pământu nu mi neapă* - pământul nu me încap 139.
 Ancare vb. I = incare 152; *delmi cota ană va ancăreăfi* = din moment ce atâta mă rugați 158. [Pap.]: îngreuez, împovărez.
 Ancă=inecă 62 (s), 164; *domnu 'neă* 78 (s), Wgd. *anko* 10, 33; Pap. idem.
 Ancelid vb. III = înclid 45 (s), *ancelis* 51 (s); [Pap. *anc'is* = de coloare închisă; Wgd. *anklid* 10, *anklis* 39].
 Ancinaciuu sf. = înclinăciune, compliment; *și ro să pisăres ună ancinaciuu* 142; [Wgd. *anklini-tsun* 15].
 Aneă adv. = înecăce 162.
 An-cola adv. = în colo.
 Anerere vb. III = crește 153; a răsări sorele: *anerești soarți* = răsare sorele 106 (s); *di ea să anereșca soarți* = după ce apare sorele (lit. după ce o să apară sorele) 119.
 Ancerleat adv. = cu mînte, înțelept. Wgd. 69.
 Aneurun vb. I = încunun 168; *aneurună* - încununat 168.
 Aneurumatic sn. = plata pentru încununare, de încununare, ce i se cuvine popei și celorlalți servitori ai bisericii. [Pap. idem.]
 Andirég vb. III = dreg 149; *și la andireși* 151; *andireși casa* = deretică (prin) casă.
 Andreă sf. = undrea 31.
 Anfaș vb. I = infăș, infășur 117; *la anfaș* 107 (s).
 Anfric (mi ∞) vb. I = mesperiu, mētem; *și anfrică* 140, 159.
 Anfrigură (mi ∞) vb. I = mă apucă frigurile [Pap.].
 Angă prep. [Wgd. *ango* 34] = lângă; *jursi angă ună moară* 143 [Etyrn. an + (lângă)].

Angălbines vb. IV = îngălbinesc.
 Angărdēs vb. IV = îngărdesc 117, 153.
 Angărie sf. = elacă, angărie 41.
 Angăroă sf. = elacă 66 (s, s),
 Anghies vb. I = [Pap. greșit *anghieș*] = înviez; *Cum si anghiască?* = cum o să învieze? 159; *anghia* = învia 166.
 Anghil sm. = inger 168.
 Anghăvit adj. = întocmit la stăpân, Arom. *arugăt*; Wgd. 64.
 Anghleg vb. I = încheș; pun la cale: *la anghlegom lucru* 62 (s).
 Anghlet vb. I = îngheț.
 Anghlit [Wgd. *anghlit* 10] vb. I = înghit; *oșn anghlitau* = când înghiția 166; *la anghlit lupu* 137; *au anghlit lisița* 136.
 Angrăjos vb. I = supăr, ațîț (câinii).
 Angrēc vb. I = îngreuez, trag măi mult la o parte 82 (s); Pap. 28 (s).
 Angrōp vb. I = îngrop; *s-la angrōpă* 106 (s); *angrupăt* 145, 146, 152.
 Angunisēs vb. IV = grăbesc 81 (s), 168.
 Anjos adv. = în jos.
 Anjug vb. I = înjug 156.
 Anjūr vb. I = înjur 137; Wgd. *anzur* 10.
 Anlōș (mi ∞) [Wgd. *mi antlōș* 42] = mă îmbolnăvesc; *una fe si antlōșă micu* = îndată ce se îmbolnăvesc pruncul 108 (s):
 Anmōitū vb. I = immoiu; Arom. *molū*.
 Anmuțari = immuțiere. Arom. *mulțari*.
 Anrătēs [Wgd., *anraēs* 49, *anrait* 10, 28] = mēsăsupăr. Arom. *mi nărășevu*.
 Anrușōn (mi ∞) vb. I = mă rușinez.
 Ansōr vb. I = insor; *s-na la ansurōm* = să ni-l însurăm 139, 149.
 Ansănuțșōz vb. IV = însănătoșez; *ca si ansănuțșōz* = după ce se însănătoși 166.
 Anșărătūră sf. = colan 127, 128. [lit. înșărătūră].

Ansūs adv. = în sus.
 Anșōr vb. I = înșir.
 Antala-pântala = ciat-pat 62 (s).
 Antămōnū vb. I = tămăez 120.
 Anticagiū sm. = persoană care se ocupă cu negoț de obiecte antice 23.
 Antirie sf. = anteriu 36.
 Antōru vb. I = întorn, întore; *și con si anturnasi* = și când se înturnase, se întorsese 151; *nu-ți si antoarnă* 84 (s); *si anturnară* 163.
 Antreb vb. I [Wgd. antrep 10] = întreb 62; *tu-ți nu antrebă* = tu nu întrebă 160.
 Antrē adj. = întreg 166 [Wgd. *antreb* 10].
 Antribari sf. = întrebare, a întrebă, întrebând 62 (s).
 Antru prep. = între, în; în față 52 (s); *āntru*; *și plăscățu antru țelē* = se ciocniau între ei 146.
 Antru vb. I = intru 58 (s); *tot antră* 51 (s); *ān foc să antriși* = în foc să intri 58 (s); *āntrōnda* = intrând 118.
 Antunerio sm. = întunerec 147.
 Antunic vb. I = întunec; *niți nu si antunioș bini* = noț nu se înoptă, nu se întunecă bine 164.
 Anturcōș vb. IV = turcesc; *mi anturcōș* = mă turcesc, mă fac turc; *ca si anturcōșă bugariē* = după ce se turcără Bulgarii 156.
 Antăpari sf. = înțepare 67 (s). *Antăpō* 86 (s); *antăpāt* = asoujit.
 Antērt vb. I = cert [Wgd. *antsert* 17, 9].
 Antlēg [Wgd. *antseleg* 48] vb. III = înțeleg 87 (s), 71 (s).
 Anțing vb. III = încoing 117.
 An-țort [Wgd. *an-tsorts* 29] = anțert, acu trei ani.
 Anuntru adv. = înăuntru.
 Anūrū (mi ∞) vb. I = urmăresc, mă

țiu după urma cui-vă: *anūrū-ti după țel* 26 (s).
 Anurmari sf. = urmărire.
 Anvārtēs vb. IV = amestec, invirtesc, infășur. *Si anvārtēști an cal* = se amestecă priatru cal 166.
 Anvēsc vb. III = îmbrac; *mi anvēsc* = mă îmbrac; *grōn anviscōt* = aplo ou grăunțe (Pap.).
 Anveșmint sn. = veșmint, îmbrăcămintă (Pap.).
 Anveștimint [nu: *anveștimint*, cum greșit e în Pap.] = îmbrăcămintă.
 Anvē vb. I [Wgd. *anvēs* 9, *anvēpāt* = erfahren, geschickt 28] = învâ 146, 168. *Din toți mai anvēști* = învâța mai bine decât toți 149.
 Anvītes vb. IV = lavelesc, înțesur 155, (greșit în Pap. *anvīști* și *li anvī di kol* Wgd. 68).
 Anvīt = incolăcit; chemuit 86 (s).
 Anving vb. III = înving.
 Anviniș vb. IV = învinețesc; *anviniș* = mă învinețesc, devin înțel la față.
 Anvirin vb. I = intristez, mănșez 145, supăr 158. *Anvirași si anvirași* = împăratul se mănșă, se supără 144.
 Anvirinari sf. = supărare, intristare, mănșire.
 Anvirinōs adj. = supărat 159, 160.
 Anvītāt [Wgd. *anvītāt* 28] adj. = învâțat, obișnuit 42 (s). Wgd. = erfahren, geschickt.
 Anvītātūră sf. = învâțătură 146.
 Anvīrtēs vb. IV [Wgd. *anvīrtēs* (mi ∞) jeh vende miah 42] = întorc, învîrtesc; *te anvīrtēști la stōngă* = care întorce, se învîrtesc spre stînga 107 (s).
 Anzīnucitū vb. I = ingenuchez.
 Anzīnucitari sf. = ingenuchere.
 Apansōz [tk.] adv. = pe neașteptate;

că țea noustră fu apansöz = că la noi a fost cam pe neașteptate 150.
Apir [Pap. la Nta] vb. IV = a seface țiuă; *apirî* = se luminea de țiuă.
Apsana [etim. arab *habs* = închisurare] = închisore 164. *Apsându-lui* 164.
Apt sm. = prizonier [Pap.]; închisore; *ai apt!* ai (in) închisore. [Etim. arab. *habs*.]
Apu sf. = apă; art. *apa* 42 (s), 52 (s); *apu nu-ți da să bei* = a nu-ți da un moment răgaz 62 (s), 60 (s); *dă la trei api* 109 (s).
Ar vb. I = ar 69 (s), 155.
Ară = n. pr. de riū 146.
Ară adv., conj. = iară (passiv).
Arăbaba = forțe repede, cât de mult iute 104 (s).
Arb sm. veđi, *arb*.
Arbêt, *arbeti* Wgd. 24, Pap. = spate.
Arburi [Wgd. *arbur* 11, pl. *arburi* 22], pl. *arburi* sm. = arbore; *un arburi cu coriūli an sus* 49 (s).
Arburim sf. arborime, arboret [Pap.].
Are sm. = arc; instrument cu care se lucrăză bumbacul 33 [Wgd. *ark*, *arso* 9, 24].
Ard vb. III = ard 65 (s, s), 151; *arin foc s-ti ardă, da-ni-nă ti ardări!* 59 (s) [Wgd. *arš* = arsei 39].
Ardie vb. I = ridie 71 (s); *si ardică* 119; *unu si ardică, lantu si lasă unul se ridică, altul se lasă* 144.
Ardicari sf. = ridicare, a se ridică.
Argavân sm. = Arom. argavân [v. răgavân] = orin.
Arglës [Pap.] vb. IV = cheltuese; etim. *hargi* arab. = cheltuire.
Ariciū sm. = ariciū [Hma, Oșani].
Aripă, pl. *ieripi*, sf. = aripă.
Arnăut sm. = Albanes [Pap.].
Arnăuțești adv. [Pap.] = albanescesc.

Arsinic (v. răsinic) 128.
Arslan sm. = leū (v. rāslan).
Arșon s. = rāschitor 34 [v. rāșon].
Ar'ie [tk] = în sfirșit 61 (s).
Arvîă sf. = arie 40. Arom. *arvîe*.
Arzint [Wgd. idem 48] sm. = argint 89 (notă 1).
Arzintâr sm. = argintar 29.
As adv. = ađi 164. *Pri zuia di as* 58 (s, s, s); Wgd. *as* 34.
Aschiër = armată 142, 151.
Aschitiă sm. = pustnic, sihastru.
Asli [tk] adv. = adevărat 155.
Aspră sf. = ban, lescă 62 (s), 65 (s).
Astăzi adv. = astăzi.
Astrêt adj. = sterp 61 (s).
Aș! pron. dat. refl.; *școntă* = își cântă 67 (s) [Wgd. *aș* 30].
At sm. = armăsar 62 (s).
Atoali = Arom. *cutraghiomsî*, partea casei dintre acoperiș și zidul pe care se razemă grinđile ce susțin acoperișul, însă din năuntru casei în opunere cu strășina 101 (s); Wgd. *atoli* der zwischen Decke und Dach befindliche Raum 73.
Atôr [tk hatir] sm. = plac, chef 62 (s).
Ățala-mățala = 62 (s); *ățal* pe Arom. însemnă: om neingrijit, care nu are nici o ordine în haine, în purtare.
Ați adv., conj. = apoi 33; dacă 152.
A(ı)! = strigăt de chemare ca să oprim cutării 171; dat sing. de la pron. *tu*.
Aū Acus. de la *ea* [Wgd. *ap* 4].
Ăură sf. = recore [Pap.].
Axën s. și adj. = străin 62 (s), 101 (s), 116.
Ază adv. = ađi.
Aznă [tk haznă] = hazna, deposit de bani, vistierie 138.
Azôr [tk.] adv. = gata 161, 163.

Ă.

Ă! interj. 161.
Ăi! interj. = hăi! 137.
Ămpirăt, veđi *ămpirăt*.
Ăn prep. = în 33, 46 (s), 49 (s), prescurtat în *n*: *n-vali* 45 (s); *n-timp!* = la anul! 56 (s); veđi și *an*.
Ăncoa adv. = încoea 136.
Ăncuntinăt adj. = încântinat 61 (s).
Ăngröp = veđi *ăngröp* 106 (s).
Ănșör = înșir 122 (veđi *ănșör*).
Ăntru prep. = în față. Arom. *ntră*, *nintră* 51 (s), 63 (s); între 101 (s); *ăntru bătijuni* = înainte de bottez 120 (veđi *antru*).
Ăntunerie (veđi: *ăntunerie*) = întunerec 102 (s).
Ănțileg [veđi: *ăntileg*].
Ărb sm. = hărb 89 (notă), 86 (s).
Ără (veđi *ară*), se aude la Oș. mai mult.
Ărdicari sf. = ridicare, a ridică 33. (v. *ardicari*).
Ărt sm. = prepelicar. Arom. *hirtă*, căne de vinat paseri.
Ăsli (veđi: *asli*) 158.
Ăși = își Dat. 64 (s, s), veđi *ași* 220.

B.

Ba! interj., adv. = ba! nu.
Babă sf. = bătrână, bunică 39, 45 (s), 51 (s), 62 (s), 136; *baba* = mōșă 117, *băbăli* = bunicele 118 [Wgd. *babq* = Grossmutter 49].
Babă sf. = obiectul de lemn care servece la ridicarea pietrelor (= *rö-pilor*) de mōră. Ln.
Bablic sm. = Arom. *pelican*, fel de cocostărc.
Bacăm = lemn de vopsea pentru vopsitul ouălor 116 (s). Arom. *băcame* [Etim. Arab. tk. = bacām].
Băcū sm. = bagiu.
Băclă sf. = fasole țucără 38, 25. Arom. *cuchiaă, faă*.

Bacör sm. (Oș.) = aramă; *să scoți bacöru din răsina*. Arom. *băöru*.
Bacșis sm. = bacșis 154.
Bag vb. I = bag.
Bagie sf. = coș; *lec de onöre în casă*.
Bafer sm. = lanț, șir ou mărgole 36.
Bali sf., pl. = bale [Pap.].
Băligă sf., pl. *băligi* = balegă 60 (s).
Bălig vb. I = baleg; *băligăt, băligari*.
Baltă sf. = baltă.
Băltū adj. = Arom. *băltū* = bălan; *băltă* fem., *oare gre un semn alb pe frunte*; *n. de ot, eto.* 170 (s).
Bamliă sf. = bamle.
Băni sm., pl. = monede vechi de aramă, cari n-au curs.
Bară sf. = moștră 80 (s), pl. *băbă* bori Arom. *bărb*.
Barbă sf. = barbă 52 (s), 166; *bărbă*.
Barba-p'ireului = un fel de ciupercă.
Barșecă sf. = moștră mică [Pap.].
Bat vb. II = bat, întâlnesc 46 (s); *și apa s-ti bată!* = Bate-te-ar, înfăte-te-ar apa! 59 (s, s); *bătui pe di iel* = mă dusei, m'am dus până la el 71 (s); *bătui pri lup* = întâlni pe lup 136; *bătui pri albina* = întâlni pe albina 137, 157 [Wgd. 37].
Bat-fat = nici o vorbă, nici pisă nu dăci 151; ce-vă a: *ed-măr* nu înțep.
Batiz vb. I = botez 62 (s), Pap. 152; Wgd. *bates, batesam, batesă*, etc.
Bașa adv. = bașa, goba, fără plată; *co-ți, lisiți, ai-ți mănăni bașa*. De ce, vulpe, să mănăni struguri fără plată? 150.
Băbăică sm. = tată 62 (s).
Băbës vb. IV = mōșeo 116.
Băbiri sf. = mōșire, mōșit 118.
Băbitor fig. = bătrân, Pap. 11 (s).
Băbitor fig. = bătrân, Pap. 11 (s).
Băcșolă și *băcșolă* sf. = țără, stână, strungă 38, 62 (s, s).

Băgînăc [Pap.] sm. = cumnat, două persoane, cari în în căsătorie două surori, se numesc *băgînăci*. Arom. idem.

Băgînăc sm. = coșul de pe casă, pe unde ese fumul.

Bălăntiță sf. = bucată de glont; flé-curi 62 (a).

Băltiță sf. = securea 135; Wgd. boltia 4, boltie 10 [tk. baltă].

Bărbăt sm. [Wgd. borbăt 22] = barbat 49 (.), 159.

Bărbătesca = partea bisericii, unde stați bărbații. Arom. *bărbătesca*.

Bărbătimi sf. = bărbați mulți. Arom. *bărbătime*.

Barbôs adj. = barbos, cu barbă; *fista barbôs* = acest arhieru [sau: preot, călugăr], în sens batjocoritor, spre injurie 160.

Bărdăc sm. = uleiilor 117; obiceiul de nuntă 129.

Bărdi sf., pl. = lărde. Arom. *birde*, 32 [veți bărdiși].

Bărdiși sf. pl. = Arom. *birde*, parte de răsboi 32.

Bărdișiu sm. = prăjină, servind la răsboi 34. Arom. *ciun, templă*.

Bărnăvde, pl. *bărnăvdi* = poturi 37.

Bărnăc = fel din cereale 25.

Bărnăță sf. = fel din cereale 46 (a).

Bășerică, veți *biserică*.

Bătașă sf. = vâltore 33, Arom. *bătașe, batașe* și pl. *bătași*. Servese a da consistența șaiacului, abalei.

Bătijuni sf. = botejune, botez, botezare 65 (a), 120.

Bătizari sf. = botezare 119.

Bătut adj. = bătut 105 (a); fig.: cias 89 (a).

Bebî sm. = copil, fecior 166; frate mai mare.

Becefi sf., pl. = poturi 37.

Bel = beu, prescurtare din *ouroubēi* 46 (a).

Belchi [tk.] = pôte, dór 145, 147.

Belchim = pôte, dór 163.

Belișos = culeg 113 (a).

Beliciu adj. = albicios; n. de căni 170 (a).

Belu adj. = albul, frumosul.

Beluș adj. = alb, de coloră lapteului, frumos. Arom. *bel, baliș, biluș*.

Berbir sm. = bărbier.

Bes vb. IV = bês; *beși unu, beși lant* = beși unul, beși altul 139.

Beșic n. pr. de localitate 63 (a).

Beț adj. = bêt 73 (a).

Beți sf., pl. *beți* = calțavetă, jartieră 33; *beți chiteusiti* = calțavete în florite, adică brodate cu flori 37.

Beu vb. II = béu 46 (a), 52 (a), 61 (a), 62 (a).

Bibă [Wgd. *bibq* = Fleisch 50] sf. = rață; bucată de carne (Pap.); *le-fi ună bibă* = iea-ți o bucată de carne; fel de brodărie 34.

Bic sm = taur; *ca bic* 164. Arom *bic, tauru*.

Biduciu [Wgd. *bidukiu* 37] = păduche [veți *piduciu*].

Bifutură sf. = bătură 62 (a).

Bilă sf. = prăjina; ∞ *lungă* = stâncă lungă, n. de loc. în Oș. 45 (a).

Bilês vb. IV = jupoiu 86 (a), 141; Wgd. idem = schăle 42.

Bileă adv. = abiă; *saldî noi... scăpăm bileă* = numai noi... scăparăm abiă 150.

Bile = chip, chiar 80 (a).

Bil'eg sm. = semn, gaj, țintă 125, 163 [Pap.].

Bilbașă sf. = belușă 61 (a).

Bilică sf. = nume de flóre 113 (a).

Bilică-di-burle = n. de plantă.

Bilică-fureșcă = n. de plantă

Biljite sm. = turmă 73 (a), 160.

Biljūr = n. de căni 170 (a).

Bini [Wgd. *bini* 14, *bine* 16] adv. = bine 55 (a, b, c), 151.

Birbeți [Wgd. *birbeți* 22] sm. = berbec 160.

Birbilu sm. = privighetóre 49 (a).

Birichet [Wgd. *biriket* 51] = belșug, noroc 55 (a), 110 (a), 162.

Biserică sf. = biserică 49 (a), 121.

Bistri adj. [Wgd. 28 hell] = clar.

Bișanôs adj. = beșinos.

Bișocă sf. [Wgd. *bișocq*, pl. bișoți 10, 23; Pap. idem] = bășică. Arom. *bișică*.

Bișonă sf. = beșină 139.

Bișos [Wgd. *bișos* 28] vb. IV = bês.

Bișori sf. = a beși, beșire 63 (a).

Bitărnes vb. IV = îmbătrânesc.

Bitôru [Wgd. idem] = bătrân 161, 162, *bitôră* 149.

Bivol sm. = bivol.

Bivulecă sm. = puiul de bivol.

Bivuliță sf. = bivoliță.

Blagoslovit adj. = binecuvintat 166.

Blaguisês vb. IV = blagoslovesc, urez, binecuvintez 122.

Blană sf., pl. *blăni* = holovan 63 (a).

Blastim vb. I = blastem [Wgd. blastimi, pers. II, 14].

Blastem sm. = blastem. fesi ∞ = a blăstimat 156; *blăst'emi* pl. 63 (a).

Blastimari sf. = blestemare.

Blastimat adj. = blestemat 61 (a).

Blașei = ∞ *afi bra!* = (fi) fericit 160.

Blizna sf. = fer; aramă 47 (a).

Bliznaciu adj. = arămii (fel de brodărie) 35.

Blor sm. = n. de erbă, fel de plantă.

Boabă sf. = grăunte de fasole, bóbe.

Bondăie sm. = butuc, pom de Crăciun 110 (a).

Boară = bor 47 (a).

Boari sf. = vint 25, 40, 51 (a).

Boari-negră sf. = vint negru, vint turbat.

Boari-cu-neuă sf. = vint cu nea, când ninge și suflă vint. Arom. *Clad azimtură* = când zvintă.

Boari-di-Zona = vintul ce suflă din spre muntele Zina.

Bob bob, fasole 80 (a); ∞ *ragi*, ∞ *garot*, ∞ *pri fugi* = fasole roșie, fasole pestră, fasole de pe stălp; ∞ *div* fasole sălbatică (fel de plantă).

Bob, pl. *boboti* = naature 36.

Bod sm. = surcol 100 (a); țepușe se pune în *tișcolă*, ca să o fixeze.

Bogorodita sf. = Maica Domnului.

Boi sm., pl. = boii; n. de constelație.

Boița sf. = pês, dar *saldî fesi ad-ia boița* = numai acesta să fi pêsul 165.

Bopă sf. = fel de brodărie 34.

Borgiu sm. = datorie 63 (a), 126.

Bergiliu adj. = dator 70 (a).

Boș, pl. *boși* sm. = boș 63 (a).

Boșu-cucutului = boșul-cocoșului = me de flóre.

Boș [Wgd. *boș*, pl. *boi* 4, 22] sm. = bou 50 (a, b), 51 (a), 135.

Bôru = bor; *cioru-boru* = cioră-bor 47 (a).

Bră! interj. = *bră! mă!* 57 (a), 85 (a), 137.

Brazăciun sm. = oingătóre de lăncă (veți *brucăciun*).

Braj sm. = braț; pl. *brași* 120.

Brăc, pl. *brăci* = balac, balăci (Huma).

Brăsnês vb. IV = încere; *s-brăsnês* = se încere; *se stărnês* = se stărnesc 161.

Brășoglier sm. = preot, netot 61 (a).

Brășleu sm. = fel de edoră.

Bre! interj. = bre, măi 61 (a).
 Breg sn. = suiș 75 (a). Arom. *giug*.
 Brest sm. = fel de arbore, veți *jugastru* 28.
 Brieu sn. = briciu 49 (a).
 Brine(ș)ă sn. = clopoșel, ce se anină de gâtul vitelor mici.
 Broască sf. = brăscă [fel de brodărie la ciorapi] 35; brăscă 63 (a); ~ cu *șamăr* (Ntă) = brăscă țestătosă; ~ din *apă* = brăscă din apă; ~ din *uscăt* = brăscă de pe uscat; ~ *verde* = brăscă verde, care trăește prin erva verde. Dacă din întâmplare un bou, vacă, etc. mănâncă o asemenea brăscă, se umflă și moare în două zile, când nu i se dă ajutor imediat.
 Broatăc sm. = Arom. *broatec*, brăscă din apă, broatăc.
 Bruș sn. = briu 33, 36 (Wgd. 6).
 Bruceziu sn. = briu de ismene 110 (a).
 Brumă sf. = brumă 63 (a); *cadă brumă* = cade brumă.
 Brusăc sm. (Pap.) = loc sădit cu pini, pinet.
 Bruvinăc, pl. *bravinăși* = poturi, șalvari 37.
 Buară (tk. buhară) sm. = cămin.
 Bubașcă sf. = gândăcel, gărgăriță 68 (a).
 Bubașca-Domnului = boul lui Dumnezeu, insectă.
 Bulă sf. = gândac de mătase 63 (a), 58 (a), pl. *bubi* 26.
 Bubrăc (veți *bubarăc*).
 Bubulică sf. = n. de insectă, fel de cărăbuș negru.
 Buburăc (Wgd. *bubarăc*) = Niere 49) = rinichi.
 Bucă sf. = gura de canal pe unde apa își schimbă cursul din ori-

zontal în vertical; *jănsiră lângă buca dină moară* 146, 108 (a), 143.
 Bucăiri sf. = mărlire la porc; *porcilor și bucăres* (Pap.). Arom. se dice: *porcul ghișăști*.
 Bucădarie sm. = mămăligă.
 Bucălată sf. = instrumentul care ține hangul la *gaidă* (Pap.).
 Bucăfar sm. = butar.
 Bucăș vb. IV = fluer, șuer; țiușu (despre foc) 52 (a); an *bucăș* = anul trecut cîntă 53 (a).
 Bucfumu sm. = buștôn, butuc 119; aparatul cu care se trage lâna 34. Arom. *șeamnu*; *linăr*.
 Bucunigă sf. = nume de plantă.
 Buculă sf. = vas de lemn în care se ține apă, vin. Arom. *buculă*.
 Bucle sf. = *buculă* mai mică 31.
 Bucleșă sf. = *buculă* mică. Arom. la fel.
 Bucur (mi) vb. I = mă bucur 142; *s-na bucurôm* 57 (a); *să nu ti za bucuri* 59 (a).
 Bucurică sf. = bucurie 57 (a), 145, 150 (Wgd. bukuriliq 7).
 Bucurôs adj. = bucurôs; *ubavî și bucurôși* = frumoși și bucurôși 143 (Wgd. idem, 28).
 Bud sm. = n. de flôre.
 Budală sm. = prost, netot 63 (a), 169.
 Budamă sf. = fel de cuvertură (Pap.).
 Budlancă sf. = nume de plantă.
 Budumencă sf. = nume de flôre; fel de brodărie în felul flôrei cu același nume 34.
 Buduri sn., pl. = șolduri.
 Buf sm. = bufniță 63 (a).
 Bucea sf. = flôre dingrădină de culoare roșie 128; moț, tufă de pâr (Pap.).
 Bugăr adj. = bulgar 156.
 Bucăg sm. = cămin 121; loc de onôre lângă cămin: *ași ziru an bugiăc* 143; *ău pûsiră lisița an bugiăc* =

o așezară pe vulpe lângă cămin, cădeă la locul de onôre 151.
 Butăciot adj. = buimăcit 164.
 Bujanca sf. = nume de plantă.
 Bujăr sm. = bujor, nume de plantă.
 Bulea sf. = fel de peschir, maramă. Arom. numit: *balfu* 37, 119, 128.
 Bumbac sn. = bumbac 33, 63 (a), 83 (a), 153, 163.
 Bumar sm. = trintor (la albine); fel de gândac de culoare neagră; 27 (Pap.: *bumbâr*); *bumbârîi na mănăncă, bumbârîi na biles* = Trintorii ne mănăncă, trintorii ne jupeie, adică: Turci.
 Bun adj., adv. = bun, bine; *bună dimineță* 54 (a, a); *curăți buni* 57 (a); *tot di bun* = cu bine 55 (a); *Domnu di bun* 55 (a, a), 56 (a, a, a); *mai bun* = să-ți ajute, cu ajutor 56 (a); *mai bun* = mai bine 78 (a); *ca s-la rascărmină un bumbacu* = după ce se va scărmină bine bumbacu 33; *feți anvițau bun* 146 = ei invățau bine; *si isprimi-nești bun* = se priminesce frumos 103 (a); *buni* = bunătați, frumuseți 48; *cu toată bunili* = cu toate bunățiile, frumusețile.
 Bunăr sm. = puț [tk. bunăr].
 Bunătați [Wgd. 49, Pap. *bunitati*], sf. = bunătațe 143, 158.
 Bunlă sf. = bunătațe 166; fericire.
 Bură sf. = torent de riu; fig. nume rău 63 (43). Arom. *bora*: *il to bora* = i-a oșit nume rău.
 Bureți sm. = ciupercă 49 (a), Wgd. 8, Pap. idem.
 Burș sm., pl. = ciuperci; feluri de ciuperci avem:
 Bureți-di-oilor, saș;
 Bureți-di-oilor = ciupercile oilor;
 Bureți-i-coșilor saș *bureți-di-coșilor* =

ciupercile oșilor; acestea nu se mănăncă.
 Bureți-di-ghilji = ciuperci vii. Acestea sunt bune de mâncat.
 Bureți-di-leșcă = ciuperci de său;
 Bureți-di-lu-jili = ciuperci nebunesci, oari sunt otrăvitoare.
 Bureți-di-calmeșili, fel de ciuperci.
 Burhic sm. = obiect de argint, aninat de *tas* 80.
 Burgilia adj. = dater 121.
 Buric [Wgd. *buric* = Nabel, Bauch, 13], sn. = buric; inimă, pântec; *pri gol buric* = cu stomachul gol, flămând 104 (a); *amîi fusi buricu* = m'am speriat 66 (a); *cum cățeri buricu* = cum îți doresce mama 143; *nu ra fată la cari s-nu-l scada la buric* = nu are fată, care să nu-l iubească 162, 45 (.), 56 (a), 116.
 Buricș vb. IV = năpustesc; *am și burnicș țigăreș* = și cămă se năpustiră balauri 153.
 Burș (mi) = mă lupt; *fe și burș* = ce se luptă 153.
 Bursăc sm. = burșac.
 Burușică sf. = lingură mare. Arom. *ciubana* [Pap.].
 Buruș vb. IV = amestec [Pap.]; *burușiră* = caracără, căutară 156.
 Burvș vb. IV = amestec, proscariat din *buruș* 77 (a).
 Busușici sm. = busușoc 117.
 Buș sn. = pump. Arom. idem [Pap.].
 Butăr sm. = butar, care face țigăle [Pap.].
 Buti sf. = butoi 31, 54 (a), Wgd. idem 23.
 Butin sm. = butoi 31.
 Butim sm. = puțină. Arom. *țalar* (Pap.).
 Butură sf. = butură este fel de guturai la vite mari 63 (a); *buturu* = bubă rea.

Buturachi sm. = bubă rea (Pap.).
 Buțeli sm. = butoiu, butoiaș 31.
 Buțuă (Pap. greșit *butău*) sf. = butoiaș 54 (a), 168.
 Buțușcă sf. = butoiaș care conține între 5—10 ocale (Pap.).
 Buțmău sm. = ciorechină de strugure (Pap.). Arom. *arâpune, căriș-de-aiă*.
 Buțnês vb. IV ating, înțep, spintec; *la buțnê cu cuțitășu* îl atinse, îl înțepă cu cuțitașul 166, și *la buțnê rapu* — și spinteca pe harap 168.
 Buțnês (mic-) : me lupt (cu pușca, parul, etc.) Pap.
 Buză sf. = buză (Pap.).
 Buzôs (mi ∞) vb. I umflu buzele; me îngâmfi 63 (a).

C.

Ca conj. = ca 52 (a), 61 (c), 45 (c); după: *ca-s-la rascărmină* 33; când (Wgd. *ka, kasi* 35, *kasi* 33).
 Cabațaliă adj. = vinovat, culpabil 63 (a). [Etim tk. *cabăt* = vină.)
 Cabatliă adj. = vinovat 164 (tk. *cabăt*).
 Cabiladv., adj. = cu puțință; *cabil nu-i* este cu neputință 169 (c) [tk].
 Cae vb. I = cac; *aiă baba moașă urdă caeă*. Pap. 11 (a).
 Ca-ca! = strigătul ce-l dă cocoșul 137.
 Cacia vb. I = agat, prind; *caciăt* = prins 149.
 Caçon = ca și când, par'că.
 Ca-cum = cași cum; cum; *țeta cal ca cum ra?* = Acel cal cum eră 150 [Wgd. *ka kum si* 35].
 Cad vb. II = cad 48 (c), 63 (a); *ați cază* (b) (a); *s-nu-li cadă la buric* să nu-l iubească 162.
 Cadănușcă sf. = 1. pasere din ordinul cornirostelor, la gât are un fel de tufă, încât pare că-i înfășurată

ca o cadână; 2. fel de musculiță.
 Cadonă sf. = cadână, turcoică [Pap.].
 Cadôr adj. = demn, în stare 163; *nu tu cadôr si-lă altă noima* = nu fu în stare să-i afle sensul 165.
 Cafeu adv. = cum 149.
 Cafe sm. = cafea 145.
 Căgână sf. = caigână, jumări de ouă 114 (a).
 Căir [Pap. greșit *caer*] sn. = caier 32, 33.
 Căistur, fem. *căisturifă* = în limb. figurat : barbat, femeie (Pap.).
 Cal, pl. *cali* [Wgd. *kat, kalu* 13, *kali* 22] sm. = cal 50 (a), 52 (a); *cali* 64 (a); *căluli!* 64 (a); *calu lui cu țeripî* = calul lui cu aripi 144.
 Calafăr sm. = nume de plantă.
 Calătîu sm. = Arom. *caliue*, plumb cu care se spoese vasele.; *ali trasi* ∞ = l-a înșelat.
 Calamaria = ?, 52 (a).
 Calanz sm. = spion; gazdă de hoți 70 (a).
 Calc vb. I = calc, pers. II *caliți*, pers. III *calcă*, 64 (a), 100 (a); *să caliți* 58 (a) [Wgd. *kalk* 37].
 Cald adj. = cald 62 (a).
 Calocică sf. = paloș 144.
 Calup sn., pl. *calupuri* = calup, tipar 30.
 Caudisês vb. IV = conving, înduplec 142; *țeta di frică si candisê* = fata de frică se înduplecă, consimți; *cum bre ti candisêși să vini?* = cum mai te înduplecași, te îndurași să vii? 148.
 Cantâr, pl. *cantară* și *cantôrî*, sn. = cantar 103 (a).
 Cañiă sf. = barză albă peste tot 47 (a).
 Cap, pl. *căpiti* sn. = cap 46 (c), 50 (a), 51 (a), 64 (a); 86 (a); *capu* = șeful 19; *ați la puni capu la pi-cioari* = îți tae capul 146; *cari ardouă căpiti?* = cine îndrăznesce? 61 (a).

Capac sn. = capac; *capac di pală* = coș de paie, pentru albine 27.
 Capină sf. = spin 63 (a), 64 (a).
 Capră sf. = capră 102 (a), 104 (a), 146; *țeta murâr vș și capri* = acel morar avea și capre 143; albanez, în limb. secret. 89 (a); *a capra* = joc copil. 90 (c).
 Capră-divă sf. = căprioră, capră sălbatică.
 Captă sf. = Arom. *căpsûb*, fel de sită fără găuri. [Pap.].
 Car sm. = car 156.
 Caramău = n. pr. de căne 170.
 Caraula sf. = sentinela 164.
 Cari [Wgd. *kari* 31] pron. rel. care 46 (a), 49 (c), 54 (a); *lu crui* = al cărui, al cui 68 (a); 104 (a); *cari di cari* = care mai de care 160.
 Carmău = nume propriu de căne 170.
 Carni, pl. *cărniuri* sf. = carne 54 (a), 64 (a), 81 (a), 153, 162.
 Carpin sm. = carpen 28.
 Carti sf. = carte; *ali trim'șiră carti* = îi trimiseră scrisoare 146; ∞ = plămâni. Arom. *frință di hicate*: *Mă-arsiră cărțili (di ști)* = mi se arseră plămâni de sete 66 (a). Arom. *mă-arsiră frințale di hicate*.
 Carti sf. = ploscă; ∞ di vin = ploscă cu vin 103 (a), 120.
 Cartoapi sf. pl. = nume de plantă.
 Casă sf. = casă 49 (c); pl. *case* = obiectele de la răspoiu în care se pun scripetii 32; *an casă* = acasă 51 (a); *fuzi casă* = se duce în casă 115 (a); pl. *case și opșuri*. [Wgd. *kasq*, pl. *kasi* 23].
 Casca sf. = oasca, obiceiă la postul mare 114 (a).
 Casmêt = noroc 55 (c), 64 (a). [Etim. tk. *kasmêt*].
 Caș sm. = caș, fel de brânză.

Casecavă sm. = casecaval.
 Cașă sf. = casecavă. Arom. *cașăș*, [Pap.].
 Caști-țe = [carecavă] ori-ce, Arom. *căristi-țe, căști-țe* 128.
 Cat vb. I [Wgd. *kat* = blicke 12] = cauta, îngrijese 64 (a); *șe cătăm ? ce do-riam, adică, asta doriam și eu* 65 (a); *cată* = privește, *cată* 83 (a); *cată si ancilizi* = *cată, trebuie să închiță* 164; *să si cată* = *să se ogîndesă* 108 (a).
 Catina = ? 59 (a).
 Cătrău sm. = cătran, păcură 58 (a).
 Caț vb. I = prind, apuc, încep; *șe caț* 65 (a); *nu pot si cățari* = nu se pot prinde, nu pot să se ajungă 64 (a); *toți ai caț* = *toți o prind* 53 (a); *șe drum . . . să cățon*, = ce drum . . . să apucăm 163; *caț* = să *ancură* = încep să înarce 153; *con o-ia caț ureoșii* = *când îl vor dură, când o să-l apuce dor de urechi* 122.
 Căul sm. = Arom. *căvule* (tk. *con* = dițune, învold 165).
 Căur sm. = creștin (epitat de hat-jocură aplicat creștinilor de turci), necredincios 142.
 Causă = nume de capre 170 (a).
 Cavat! interj. = vai! [Pap.].
 Căvăs sm. = căvas, păzitor 123.
 Căvgă sf. = răboi; *că vru să faod căvgă* 143.
 Cazău sm. = căldare; *prind o-mă cicuta și tot, cașău di carne* = înpreună cu bucată și totă carne cu carne 148.
 Că conj. = *caș*; *că muriră, unde șe grăburli?* = *dacă muriră, unde sunt morminturile?* 140.
 Căcărêz vb. I = *cașodocoșo* 161.
 Căciua [pronunță: *căciuuă*] sf. = cea, căciula 64 (a), 101 (a).

Căciulă sf., veđi *căciulă*.
 Căciuncă sf. = nume de plantă.
 Cădănușcă sf. = musculiță.
 Căfalu [Wgd. *kořalu* 67] sm. = caval.
 Cămacam sm. = caimacam, suprefect 160.
 Calami, pl. *călăni* sf. = calami, obiecte de trestie pe cari se adună urzela (*ustura*), când se urzesc 32, 33.
 Călăr adv. = călare.
 Călămăr, pl. *călămări* și *călămări* = călimări [Pap.].
 Călbălăc sm. = calabalic, tapaj 161.
 Căleşă = ôcheșe; n. de oi, de capre 170 (s).
 Căleat (v. *cale*) = căleat 50 (s).
 Căleari sf. [Wgd. *kořkari* 36] = călcare, a călea.
 Căleșă sm. = capacul ciocrecilor. Arom. pl. *căpăci* 37.
 Căleșniță, pl. *căleșni* [Wgd. *kořkoni*, *kořkoni* 42, *kořkoni* 12] = căleșni; colțuc de pâne, de plăcintă [Pap.].
 Căldari sf. = căldare 121, 148.
 Căldăr sm. = căldare; *căldaru* 65 (s).
 Căldărușcă sf. = căldare mică 106 (s).
 Căline sm. = rodii [Pap.].
 Călincă sf. = rodie 49 (s), 81 (s).
 Călisă vb. IV = chem, invit 118.
 Căloari (Wgd. *koloari* 13, 45) = sf. = caroare, căldură mare. Arom. *căloare* Avela, *căloare* Vlaho-Chisura, Bitolia.
 Călugăr sm. = călugăr 154, 156. Se dice și *călugur*. Pap.
 Cămașă pl. = lemne lungi de prins ou ele pesci 31.
 Cămeșă sf. = cămașe; ∞ *turnată* 36; 53 (s).
 Cămilăr sm. = cămilă, conducător de cămile, chirigiū de cămile.
 Cămilă sf. = cămilă 62 (s, 70, 71), 153.
 Cămișoacă sf. (Pap.) = cămișoacă.

Cămșiă sf. (Pap.) = biciū (=tk. camei)
 Căndiță sf. = candelă 51 (s); ∞ *di gaz* = opaiț cu petroliū 51 (s).
 Căndișlar sm. = Arom. *căndișlar*, care aprinde candelile la biserică (Pap).
 Căndișă, art. *căndișu* sm. = candelă (Pap).
 Căntăr (v. *cantăr*).
 Căntari sf. = cântare, a cânta.
 Căntat adj. = cântat, învățat; Wgd. *kořtat* = gelehrt 28.
 Căngulă sf. = țipar.
 Căpestru sm. = căpăstru 31, 65 (s); *al* la *strănsă* căpestru.
 Căpină sf. = (Hma) mură, fel de zmeură. Arom. *căpușe* (Pap. = fel de trestie ce se întrebunțeză pentru îngrădirea viilor).
 Căpistăr (Pap. *capistari*) sm. = căpistere 31.
 Căpităniță (Wgd. *kupitoni* 14, *kupitoni* 9; Pap. *capitaniță*) = perină. Arom. *căpităniță*.
 Căprăr (Pap.) sm. = căprăr.
 Căprină sf. = lână de capră 33. Arom. *căprină*.
 Căpușă sf. = căpușe (insectă hemipteră). Arom. idem; ∞ = obiecte — două — de argint ce se pōrtă de femei la pept.
 Căpășniță sf., pl. = fel de fragi [Hma] cari la Oș. se numesc *pătărăg*.
 Cărnăfiță sf. = garofă.
 Cărciă sm. = fel de hemipter. Arom. *căpușe mare*, care se pune pe boi, capre, nu însă și pe oi.
 Cărciū sm. = Crăciun 58 (s), 65 (s), 111 (s); *dirēp cărciū* = în ajun de Crăciun 111 (s). Credem că etimologia acestui cuvint vine din lt. *calationem*.
 Cărgiță [Pap. greșit *cărgiță*] sm. = pasăre răpitoare, un fel de uliū.

Cărlăuș sm. = scripeti de la rasboiū de care se țin itele. Arom. *cărlău* [Hma idem], v. *cărluș*.
 Cărlăgă = Arom. *căpușe*, fel de insectă, care se pune pe oi. Ca să nu prinăă oile *căpuși* de acestea, se ung cu păcură, catran.
 Cărlăcă sm. = lăgăn. Se face foarte ușor. Se iea două bețișore mobile și provēdate cu picioare spre a se putē așeză ori unde; apoi se lăgă cu ajutorul unor sfori un țol anume, în care se culcă copilul și apoi înfășurat și legat cu *fașia* se lăgănă copilul.
 Cărlig = cărlig păstoresc; cărlig cu care se împletesc ciorapii.
 Cărlă-mărlă = 66 (s).
 Cărluș sm. = scripete 32.
 Cărmilă sf. = locul, unde se dă sare la oi [Pap.].
 Cărnă vb. IV = dă sare la oi [Pap.].
 Cărnăt, pl. *cărnăți* sm. = cărnăt 65 (s, 70), 151.
 Cărnă vb. n. pr. de localitate 65 (s).
 Cărpălăg = lopată cu dinți de lemn [Pap.].
 Cărpă vb. IV = cărpesc [Pap.].
 Cărsi [tk. *karsi*] = în față, vis-à-vis.
 Cărsută sf. = partea femelă a cerbului, care este fără oărne.
 Cărticloană sf. = Arom. *șumărăniță* și *mușărăniță*, cărtiță 139.
 Cărlăniță sm. = scripete (Hma).
 Căsbă sf. 146,
 Căsbăia sf. 143,
 Căsbă sm. Pap. = oraș.
 Căstăniță sm. = castan (Pap.).
 Căstăniță sf. = castană (Wgd. *kořtoni* 7).
 Căsoacă sf. = parte din corp.
 Căcără vb. I = Arom. *căcărădū* = cotocondesc (despre găini) Pap.

Cătelin (Wgd. *kořtele* 92) adv. = în estinel, încoș, domol.
 Căteron adv. = repede, de grabă, surrind 139, 162. Wgd. *kořtoru* 93.
 Cătrău (veđi: *cătrău*) = păcură, catran 77 (s), 142.
 Cătun sm. (Wgd. *kořtun* 49) = cătun 40, 80 (s), 120, 153; un *saft un cătun* 57 (s).
 Cătun sm. = sătun, cătun; *cătuneniță la antribară* 151.
 Cătuniță sf. = loc unde a fost cătun 18.
 Cătușă sf. = pisică 46 (s).
 Cătușă sf. = cătușă 65 (s), 167.
 Cătușă sf. = Arom. *cătușă*, lopată cu oareșescote focul din cămin (Pap.).
 Cătușă sm. = cătușă, cătușă mică.
 Cătușă sf. = cătușă mică.
 Cătușă (Wgd. *kořtușă*) sm. = cătușă 45 (s).
 Cătușă sm. = farfurie. Arom. *cătușă*.
 Cătușă = auzerindul, epileptul (s), 103.
 Cătușă = n. de cătușă 170 (s).
 Cătușă sm. = în limb. ser.: țigan 99 (s).
 Cătușă = n. de cătușă, căpră 170 (s).
 Cătușă sf. = plăpōnă 65 (s).
 Cătușă sf., pl. = Iole 93 (s); strigoi.
 Cătușă, pl. *cătușă* = fel de juniper 106 (s).
 Cătușă sf. = sită cu găurele, mal largi.
 Cătușă sf. = oțet, pomul de Crăciun 81 (s), 110 (s).
 Cătușă = injurătură obișnuită între turci și greci: *sornutulă de oțet!* 156.
 Cătușă = 59 (s).
 Cătușă sm. = *cătușă calnic*, om bogat în turme (Pap.). Pers. *kaheh*.
 Cătușă vb. I = peptan; ni la *cătușă* 102 (s).
 Cătușă sm. [Wgd. *kořtușă* 10] =

peptene; fel de brodarie 35; ∞ u — peptenele 49 (i).
 Chiap[îni] sn., pl. — pepteni cu cari se lucrăză lăna 33. Arom. *chiapfini*.
 Chiar sm. — câştig (Pap.).
 Chiarsic sf. — persică (Pap.).
 Chiarsic sf. — persică (Pap.).
 Chief sm. — chef, plac, distracție 65 (s); *să vină să-î dară chiefu lu ampiratu* — să vie, ca să distragă pe împărat 146; *să-î dară chiefu* — să-î facă cheful, adică: să-î distragă 142.
 Chiept sn. (Wgd. *kiept* 16) — pept; *că ea di la chiept an jos nu vę carnı* — fiind-că ea de la pept in jos nu aveă carne 147.
 Chiersenu — lungan, gură-cască 89 (s).
 Chiesi sf. — pungă 103 (s), 139.
 Chiesme sf. — fel de clește 30.
 Chiedin sm. — ață 105 (s).
 Chieciătes vb. IV — strănutez (Pap.).
 Chifuiēs vb. IV — chefuesc, petrec 164.
 Chifuvēt sm. — fel de podobă pentru cap 36.
 Chimēr sn. — chemir, cingătoare 36. (Wgd. *kimēr* 51).
 Chimeri sf. — chimir, cingătoare 33.
 Chinisēs vb. IV — pornesc 136 (Wgd. *kinisēs* 42).
 Chioruvēs vb. IV — chiorēs 59 (s); *să chioruvęși, da-ni chioruviri!* — chiorire-ai, să chioresci!
 Chioș sn. — colț; *cu chioșuri* — cu colțuri 35.
 Chioși sf. — ungher 100 (s).
 Chipru adj. — chipeș; *uona fistu-ī chipru* — acest om este chipeș.
 Chirdusēs vb. IV — câștig 85 (s).
 Chiria sf. — chirie 141.
 Chitar sn. — prescură (Pap.).
 Chiteă sf. — flore; buchet 52 (s); *ună chiteă di buffi* 128; *chiteă an-*

ghel[esă]lă — nume de flore; *chiteă tumnărescă* — o flore frumoasă de colóre roșie, care apare toamna.
 Chiteusit adj. — înflorit, lucrat în flori 128; *beți chiteusiti* — jartiere, calțavete înflorite 37.
 Chirutēs vb. IV (Pap.) — câștig.
 Chiure sn. — blană 162.
 Chistēc sn. — lanț, de obicei de argint; ∞ *di soică* — lanț de briceg 30.
 Chistecă sf. — un fel de placă de argint lucrată artistic 30.
 Chitēc sn. — bătae 157.
 Ciabōc adv. — în grabă 103 (s), (tk. *ciabūc*).
 Ciacal sm. — șacal.
 Ciacu = nume de căne 170 (s).
 Ciăfūt (veđi ciăfūt).
 Ciăfrăniū sm. — nume de plantă.
 Ciăir sn. — livede 106 (s).
 Ciălbina sf. — cefa. Arom.: *ciărifetă, curcubetă* (Pap.).
 Ciăliră sf. — se numesc obiectul cu care se stălesc strugurii, ca să fie transformați în must 28.
 Ciălmă sf. — cialmă 128.
 Ciămugă sf. — ciomag, ciocan de lemn 31, 91 (s).
 Ciăncou sm. — bușten ars; fig. călugăr. Arom. *bucium* 77 (s).
 Ciăni-loc (pămint, *ciăni*) — fel de plantă cu care se frcăă coșul de pe albine, când vrem să roim albinele.
 Ciăpă = n. de căteă 170 (s).
 Ciăpărōg sn. — șehnōpă. Arom. *fillăc* (Pap.).
 Ciăpugă sf. — briū 91 (s).
 Ciărop. (art. *ciăropa* 154), pl. *ciăropi* — ciorap 35, 37.
 Ciăre sn. — rōtele morii, mașina morii 108 (s); *cărlig* de care se atărnă

ce-vă; *ciărou-cu-runo* — cărlig cu runc; *ciărou stupăt*, fel de brodarii 34, 35.
 Ciărdăc sn. — terață, chioșc 162.
 Ciărnice sm. — dud 152 (Wgd. *isernic* — Maulbeerbaum 50).
 Ciărvină sf. — iele; strigoii 65 (s).
 Ciăsn. — cēs 100 (s), 116.
 Ciăviă (tk. *civi*) sf. — cuiu (de lemn) 107 (s).
 Ciăfăt sm. — evreu 140.
 Ciăfucă sf. — (lit. *jidănosă*), sfrănciog.
 Ciămpărloasă — în limb. secret: salut turecesc 89 (s).
 Ciănușă [Wgd. *isinuș* 17] sf. — cenușe 50 (s), 117.
 Ciăpnēs vb. IV — ating; *saldi s-lu ciăpnēdi un ūom* — numai să-(l) fi atins pe un om 166.
 Ciăca — unchiū 153; neică; *a! bra! la ciăca* — ei! al necăi 153;
 Ciăcăla sf. — pasere din ordinul cor-nirostelor.
 Ciăcōți pl. — nume de plantă.
 Ciăcir — *ciăcir-piăcir*, imitând ciripitul rândunecelor 45 (s).
 Ciăcură sn. — picioruș (în limb. copil.) Pap. 24 (s).
 Ciăclăzăt adj. — *grōnc* 25, fel de grău.
 Ciăfnās vb. IV — țigiu; *acu ciăfnăști* — ducă țigie 109 (s).
 Ciăfincă sf. — pițigoii 47 (s), veđi *ciăfingă*.
 Ciă — n. de cal 170.
 Ciăia, pl. *ciăii* — fel de arbust spinos, creșce în câmpii.
 Ciămilēs vb. IV — înșel, glumesc 65 (s).
 Ciămirică sf. — nume de plantă.
 Ciăncupercă sf. — ciăupercă.
 Ciăoră sf. — ciōră; cior 47 (s).
 Ciăoc sn. — ciocan; *ciăocu-ngurguliat* — ciocan rotunjon 30.
 Ciăocit [tk. *ciăocit* — kastriert, gehäut-

mert, Wgd. 20.] — întors, bătut, ciocănit. Veđi *ciăocit*.
 Ciăfecă, pl. *ciăfi* — ciōră 155.
 Ciăf sn. — instrument de găurit amarrul 31; dinte de furcă, pl. *ciăpici* 31; cărligul din stălp; pare se ață mai la fie-care casă, și care face paste din grindă, fără să fie bătut cu cutit.
 Ciăpca sf. — fel de brodarie în formă de dinți, în forma pliscului paserilor 34; pliso; Pap.: țita ulciorului.
 Ciărbă sf. — ciărbă, cupă 160, 72 (s).
 Ciărbăgia [Wgd. *isorbăziq* 7] — notabil.
 Ciărbu-nocelului — timplele capului [Pap.].
 Ciăcă sf. — mână, în limbăgiul copil. Arom. *ciăcă*, pl. *ciăci* (tot în limb. copilăresc).
 Ciătră sf. — fel de ploscă în care se pune vin 120.
 Ciăoulăr sm. — olar 29.
 Ciăomp — cep 28.
 Ciăoru cior 47 (s).
 Ciăpula sf. — ciamă 417.
 Ciăpătes vb. IV — ating (Pap.); *microscop* (abiă atingând obiectul de apă).
 Ciăpnēs vb. IV — ating 101 (s).
 Ciăreți sm. — bubă; care apare prin părțile cărnăse; (Arom. *găreți*) adunăt — bubă cōptă 166.
 Ciăreș sm. — opton. Numai în Măntis se pronunță *ciăreș*, precum și *smuș* (în loc de *șmop*), *puș* (în loc de pore).
 Ciăreș (Wgd. *isreș* 17) sm. — cior.
 Ciăreșcă sf. — corăc, ca *ciăreșcă*; *ciăreșchili* — corăceta (fel de brodarie) 35; nume de flore.
 Ciărișar sm. — paserea muntii botgros; 2. Iugoslav.
 Ciărvina (Pap.) — *ciărvino* veđi *ciărvini*.

Cistès vb. IV — cinstese. Arom. *mescu* 123.
 Cistit adj. — cinstit; *cistitã-va noyã numã!* 56 (ss); *cistita-va bucuriã* 57 (46).
 Ciubricã sf. — nume de plantã miro-sitoare. Arom. *ciunburicã*.
 Ciubuc sn. — ciubuc 49 (s).
 Ciuc (Pap.) = știulete.
 Ciucãn sn. — ciocan 30.
 Ciucã sf. — dël. Arom. *ciucã* (Pap.).
 Ciucul'en sn. — ciocãrlan (pasere).
 Ciucur sm. — pirostrie făcutã de pãmînt (Pap.).
 Ciucnès vb. IV — sun, ciocãnese 168.
 Ciucutès vb. IV — întorc, scopesc; *ciucut* = întors, scopit (Pap.).
 Ciucutir sm. — ciocãnãș, ciocan mai mic.
 Ciudã sf. — minune 159; pl. *ciudi* — lucruri plãcute de ale mãnãcãrii 128.
 Ciudès (mi ~) vb. IV — mãmîr 158, 72 (ss) (Wgd. *tsudès* — überlege 42).
 Ciudit adj. — mirat; *ciudr ciudit* — minunat fecior 153.
 Ciufingã sf. — pițigoiu 47 (ss).
 Ciul = termin de joc copil 90 (s).
 Ciula = n. de oi 170 (ss).
 Ciulès vb. IV — ascult cu atențiune. Arom. *ciulescu* [Pap.].
 Ciunã sf. — ciunã 59 (ss); *ciunãt* = inciunat, bolnav de ciunã.
 Ciunã sf. — bucãciã de lãnã 65, 87. Arom. se dice tot: *ciunã*.
 Ciunbãs sn. — tufã de pãr din cap.
 Ciunuliğã sf. — umflãturã la cap, provenitã dintr'o loviturã òre-care. Arom. *guca* și *ciucã*.
 Ciung adj. — ciung, fãrã mãnã; *ciungã sã-u porți!* 60 (ss).
 Ciup adj. — Arom. *cip*, cine-î fãrã urechi, sau cu urechi prea mici;

caprã cãpã = Arom. *caprã cipã* — caprã cu urechile mici [Pap.].
 Ciupã = n. de capre, de oi 170 (ss).
 Ciuplès vb. IV — ciupese, pișe 137; ~ = cioplese Pap.
 Ciuplitoarcã sf. — ciocãnitòre, pasere care își face cuibul cu pliscul.
 Ciupulendã sf. — membrul viril la copiii 107 (ss).
 Ciur [Wgd. tsur 49] = ciur. Arom. *țir*.
 Ciuretul'el sm. — ciocãrlan. Arom. *ciuleã*.
 Ciurilã sf. — Arom. *știrliciu*, obiectul cu care bat bacii laptele, ca sã-l prefacã în brãnzã și unt 31.
 Ciut adj. — Arom. *gut, ciut*, fãrã còrne; *caprã ciutã* — caprã fãrã còrne; *birbeți ciut* — berbeci fãrã còrne; nume de vite 170 (ss, ss).
 Ciutnès vb. IV — azvirlu, arunc 167.
 Ciuturã sf. — mãsura pentru mãsurarea grãului, porumbului 138.
 Ciuș adv. — în cãrcã; *la lui ciuș* = îl lua în cãrcã [Pap.].
 Clipelã sf. — pleopã 103 (ss).
 Clisnicioarcã, pl. *clisnicioarhi* = obiecte de la rãsboi în care se pun scripeții, numite și *casi* 32.
 Cloput sn. — clopot [Pap.].
 Cloșnie = ? 31.
 Cloșã sf. — loviturã din picior 161, 162.
 Clondã sf. — fr. *chiquenaude* [Pap.].
 Clondir sn. — clondir, în care se pune rachiu Arom. *pãgür* [Pap.].
 Clupușel sm. — clopoșel [Pap.].
 Clușãlès vb. IV — a bate din picior, a da loviturã din picior; *ca'elți con si clușãlès* = cãnd caii se bat cu picioarele 64 (ss).
 Clucit adj. — pe șele, *șadi clucit* = șede cam pe șele, adecã șede rëu, jenat, nu la largul sãu.

Clug sn. — chiag [Pap.].
 Cluem vb. I — chem; *sã ti cliamã*, sã te cheme 39, 57 (ss).
 Clușest sm. — clește; ~ *di trãziri telu* — clesce de trãs firul, de subțiat firul de aur, de argint 30.
 Clușeti = clește de cal [Pap.].
 Clușel sm. — cãmãrușã de pãstrat haine, etc., celar 40.
 Clu sm. — țãpuș, panã, care servece la despicatul lemnelor. Arom. *șfinã, pãnã, scãrpã* 148.
 Cluciar sm. — ciuar, care face cuie pentru potcovitul cailor 29.
 Clușeli, pl. *clușeli* = cuiu de potcovit caii. Arom. *gãvòz, guvojdu, guvòzd* 66 (ss).
 Clingã sf. — Arom. *vinglã* = chingã, cu care se fixezã samarul sau șeua la cai, catãri, etc.
 Clușelã sf. — arbust servind de nutriment pentru capre.
 Clinuri sn. pl. — bõlã la copii; umflãturã la picioare din cauza frigului. Arom. *lungã* 104-107 (ss, ss).
 Clipã sf. — clipã; pl. *clipi*.
 Cmo adv. [Wgd. *kmo* 7,33] = acum 53 (ss).
 Cmoșl adv. — acuma 142, 156.
 Coã adv. (citesce o singurã silabã) = încòce; *oã di coã* = aci dincòce 156; *lãgarã coã, lãgarã cola* = alergãrã încòce, alergãrã încolo 156. Arom. *aoã, noãd*.
 Coadã sf. — cõdã 45 (s), 51 (ss), 66 (ss); *coadili* = coșile 53 (ss); ~ *di uo-clu* = cõda ochiului (u. de plantã).
 Coadã-oãl]ã sf. = cõda oii, nume de plantã.
 Coajã [Wgd. *kazq* 23], pl. *coji* — oje; pielea de la samar sau șea; 66 (ss).
 Coardã sf. — un fel de staul pentru

capre și oi, care se le adãpostesc în timpul crunții și le apãrã de frig, plõie, sã padã. Arom. *Coardã*.
 Coarnã sf. — cõrnã, fructul cornului [Pap.].
 Coasã sf. — cõsã 155.
 Coastã [Wgd. *kazq* 11] = cõsã 50 (ss), 147.
 Coasta-cãlului = nume de plantã.
 Coasta-pêștilui = nume de plantã.
 Coãțiri sf. — cõcere, a cõce.
 Coc [Wgd. *coe; kopã* 39] vb. III — coc [Pap.]; *coppã* = cõpșeu.
 Cocã sf. = figurat însemnã: capul 66 (ss, ss).
 Cõcinã sf. — cõcș 40, 96 (ss).
 Codru sn. — partea din mijlocul satului, unde se string sãtenii (Hma) și care se mai numește *voruri, tulãriști*; bucatã pãtratã de plãcintã, care Arom. se numește: *eadur*.
 Codru-verel = fel de plãcintã 38.
 Codru-negrã = nume de loc între Lescova și Oș.
 Cõduri sn., pl. = plãcintã cu legume 114 (ss).
 Cojoc sn. = cojoc 96 (v. *cojoc*).
 Cõjuc sn. = cojoc 158.
 Cola adv. [Wgd. *kola* 7, 33] = acolo 82 (ss), 350; *mai cola* = mai încolo 157.
 Colãn sn. = colãn; Wgd. *kolan* 51 = Gurt.
 Colãlu adv. = acolo 158. Arom. *colola*.
 Colbã sf. — brãțarã [Pap.].
 Cole [Wgd. *kolk, kolkuri* = Schanzel 24, 50] sn. = pulpã; partea cõrnosã a pulpei [Pap.].
 Cõlidã sf. = cõlidã [Pap.]; bõțul cu care cõlindã bãștii 32.
 Comandãr sm. = șef suprem, șef de rege și împãrat 152.
 Comãr sm. = fel de tãun.

Conă — nume de căteă 170 (a).
 Condur sm. — acvilă, paserea închi-
 puită ca cea mai frumoasă și mai
 puternică 148, 149.
 Cōpān sm. — oșorul de la paseri,
cōpān mari și cōpān mic.
 Cōpeță [Wgd. *koptsi* — Schmale 80]
 sf. = copecă; ∞ *cu chăstăcuri* —
 copecă cu lanț de argint, servind
 a prinde, subt sîn, haina dintr'o
 parte și alta 30.
 Copt [Wgd. *kopt* 17] — copt.
 Corb, pl. *corbi* — corb; *niști corbi* —
 nișe corbi 165. [Wgd. *korp* 13].
 Corin, pl. *coriñi* — rădăcina 49 (i),
 139, 166.
 Cornu, pl. *coarni* — corn 48 (a); *pâl-
 giđe, pâlgiđe, scoati coarnili si
 scoe* = mele, mele, scote cornele
 să joc; ... *coarni ari* ... 52 (a);
an cornu di bou 66 (a).
 Corn, pl. *corni* — corn (pom); *par
 di corn uscăt* 105 (a).
 Corp su. — corp.
 Cos vb. III — cos; 106 (a); *cusūt*
 110 (a). Pap. *cusūt, coisiri*.
 Costrěj sm. — soiū de șalău (peșce).
 Coș, pl. *coșuri și coașu* — coș 47 (a);
coșuri — stupuri de albine 40, 27.
 Coș sm. — partea morii unde se pune
 grăul, ca apoi sa cađa pe pietrele
 de mōră, grăunte cu grăunte spre
 a se măcina.
 Cōșnițasf. — coș de cărat strugurii 28.
 Cōștivijă sf. — viperă 148.
 Cot, pl. *coturi* — cot 101 (a). Pap.
 cotul mării și măsură.
 Covă sf. — Arom. *covă și covă*, gălăta
 cu care se scote apă din puț (Pap.).
 Cōni sm. [Wgd. *kōni* 4,6] pl. *cōni* =
 căne 66 (a), 60 (a); *di cōni nu-l
 ăi frică* 51 (a).
 Comp, pl. *compuri* — câmp, câmpie 139.

Cōn adv. — când [Wgd. *kōn* 6, 33, 35].
 Cōnipă sf. — cănepă.
 Cōnt vb. I — cânt 45; *si duși la popă
 di-l cōntă mulțicu* — se duce la
 popa de-î citește mulțică 118; *cōn-
 tă-mi cartea, cetesce-mi scrisōrea*.
 Cōntic, pl. *cōntiți* (Wgd. *kōntik, kōn-
 titiș* 9) — cântec 145; *dar kōntic* =
 cânt (fac cântec) 145; *si darēm
 cōti un cōntic* — să facem câte un
 cântec, adevă să cântăm câte un
 cântec 161.
 Cōrpă sf. — (cârpă) batistă 162, 163.
 Cōrți s. pl. — (cârțile) părțile lăginoșe
 din nas, din cap. Arom. *cârți*.
 Cōt, fem. *cōta* — cât, atât; *cōt salca
 plod și tu cōta fāmeliă* — cât rod
 salcia și tu atâția copii — atâta
 familie să ai 59 (i); *cōta-ți fu?* —
 atâta ți-a fost? 136; *cōti* — câte
 62 (a); *cōți* 61 (i), 59 (i), 104 (a)
 (Wgd. *kōt* 32, *kōta* 7, 32).
 Cōti-va pr. neh. — câte-vă, unele 162.
 Wgd. 29.
 Cōtru către, spre 45 (a), veđi *cutru*.
 Cōți pr. inter. — de ce? 66 (a)
 (Wgd. *kōtsi* 34).
 Cra! — strigătul corbului; carne,
 149; *cra! pi!* — carne, apă.
 Cracă sf. — ramură 110 (a).
 Crătină sf. — ? 59 (a).
 Craț! — tron! (cuv. onom.) 45 (i).
 Crăngōlță sm. — lemnul care servește
 a întări fusul de fer al morii.
 Crăstăveți și Crăstăveț sm. — ca-
 stravete (Pap.).
 Crășnēs vb. IV — scrișnesc dinții;
 rod cu dinții 169.
 Crăști = (care soie) cine scie 167.
 Arom. *căriști*.
 Crășnēs vb. IV — scrișnesc, a face
crăț, craț 67 (a). Arom. *cășnēs*
 (dinții).

Crep vb. I — creșp, plesnesc; *nă crep*
 60 (a), 71 (a); *să-l cōpă țōțili* 108
 (a), 159.
 Cresc vb. III — creșc 56 (a), 103 (a);
s-nu creșcă 115 (a); *că iarba cris-
 cusi* 168.
 Crēmīn [Wgd. *kremīni* 8] sm. —
 cremene 67 (a).
 Crestă sf. — creștă; *creștă di piștōl* —
 cocoșul pistolului [Pap.].
 Criel [Wgd. *kriēl* 8] = creier, minte;
să-ū aibă-n criel = să o bage în
 sēmă 116; *nu-l trifeđ prin criel* —
 nu-l treceă prin gând 165; *ași dusi
 an criel* = își aduce aminte 142;
 Wgd. *nu l-e kopt krieliu* 68.
 Crielăt adj. — înțelept, cu minte 69
 (169); 72 (235), 164; *crielăt* (când
 se vorbese iute se aude forma
 acēsta din urmă mai mult).
 Criminală adj. — cu cremene [sub
 înțeles: pușcă].
 Crimnēs (m) vb. IV — mă prăvălesc.
 Cristōs = Crist (v. Ristōs).
 Crīștin sm. — creștin 58 (a).
 Criv adj. — strîmb 67 (a), 110).
 Crivă adj. — strîmbă; fig. salut tur-
 cesc 89 (i), sabie 89 (i).
 Crivēs vb. IV — schiōpēt 65 (a).
 Crivulțea (cu ∞) — cu curbă, cu li-
 nie strîmbă (fel de broderie) 35.
 Croablă sf. — fel de puțină de pă-
 mint sau lemn a 25—30 sau 35
 ocale [Wgd. *kroblj*] 31.
 Croatic adj. — blând 77 (a).
 Crud adj. — necopt, crud.
 Crușēs vb. IV — creșesc [Pap.].
 Cruți sf. — cruce 67 (a), 116 (a), 166
 [Wgd. *kruti* 23]; ∞ — nume de
 constelațiune; partea corpului nu-
 mită Arom. *cătînă* [Pap.].
 Cu conj. — cu; e-, 46 (i); *cu sințati* 56
 (a); *cu vō* 56 (a); *an loc di apu cu*

vin — în loc de apă, vin (turnă) ...
 'Cu v. acu.
 Cuc sm. — cuc 45 (i); 46 (i), 67 (a), 110).
 Cuc sm. — nume de plantă.
 Cucăr sm. — stîfat de oiapă. Arom.
cucare.
 Cucian sm. — varză 39.
 Cuciană sf. — coteț 80 (a).
 Cucnēs vb. IV — răsar, creșc; *țōțō
 vōrđi nu cucnēți* = ărbă vōnde
 nu creșce, nu răsare 50 (a), 110).
 Cucōană sf. — cocōnă 51 (a).
 Cucōș sm. — cocōș 67 (a).
 Cucōt sm. — cocōș 45, 137; mândru
 86 (a), 67 (a).
 Cucoti sm. — cocōș 136, 137.
 Cucundă, pl. *cucundi* = baleiug, greu-
 tatea ce se atâră de oada cân-
 tarului 141.
 Cuculitū sm. — fructul pinului, bra-
 dului.
 Cucureți, pl. *cucureți* = cocōșel.
 Cucuricu = cucurigu 45 (i), 137.
 Cucurōs (mi) vb. I = mă fudulesc,
 mă rățoesc 67 (a).
 Cucușōană sf. — păduche ce se pune
 pe găini.
 Cucuș sm. — cocōșel, fig. băcț [Pap.
 11 (a).
 Cudlă sf. — codiță; partea ou care
 se termină ăra spinării. (Pap.).
 Cufăres vb. IV — cufăresc 72 (a).
 Cufōari sf. — cufōra (Pap.).
 Cujōc sm. — cōjos 141. Wgd. *ku
 kuzatsi* 77 — und mit Polzer.
 Cujureți, pl. *cujureți* = gōșor 28
 Arom. *cucurō*.
 Cul = n. de cul.
 Culă = n. de cul 139 (a).
 Cule (mi) = cule 50 (a), 117;
ti culēti = te culă 160.
 Culeră sf. — holț 59 (a); *culeră
 s-ti jungă!* [Pap. 13 (a).

Calib sn. (Wgd. Kulip 49) = cuib 148.
 Cum adv. = cum.
 Cumăt sn. = bucată 46 (s), 124.
 Cumată pl. cumoți sf. = bucată 45 (s), 119.
 Cumă(ș)l sm. = bucată mică 118.
 Arom. *cunătis*.
 Cumetru = cumetru, șiret 89 (s).
 Cumine vb. I = cuminec, împăr-tășesc; *mî* ∞ = mă cuminec (Pap.).
 Cumnicătură sf. = cuminicătură (Pap.).
 Cumnat (Wgd. *kunnat* 15) sm. = cumnat 121.
 Cumpăr vb. I = cumpăr; *oăminii* *cămpără* 115 (s). Wgd. *kumpor* 11.
 Cumpărător sm. = cumpărător (Pap.).
 Cunăe sn. = conac, palat 151, 154.
 Cunădă sf. = jder.
 Cundilă (v. *candilă*).
 Cundis vb. IV = ajung, poposec; *mo cundisără veji la an* = acumă poposiră ei la han 163.
 Cundăr sm. = două ciorchine de strugure lipite. (Pap.)
 Cunoșc vb. III = cunoșc; *s-ti cunoșc* 78 (ss); *cunuscără, că feļa sa fi-ctorii* = cunoșcără că aceia erau feciorii 146; *cunuseu, că cri.* . . 145.
 Cup sn. = grămadă; grămadă de gândaci de mătase 26, 151.
 Cupăoș sm. = copac 28.
 Cupanță sf. = copăie, albie; pl. *cupoși* = copăi 31, 67 (s); *cupoși dărăși* = grămeși făcuți 138.
 Cupărâu sm. = fel de dulamă 37.
 Cuplă sf. = fel de obiecte cu ajutorul cărora se plutesc 31.
 Cupilăș sm. = făcăuț tinăr de insurătoare, care a împlinit 14 ani 57 (s), 112 (s), 125.
 Cupirēs (mî ∞) = mă acoper 77. Wgd. 78.

Cupirit [Wgd. *kupirit* 24, *kupirituri* = acoperiș 24] adj. = acoperit.
 Cupirimit sn. = acoperiș, cuvertură, acoperemint (Pap.).
 Cupitōniă (v. *căpitōniă*).
 Cuprēt sn. = nume de plantă.
 Cur vb. I = curēt; *cură-ti di oă* = curēță-te de aci, adevă cară-te de aci 60 (ss, ss).
 Cur sn. = cur 47 (s), 51 (s, s), 67 (ss); *la ai curu greu* = ai ostenit, ai oboșit 136; ∞ = fund 82 (ss).
 Curu-gălnăiță = curul găinei (fel de brodărie) 35.
 Curăt, fem. *curată* = curat 101 (ss).
 Curață sf. (Wgd. *kurao* 8, *kurōji*, *kurali* 123) = curea 53 (ss), 67 (ss).
 Curbân = sacrificiū (tk. *kurbân*) 148.
 Curbēt sm. = Țigan.
 Curcubē sm. = curcubeu 46 (s).
 Curdisēs vb. IV = mă pun, mă așez; *si curdisără* = se puseră 160; *con si curdisi feļa eu crivili coarni* = când se așeză, când mi se puse acela cu cornele strimbe 162.
 Curiă sf. = pădure mai mică 167.
 Curișniță sf. = găinați 46 (s).
 Curită sf. = butoiū mare de pus struguri 30.
 Curm vb. I = curm, despart (Pap.). Arom. *curmu*.
 Curm sm. = curmeiū; *șiștași cu un curm* = banii cu un curmeiū (fel de brodărie) 34.
 Curōn (Wgd. *kuron* 15) curind; *maș curōn* = mai curind 169.
 Curpân = curpan 27; n. de plantă, care creșce ca vița și serveșce și la facerea coșurilor de albne.
 Curșum sn. = glonte; *și dusi ca curșumu* = se duse ca glonte, adevă repede, lute de tot 164.

Curūn vb. I = încununez. Arom. *nou-rūn, nerūn* (Pap.).
 Curunățiți s. pl. = plata ce se cuvine pentru încununare popei și celorlalți servitori ai bisericii.
 Curună sf. (Wgd. *kuruno* 11) = coronă, cunună; cununie; pl. *curūni* = cununie 98 (s); *curūni bunī* = cununii bune, adevă căsătorire bună 57 (s).
 Cus adj. = scurt 67 (s, s); *cusă* = scurtă 82 (ss).
 Cuserēs vb. I = Arom. *neuserēdu*, mă fac cuseru; a se cuseri.
 Cuseriță sf. = cuserenie. Arom. *cuserițe*.
 Cuserimul sf. = cuserime 150.
 Cuseru sm., pl. *cuseri* = cuseru.
 Cusean sn. = curelele cari vin pe subț eodă calului 31.
 Cuseļu = fel de pământ pentru ole.
 Cuseș vb. IV = coșesc [Pap.].
 Cuse = nume de căne 170 (s).
 Cusi-eucoti = n. propriū 136.
 Cusiță sf. = cusită, eodă de pēr 76 (ss), 117.
 Cusōr sn. = cosor 50 (9); *cusoru* = fel de brodărie 35.
 Custandinăcă; *furlină* ∞ = galbeni de ai lui Constantin, galben austriac.
 Custrăc sm. = fel de peșce ca șalăul.
 Cutăr sm. = coșar [Pap.].
 Cută sf. = (în limb. copil.) căne, că-șel, cășea, etc. Arom. idem.
 Cutēt sn. = coteț 40.
 Cutie sf. = cutie 49 (s).
 Cutmăciū sm. = Arom. *lapte gros* = lapte fierț și lăsat să devie gros [Pap.].
 Cūtniță sf. = partea coșului morii de desub, în forma unei cutiōre pe unde cade grăul, grăunte cu cu grăunte, pe petrele de mōră, spre a se măcină.

Cutru = în cōtro țara, spre [Wgd. *kutru* 35].
 Cutru adj. = cărubiș; bist nou 163; pl. *cutru* 166.
 Cutachi sf. = partea din dărăt a șurului de care se priade funia [Pap.].
 Cutarōs (mî ∞) = mă fadulesc, mă rătoesc 67 (ss).
 Cūțităș sn. = cūțit mie 166.
 Cūțit sn. = cūțit 159, 166 [Wgd. *kutsot* 10].
 Cuvăciū sm. = țerar 29, 158; numele insectei răgaco; oărășu.
 Cavaltă sf. = nișovală. Ar. *amōn* 30.
 Cavēt [Wgd. *kuet* 51] = putere 156.

Dalc sm. = dalc 59 (s).
 Dăia sm. = unchi 69 (s).
 Dăi (veți dăi) = dăc, 6re 159.
 Damba-dumba = 157.
 Dancă sf. = semn; mărōare ce se face pe frunte 116 (s).
 Dașpreți [Wgd. 28] num. = două spre-dece.
 Dașpōts [Wgd. 28] num. = două daș.
 Daș vb. I = dău apă la vite, adap 91 (s) [Wgd. 7 idem]. Arom. *adap*; *adap prāvdi* = dău apă la vite; *adap grādina*, = stropesc grādina, etc.
 Dar vb. I = fac, durez. Arom. *dar* 83, 62 (s), 69 (ss); *la dărăc eac de paļă* 82 (s); *nu știa să țărăc bun răzbōiu* = nu știa să țărăc bine în război 155 (s); *dărăc* (lit. = făcut) prefăcut 156; *și dărăc dărăc dărăc* = să ne toaim dărăc, să ne gătim dărăc 161.
 Dar, pl. *dăruri* = dar 122.
 Dască sm. = învâțtor, profesor 165.
 Daș [Wgd. *daș* *Epiellamchen* 10] = miel obișnuit a merge după oșvă. Arom. *madar*; cuvânt de pro-

care a berbecilor și meilor *minări* ca să se isbescă între ei, sau cu fruntea lor în palma cui-vă. Wgd.74

Dată = merit, dat 67 (100).

DaŃ vb. I = dau; *să-mi da* 48 (100); *do-mă!* 47 (100); *da-ni-ni li ardiri* = dare-ar să te arde! 59 (100); *șu da-ni ver iri!* = Dare-ar să ne fie așa! 55 (100); *Mi si dedi di cap* = îmi trăsni prin cap 64 (100); *ali dedi* = îi dede 63 (100); *cu tot fe dideși* 110 (100); *île nu did'eu niți un sa antră* = ei nu lasău, nu dau voe nici unul să între 146; *dedi pri un cucot* = întâlni un cocoș 160; *dari bil'eg* = dare semn, dare gaj 125.

DaŃk [Wgd. 7] vb. I = adaog; *daŃs* = adausei [17 Wgd.].

Davătes vb. IV = reclam, mă judec; *măgărîi-ădăvătes* = măgării suferă 64 (100).

Dă-li = dacă; *dă-li ari muțari* = dacă are muere 142.

Dănac sm. = vițel de un an.

Dănaclă sf. = vițel de un an.

Dăngăres vb. IV = drăngănesc, tron-cănesc 60 (100).

Dărdărâl sm. = flecar, birfitor.

Dărdăres vb. IV = birfesc 60 (100). Arom. *dărdărescu*.

Dăruțes vb. IV = dăruesc 67 (100), 122.

Dărui sf. = a dărui, dăruire; po-menire; *si dărui* = se ținu a mare;

De! interj. = de! *de bra! nu ti spa-ri* = de măi! nu te speria, nu te descurajă! 57 (100); *e, de!* 60 (100).

Delni conj. = de ore-ce, din mo-ment ce 74 (100).

Demec conj. = adecă 143.

Des adj. = des; *ponă junsiră an un urmân des-des* = până ajunseră într'o pădure desă-desă 166 [Wgd. des, pl. deș 33].

Desmintes [Wgd 42; Pap.]; vb. IV = descure.

Dețindea [Wgd. *detsindea* 33 = jens-seits] adv. = dincolo. Arom. *didinde*, *dinăparte* (v. *dițindea*).

Deț sm. = moș 50 (100), 51 (100, 100, 100), 52, 53, 66 (100).

Deță sf [Wgd. *dețo* = Grossmutter] = bunică.

Deț sn. = deț, colină. Wgd. 8.

Deți, sf. = legături, servind a uni, a legă epele de la răsboiă, pi-ciôrele răsboiului 32.

Deția vb. I = depen 32; *tot la de-pinară* = a șterpeți totul; a fură totul; a mânca totul 67 (100).

Dețir vb. I = smulg pērul 67 (100, 100); *lară si d'epira* = începură să țipe 149; *cițimili si d'epira* = cănelo cobesece [Pap.]; *uom d'epirat* = om nenorocit, disperat, desolat [Pap.].

Deș adj. = deșă; *șistafiți cu deșă* = banii cu deșă (fel de brodărie) 34.

Deșili, pl. de la *deț* = bunicii 118.

Di prep. = de 45 (100), 49 (100); *di să* = ca să 61 (100); *di bun Domnu!* = cu bine Domnu! 56 (100); *făr di coasti* 50 (100); *di oare* 73 (100); *di să trimetă vrină carti* = dacă o să trimită vre-o carte = scri-sôre = 142.

Diament sm. = diamant 152.

Dichiețu sm. = sapă (cu doi dinți) 48 (100).

Di-con adv. = de când?

Didițeș adv. = de dincôce. Arom. *dincoă*. [Pap.].

Di-disupră = de asupra.

Dițes vb. IV = adiă, respir. Arom. *adițiu* [Pap.].

Dițindea adv. = dincolo.

Di-țundi adv. = de unde.

Dijos adv. = de jos.

Dijulēs vb. IV = descojesc. Arom. *dis-gôliu* [Pap.].

Dila prep. = de la [Wgd. *dila* 34].

Dimineța sf. = dimineta.

Dimneța = dimineta 169 (100), 54 (100). [Wgd. *dimneșta* 34].

Din prep. = din 50 (100); *din timp* = la anul 56 (100); *din iundi si bat munții* = de acolo, de unde se bat munții (în capete) 146, 63 (100).

Dinapoi adv. = îndărăt, înapoi 157 (veți *dinapoi*).

Dinăoară adv. = dintr'odată 108 (100).

Dinapoi adv. = înapoi 68 (100); *mai dinapoi* = mai în urmă 144.

Dineoă adv. = din cōce [Wgd. *dinkoă* 33].

Din-dinăoară [Wgd. *din dină oară* 32] adv. = dintr'odată.

Dinēs vb. IV = ating; *cițimili nu-ă za-dinești* 65 (100).

Dingu sm. = fel de vâltore pentru curățitul orezului 26.

Dinti sm. = dinte 47 (100); pl. *dinți* = dinți 50 (100), 67 (100, 100); ∞ *coasniți*.

Dintra prep. = pentru 33; *dintru țea* = pentru aceea; *dintru-ți* = pentru ce. [Wgd. *dintru țea* = aus diesem Grunde 34].

Dințea adv. = dincôce.

Dințur prep. = jur-imprejur 156; în jur 117 [Wgd. *din-țur* 33, *din-țur-di* 34].

Dințur vb. I = înconjur; *și ca s-li dițzură* = și după ce le înconjură 108 (100).

Dințurari sf. = înconjur, înconjurare 108 (100).

Dip adv. = neapărat 123.

Diparti adv. = departe 136; *mai di-parti* = mai departe 158.

Dipota adv. = apoi [Pap.].

Dipri prep. = de pe 49 (100), 107 (100).

Dipu prep. = după 115 (100). Arom. *di-pu* = după dincul (Epir).

Diră sf. = urmă (P) 37 (100).

Dirde sm. și an. = stâlpi 49 (100); *dirde-căliă cu dirdeți* = brodat în stâlpi.

Docăi cu stâlpi 34. Arom. *dirde-țur*.

Dirēp = după; drept; ajuns; *dirēp și eăciună* 64 (100); *dirēp rucăci* = în momentul necerii, când se nască 116; *dirēp vinari* = drept când vin, la seara 100 (100); *dirēp Cărcin* = în seara de Crăciun 111 (100); *dirēp camă țileș* = în oșnăul a-tului George 113 (100).

Dirēpt adj., adv. = drept 67 (100), 84 (100), 169 (100, 100); *săbun dirēpt* = haină femească dreptă 83; *dirēpt apune* = apune drept 140; fam. *dirēptă* [Wgd. 17; *dirēpta* = rechts 33].

Direptōs adj. = cel drept 68 (100).

Dirui conj. (veți *delmi*) = dacă 155; *dirui la țea* = din moment ce-l aflași 156.

Disagă, pl. *disagă* = deagaj 163.

Dischre vb. I = descare 141, 153; *fe-și dischre* = ce-și descărcă 162.

Discantari sf. = descântare; ∞ *di-pu-siri di cimar* = descântare de făcut de o inuri 104 (100).

Discont vb. I = descânt; *si discont* = să descante 107 (100). Pap. 24 (100).

Dishe vb. III = cobor; *mi co = mă cobor*; *afi apt disheți Cusi-oudoti* = apoi se coborî, se dăde jos Cusi-oudoti 138; *dishe-ți omo să-ți dăi și to țea țeri* = coborâ-te, dă-te jos scum să-ți dăi și oă ce dăscol, ce ceri 167.

Disfaș vb. I = desfăș; *desfășur* 110; *la disfaș* = în desfăș, în desfășură 105 (100).

Disfōr (mi ∞) = mă dău jos, mă cobor cu ajutorul funiei, sfōre 148.

Disgulés vb. IV = năsoocesc, descooper [Pap].
Disgustés vb. I = ospétez 121.
Disjulés (v. dijulés) vb. IV = descojesc, scot cõja a ce-vã; *disjulés pãinea* = descojesc pãnea. Arom. *dizgõlã*.
Dislég vb. I = desleg 105 (a). Pap. 9 (a).
Dismãrõs (mi ∞) [Wgd. *dismãrõs* = ruhe mich aus, 42] vb. IV = më odihnesc, më repausez; *ca sã si dismãrõscã unec* = dupã ce se va odihni nițel 166.
Dispãrt vb. IV = despart (Pap).
Dispãrõs vb. IV = sfãșiu (Pap. greșit *disparãse*); *pouti s-i dispãrõscã* = põte sã se sfãșie. Inf. *dispãrõri*.
Dispãrõș vb. IV = despart, despãrțesc; *la dispãrãști* = fi desparte, fi despãrțesc 53 (a).
Dispic vb. I = despice. Arom. *disic* (Pap.).
Dispicãturã sf. = despiciãturã 148.
Displités vb. IV = despletesc (Pap.).
Dispõlã vb. I = despoiu; *dispõlãt* = despoiat, fig. om de nimic. Arom. *dispõlã, dispõlãt*.
Disuprã [Wgd. *disuprõ* 35] prep. = de-asupra.
Disupru prep. = de-asupra; *pri ∞* = pe de-asupra 103 (a);
Di-sus adv., prep. = de sus.
Dișclid vb. III = deschid 45 (j), 159; *dișclis* = deschis 51 (a).
Dișclitõr sn. = rãșchitor 33.
Dișcõrt vb. I = deșert; *dișcõrti* = deșertii, golesci 62 (c).
Diștét vb. I = deștept; *ea nu la diștét* = ea nu-l deșteptã 164; *diștétãt* (Wgd. *diștétãt* 17) = deștept, deșteptat.
Diștét adj. (Wgd. *diștét* 17) = deștept.

Dișindea adv. (v. *deșindea*) = dincolo, în a parte 144, 155. Arom. *dișinde, nãpartã*.
Diã sm. = duh, adiere, respirație. Arom. *adiãri* (Pap).
Diãndi (Wgd. diãndi 33) adv. = de unde.
Div adj. = sãlbatec 80 (a).
Divutiã sf. = fiérã, animal sãlbatec 142, 147.
Dizgõlã vb. I = descojesc. Arom. idem.
Dizgrõp vb. I = desgrop, desmormintez; *ãu dizgrupãrã* = o desgropãrã 145, 147.
Doagã sf. = dõgã, velințã mãi grõsã, cuverturã 117.
Doãpãr vb. I = më razem. Arom. *mã ndoapãr* [Pap].
Doari (mi ∞) = më dõre; *la doari buricu* = il dõre inima 116 (a).
Docã n. prop. fem. = Dooã; *Dõcãlã* = a Docã, în felul Dooãl 34; *∞ cu dirãfi*; *∞ roșã*, *∞ vinitã* = feluri de brodãrii 34.
Dodã sf. = sorã mãi mare. Wgd. 50 *dodã*.
Doi num; fem. *dõu, dõuã, doauã* [Wgd. *doi, dõauõ, 28*] = doi; *an doi ași merzi* = ești un friocos 68 (a); *lãutnicuãn doi!* 59 (a).
Dom sm. = Domnul, Dumneđeu 60 (a).
Dom-ãertu vb. I = më rog lui Dumneđeu sã erte, ert cu ajutorul lui Dumneđeu; *sa-fi dom-ãertu talu-tu* = o sã-ți pomenesce pe tatã-tu, o sã më rog de ertarea pãcatelor tatãlũi tãu. Arom. *dum-ãertu. Dom-ãiertã-fi!*; *Dum-ãiertã* = ertã-l, Dõmne, odihnesc-te, Dõmne 57 (a); cãnd luãm din coliva, ce se împãrțesc pentru pomeniirea și ertarea pãcatelor cui-

va, întrebuițãm în tot-deauna expresiunea de mãi sus: *dom-ãiertã!* Arom. *dum-ãiertã-l* 157.
Domcã = n. de caprã 170 (a).
Domu sm. = Dumneđeu, Christ, cer; 67 (a); *fi sa zicã Domnu* = ce sã ãicã Dumneđeu, ce-o ãice Dumneđeu 39; *sã deã Domnu!* 55 (c); *lu domnu* 55 (a); 56, 57; *maã di cutru partea Dõmnu-lũ* = cu inimã bunã 167; *∞ = cer* 50 (a).
Doncã = n. propriu de femeã; n. de capre 170 (a).
Dor, pl. doruri = dor [Wgd. 24].
Dor vb. II = dor; *baba-ũ doari buricu* 45 (c); doresc: *ti dor = te doresc*.
Dorm vb. IV = dorm; *dorm bãbili* 26; *za-dormi* 69 (a); *durmeã* ca *dupri tea lantã lumi* = dormiã ea de pe lumea cea-laltã, adevã mult și bine 164 [Wgd. 37 idem].
Dosta adv. = destul 60 (a, a, a).
Doãr [Wgd. dõpõr 49] vb. I = apër.
Doũ num. = douë; *la doũli zõli* = a doua și 147.
Drac sm. = drac 61 (a), 69; *lucru draculu* = lucrul draculu 166.
Drãjãtã sf. = cõdã de topor 82 (a), 135. Wgd. *drõãduõ* 75, 76.
Drãmõnã sm. = dermoniũ, ciur cu gãurele mãi mãricele (Pap).
Drãpês (mi ∞) vb. IV = më scarpin, më zgãriũ (Pap).
Dreagã sf. = pãdure dẽsã; lucru plin. Arom. *lucru stupãtõs*.
Drim loc. adv. = *pri drim* = pe lunã plinã (Pap).
Drob, pl. droburã = ficat, drob 140, 88 (a); *drobu alb* = plãmãniũ; *drobu negru* = ficat, Arom. *plimãnã și hicãt*.
Drubês vb. IV = sdrobesc; dumiç 75 (a); imbuçãțesc 120; sfarãm; *dru-*

bi sercãlã = dumiç mãrãșel, îndopi 69 (a).
Drugã sf. = țepușor; *pãnea* 28.
Drujđelã sf. = plãt (j) 69 (a).
Drum, pl. drumuri [Wgd. *idem* 74, 48] = drum, 49 (a); *omã mi-ãiascã drumu* = sã nu vorbesc în drum; *mergãnd sã nu vorbesc* 108 (c); *chimirã drumu* = pornirã în drum 137; *omã amãndrumu* cum umblã, cum mergã pe drum 160; *si-fi vãd di drum* = și-și vëdũ de drum 162; *amã si-fi da drumu* = sã va da drumul 163.
Drumãc sn. = cãrare, poteã.
Drumãtõr sm. = drumet, cãlãtãr 156. Wgd. *drumãtõru* 78.
Drumu-mumãșulã sm. = drumul nãguluĩ, se numescã costelașunea drumul lui *Trãtã*, deãpre care se spune aceașã legendã, povestitã de noi în lucrãrea nãstrã *Din Literatura Poporãdã a Aromãnilor* pag. 812, cã singura deãchire, cã laptele este înlocuit cu pãle.
Du prefix la unele verbe, ca sã întãrãscã și mãi mult acțiunea lor 65 (a); *ca s-la du spãlã* = și dupã ea va fi spãlat (cu deãvãțire) 106 (a).
Duan sm. = *șoim de munte*.
Dubarã sf. = *complot, conspirãție; fãșirã dubarã* = complotã 156.
Duc vb. III = *duã* 46 (c); *si duc* = se duc 69 (a); *mã duc* = mã duc-sei; *nãpõti-tã duseși-tã, dugmã-nuli!* = înapõi (înapõitã-tã), sã te-ai dus, drãgutuã! 69 (a); *erã si duseși* = oina-vã se ducesc 151; *si duseși* = se duceserã 154; *si si duseși* = sã se ducesc 159; *amã s-mã duc* = dar o sã mã duc 135; *du-mã* = adu-mã 135; *ra duc* = s'a dus, erã duc 69 (a).

Duchian sn. = prăvălie 159.
 Duchies (Pap.) vb. IV = imi vine
 în minte, pricep. Arom. *aduchiescu*
 (Epir).
 Dud, pl. *duđi* sm. = dud 28.
 Duduleț sm. = paparudă 115 (s).
 Dujdovnie sm. = salamandră. Arom.
salamendră.
 Dulap sm. = dulap 135, 162.
 Dulji adj. = dulce 72 (s), 145. Wgd.
dultsi 17.
 Duma = n. prop. de persoană 46 (s).
 Dumachiu sm. = gazdă, stăpân al casei,
 capul familiei 103 (s), 122; *du-*
machinca = stăpâna casei 123.
 Duminecă sf. = Duminecă.
 Dumnezesc adj. = Dumnezeesc (Pap.).
 Dun vb. I = adun, string 71 (s),
 102; *ca si dunara tofi* după ce
 se strinseră cu toți 147.
 Dunari sf. = adunare, a adună; *du-*
narea-șănăurilor = culesul viilor.
 Dușla sf. = lume 62 (s), 69 (s), 74
 (s).
 După prep. veți *dupu* 163, 164.
 Dupărș (mi ∞) = mărțezem. Arom.
 mi *ndoapăr*.
 Dupri prep. = de pe; *dupri lanta*
lumi = de pe cea-laltă lume 73
 (s), 164.
 Dupu prep. = după 50 (s), 51 (s) (v.
dipu). Wgd. *dupu* 35.
 Duri = n. de cal întors 170 (s).
 Durmirisf. = a dormi, dormire (Wgd.
durmire 14; *durmiri* 36).
 Durmltēs vb. I = me închin (lui D-șeu,
 celor sfinți); a dormi bine-de tot;
 inf. *durmiltzari*.
 Dușmān sm. = inimic, dușman 55
 (s), 69 (s-108); 138; în sens de des-
 mierzare: drăguț 69 (s); 138.
 Dușu = ființă, nămilă 150.
 Duțiri sf. = ducere 84 (s).

D

D se pronunță *dz*.
 Dădă sf. = zadă. Se scote din lemn
 de pin, brad și juniper.
 Darđallu sm. (Pap. *darđalin*) = zar-
 zăr 28.
 Dumatecă sf. = n. de pasere, care cântă
 foarte frumos: *ai puțu priumvi-*
reșe = este pasere primăvăratecă
 (Hma), care vine primăvara și se
 duce toamna.
 Dumbăc sm. = nume de flóre. Arom.
zambăc. Pap.: bôlă numită la Arom.
fași-ntr-oelē.
 Dumbafăliu = nume de flóre.
 Darđalină sf. = zorzără. Pap.
 Difră sf. = cióreci, poturi 37, 120.
 Dig, pl. *điguri* = termin de joc co-
 pil. 90 (s).
 Divri = fig., ochi; *să ași ășă đivri* =
 să-ți ășă ochii. Arom., se đice: *să-ți*
ășă «đhi», *đhi*, în loc de ochi.
 Đolcă = nume de vacă 170 (s).

E

E! interj.; *e, de!* = e!, de! 60 (s).
 Ea pron. pers. [Wgd. ja 29; *ađ* dat.,
 ađ, u ac.] = ea; *la ea* = ei dat. 103 (s);
ađ = îi dat. 49 (s, s, s); *la lantă*
parti-șe si puni lupată = la cea-
 laltă parte i se pune lopată 33;
nu Ń-ăi frică = nu-i este frică 51
 (s); *ađ* = îi 51 (s, s); *și-ă* = și o
 45 (s); *ađ* ac. 53 (s); 45 (s); *ia-o* =
 64 (s); pl. *eali*; ac. *li* 77
 (s); dat. *la*. Wgd. *jali*; *la* dat. *li*
 ac. 29.
 Ecđighisēs vb. IV = talmăcesc, ex-
 plie 165.
 Eftin [Wgd. 2] adj. = eftin.
 Eli-alaisi = formulă turcescă, însem-
 nând aci: vai *dōmne, eđ dōmne!*
 160.

Emin adv. = abia 8 (s).
 Etcă = 6tă 143.

F

Fac vb. III = fac; *nu fași* = nu face;
sup tini să fași! 59 (s); *si facă*
 48 (s); *s-la facă* 56 (s); *ți sa fași?* =
 ce să faci 57 (s); *fo!* = fă! 63 (s);
da-mi ti fășiri 60 (s); *di fășiri* . . .
lăgară = de limpedit, de curățit
 argintul de aramă 30; *nu fași* =
 nu e bine, nu face 102 (s); *di* ca
 sa *du facă micu* = după ce va
 nasce pe prune, după ce se nasce
 pruncul 117; *fat* = făcut 119; *ară*
șeta șea fată = iar fata cea nă-
 cută 165; *șeta ași feși un țicōr* =
 fata își născu un băiat 153; *an loc*
ca ea ve fat = pe când dānsa nā-
 cuse 143; *cola ea feși un Ńișu* =
 acolo ea nāscu un fiu 142; *si feși*
saibu pri iel = se adresă lui lo-
 gofătul 156; *că-și veș fat un mic*
lupcōac = cōci își nāscuseră un
 pui de lup 161; *amē si fași* = imi
 pare 164; *ari fat* = a fost 162
 [Wgd. 45].
 Fachir adj. = sārman, sārca 62 (s), 142.
 Fag, pl. *fazi* = fag.
 Falc sf. = falcă.
 Fără [șor, fār] prep. = fără 145.
 Faș sf. = fășie cu care se legă prun-
 cul în lēgān, și care Arom. se
 đice: *fașie* 122.
 Fat = fapt 88 (s).
 Față sf. = față [Pap].
 Fățiri sf. = facere; nascere 116.
 Făles [mi ∞] = mē făleso, mē laud
 [Pap].
 Fămeđiță sf. = familie, copii 59 (s-),
 61 (s), 69 (s), 145 [Wgd. *fameđiqđ*].
 Fântōnā sf. = fântānă 149.
 Fār prep. = fără 50 (s). v. *șor*.

Fărăș sn. = fārca. Arom. *fārca*
frase.
 Fărăș vb. IV = așteptă. Arom. *fără-*
șulescu [Pap].
 Fărăș sf. = fārca 145 (s).
 Fărți = cuvint apotiv cu care se
 mă cumnata pe cumnati, la loc
 de a-i numi numai pe nume; *fărți*
Noe! vin cōd [Pap].
 Fărțat sm. = fărțat; *fărțati* = pote-
 tine, amice 127. Wgd. *fărțat* 49.
 Fărțăliță sf. = fărție de cruce. Arom.
fărțălițe [Pap].
 Făđiță sn. = fel de fasole; *caș* =
 fasole (ucōac).
 Feș an. = fel 102 (s).
 Fet vb. I = făt; *ali si fitō bon-*
se fetă bou! 63 (s).
 Fēmin adj. = fēmenin [Pap]. 155.
 Fēmină adj. = fēmină 69 (s).
 Feta [Wgd. *șetp. 4*] sf. = fată.
 Fetiță sf. = fatiță [Pap].
 Fetic vb. I = (fetic); *incalt, potoc-*
vesc; te luoren, te calomniez 70 (s).
 Fictōr sm. = fectōr, băiat, 170 (s), 162.
 Fictōreți sm. = fectōreți [Pap].
 Fictōreți sf. = fectōreți [Pap].
 Filen [tk.] = outara 144.
 Filia sf. = felie 35.
 Fină = n. de cōțea 170 (s).
 Firs (mi ∞) vb. IV = mē fereș, mē
 păzesc [Pap].
 Firsesc adj. = de fată; *an firsesc rubă* =
 în haină de fată 156.
 Fișșoracă sf. = fetiță [Pap].
 Fiș sm. = instrument servind argin-
 tarilor 30.
 Fiamund adj. = fiamund 82 (s), 143.
 Wgd. *fiamund* 28, 49.
 Fiamundēs și fiamundēs sf. = fiam,
 fiamāndire.
 Fiamundōs adj. = fiamundit, fiamund
 [Pap].

Flămânțos vb. IV = flămânțesc.
 Flingian sm. = ceșcă (de cafea) 122.
 Floari [Wgd. floare 23] sf. flóre.
 Foali sm. = foale 58 (4); doi foțuri 149; foali di sulfari = foale cu care se suflă; ~ di răstupiri răzintu = foale de topit argintul 30; ~ = burtă, pânțec 66 (100), 81 (100); la dărară foali = a bate rēu pe cine-vă 70 (100); aļ sparsēsi foalili (fig.) il îndopași cu mâncare 70 (100).
 Fohriț sf. pl. = fohreți 30, 45 (4).
 Foc sn. = foc 50 (100), 51 (100), 83 (100); nu putū să-și fynă focu pri buric = nu putū să se stăpânescă, nu putu să-și ție focul pe inimă 163.
 Förtună sf. = funie. Arom. förtună 79 (100).
 For prep. = fără; foră-di, for-di [Wgd. forodi, foro 34] = fără de.
 Frasin sm. = frasin 33 Brw.
 Frasiu sm. = frasin 28, 32. Arom. frapsin.
 Frati sm. = frate 47 (6), 53 (6) [Wgd. frate, frats 11; frati, fratsi 22].
 Frăciș v. färeiș.
 Frășcățes vb. IV = scutur, bat pe ce-vă, ca să se scuture praful său alt-ce-vă de pe el 138.
 Frec vb. I = frec, trag pe cine-vă, când e răcit.
 Frenc pl. Frenți = Frances, European 152.
 Frică sf. = frică 51 (100), 70 (100, 100). Wgd. friko 34.
 Friel sn. = fluier 159.
 Frig vb. III = frig; s-la frizam = să-l frigem 160, 62 (100); fris = fript. Wgd. frips 39, probabil sa fie greșită în loc de friș fripsieū, cum se aude în Meglenia și cum de altfel găsim tot la Wgd. 17.

Frig [Wgd. frik 24] = frig; foți frig = face frig, este frig.
 Friguri sn. pl. = friguri; insectă din ordinul crepusculorilor, numită, dacă nu mă înșel, sfinx, cap de mörte. Arom. hıavră. Se crede, că cine este apucat de friguri, spre a se scăpă, este bine să prindă acestă insectă și să-i souipe în gură, după care fapt frigurile il vor părăsi [Pap].
 Frimut vb. I = frămint, fac pâne. Pap.
 Frön sn. = frău. Pap. greșit frän. Wgd. frön 6.
 Frön vb. III = frâng; Nă za frön-sim un ec = ne-am răfuit, certat nițel 70 (100), frönți-ți gușa di oă = rupe-ți gâtul de aci! adecă: du-te dracului! 59 (100). Wgd. frönț, frönș 18; Pap.
 Frunză sf. = frunză 70 (100), 152. Wgd. frunzo 11.
 Frunți sf. = frunte 86 (100), 108 (100).
 Ftari pr. neh. = atare 103 (100), pl. ftori. Wgd. tari, țori 65.
 Fuciș vb. IV = sforăi. Wgd. fut-șos = ich schnarche 42; veți făr-căș. Arom. hărăchescu, hărăbulescu.
 Fudul adj. = fudul, lăudăros [Pap].
 Fufutēs vb. IV = [cuv. onom.] a țişii [= despre foc 97] (100).
 Fug vb. IV = fug 33; fuzi casă = se duce acasă 115 (100); iępa tuzi 45 (100); fu! = fugi! 67 (100), 69 (100), 169.
 Fugatu sm. = fugitiv 76 (100).
 Fugă sf. = fugă, plecare 83 (100), 117, 123.
 Fuțor, pl. fuțoară = fuior, lână de tors. Arom. fuțor 38; fig. minte.
 Fum sn. = fum 47 (100), 50 (100, 100).
 Fum vb. I = fumez, fumez; la fumău = le eră frică; nu cutezău 70 (100).

Fund sn. = locuința de érnă destinată vitelor 40; ~ = fund: an fundu lu mari = în fundul, în adâncul mării.
 Funl [Wgd. 65] = funie.
 Fuñar sm. = care face funii.
 Fuñă sf. = funie 84 (100), 148.
 Fur sm. = fur 70 (100, 100).
 Fur vb. I = fur, a fură 74 (100) 165; furăt = furat 84.
 Furcă sf. = furcă 32; pl. furți 31.
 Fureuliță sf. = fureuliță 31.
 Furiș s. pl. = constelațiunea: ursul mare, carul mare.
 Furișă sf. = furt, hoție, hoți mulți; mari furișă-i la noi = mare hoție e pe la noi, suferim mult de hoți.
 Furlină sf. = galben, monedă de aur, pl. furlini 126. Arom. flurie.
 Furiș sn. = furt, hoție [Pap].
 Furnă sf. = cuptor 138.
 Furnigar sm. = furnicar, loc plin de furnici [Pap].
 Furnigă sf. = furnică 70 (100); pl. furnizi. Wgd. furnigo, furnis 11.
 Furnocă adj. = de cuptor; lupofți furnocă = lopoți de cuptor 31.
 Furtună sf. = furtună, vijelie; fig. miserie [Pap].
 Fus sn. = fus 32; fusi pl. = vergelele de la răsboi; cărligele cu cari se împletesc ciorapii; fus di rudăniū = fus de cicric; fus di-ier = fusul de fier de la möră.
 Fusu-băbăiță = fusul babei, nume de plantă.
 Fustan sn. = Arom. fustanelă 114 (100).
 Fuști s. pl. = Vergele, bețișore de la răsboi 32; cărligele acele de împletit ciorapii 102 (100), 103 (100).
 Fustini - n. de oraș în Meglenia de jos, locuit de Turci și Bulgari turciți 158.
 Fut vb. III = fut 136, 137.

Gad, pl. gaji. — Dăru. Arom. gad. ași antrō gad = cocoiu = în intră gunoiū, ce-vă în ochiū (Pap).
 Galdă sf. = cimpoi 111 (100); mi dăru galdă = m'am dăru cimpoi = decă: m'am saturat bine de 70 (100).
 Galgur sm. = pasere din ordinul răp-torilor, galbenă, de mărimea unui cocoi.
 Gallē sf. grijă, mâhnire, întristare; oă-i mult an gallē = oă-i tare întristat 142; i-ăi buric an gallē = il este inima întristată 144, 145.
 Galbin adj. = galben 70 (100). Wgd. galbinuni [Wgd. galbinuni = Verh. sehelong 15] sf. = desmierdare.
 Gali? = ? 50 (100).
 Gard sn. = Gard 100 (100); oă gar-durli raū amplitiū = căci gardu-rile erau împletite 151.
 Gars, fem. garsă adj.; capră garsă = capră pestră, care este neagră și are pete albe ori albă cu pete negre 170 (100).
 Gaură, pl. găuri, sf. = gaură 54 (100); găuri = celule de albine 27. Wgd. Hölle 4.
 Gaz sn. = gaz, petrol 51 (100), 62 (100).
 Găds vb. IV = mi gads an uoqlū = imi intră paia (gad) în ochiū. Pap.
 Gădnū sm. = gutui (Pap.). 28.
 Gădnū sf. = gutuie (Pap.).
 Gălbinari sf. = gălbinare; bolă de inimă cu același nume.
 Gălbiniș adj. = galben; suferind de gălbinare; om subred, neputincos.
 Gălbiniș sn. = gălbenuș.
 Gălcavă sf. = gălcavă 161.
 Găles vb. IV = desmierdă; galdă sf. = cōr = copil desmierdat.

Găleță sf. — găletă 31.
 Gălicuni sf. — desmierdare.
 Gălină sf. — găină 51 (11); *di gălină ali ai trică* 51 (11). Wgd. *gōlino* 5.
 Găngălēs vb. IV = găngăvese, a fi găngav [Pap.].
 Gânsac sm. = găscan, gânsac.
 Gărb v. *grăb*.
 Gărbēs vb. IV = tund oile la gât, pânțec și cōdă. Arom. *suițed*.
 Gărbovă adj. = gărbovă, cocoșată 165.
 Gărdină sf. — grădină 141.
 Gărguțică = uleiuri cu gura strîmtă [Pap.].
 Gărnață adj. de grâu; *pugaciă gărnață* = plăcintă de făină de grâu 120; *tafi muma-sa mai mult pōnți gărnițî* 103 (11).
 Gărnișor sn. = porumb 25; ~ *alb*, ~ *galbîn*, = feluri de porumb 25, 152.
 Gărniț sn. = bubă 59 (11). Wgd. *gor-niuts* 24.
 Gărlăn sn. = gătlej [tk. *girtlāk*].
 Găselniță sf. = omida, găselniță.
 Găvană sf. = farfurie de lemn, care se astupă foarte bine cu capacul 34. Arom. *cărniciu*; *pilupinae* (Epir).
 Gătînță v. *gătînță* 28.
 Găzeță sf. = monedă veche, falsă, de metal fără valoare 91 (1).
 Ghărnai sm. = verme 51 (11); *ghărnai fe țără* = fel de verme. Wgd. *ghārnai* 8, 19.
 Ghiaspi, pl. *ghiespi* = vespe 81 (11). Wgd. *giaspi*, *giesp* 19, 8.
 Ghiață sf. = vietuțoare 51 (11); vietă 70 (11). Wgd. *giatso* 19; *niți unū ghiață* = nici o ființă 166, 160.
 Ghiazmă sf. = apă sfințită 120.
 Ghidi = mări; *ghidi ampîrătuli* = mări împăratule! 150.

Ghiēs vb. IV = inviez, viețuese, trăesc 66 (11). Wgd. *ghiēs* = viețuese 19, 42.
 Ghiesă adj. = capra de colorē nēgră și vārgată cu roșu la burtă; *capră ghiesă* [Pap.] 170 (11).
 Ghigōr sm. = piētră porōsă, găurită de plōie.
 Ghinghlaru sm. = spin măgăresc 139.
 Ghinghir sm. = nume de plantă cu spini; place mult măgarilor [Pap.].
 Ghiocără sf. = vioreă 88 (11).
 Ghiota adv. = ore 74 (11). [tk. pers. *ghioia*].
 Ghiōn sm. = n. de pasere. Arom. *ghion* 95 (11). Cântă duios și nōp-tea chiar, și se spune că și chemă pe frățiorul său.
 Ghior = n. de plantă, fel de viorele.
 Ghiorghî n. prop. = George 58 (11).
 Ghipt sn. = vîpt, grâne, cereale 47 (11), 138. Wgd. *gipt* = Nahrung 17, 19.
 Ghirdan sn. = colan [Pap.].
 Ghiū adj. = viu, sănătos; *să iū ghiū micu* = să fie sănătos micul 56 (11-11), 55 (11) 57 (11, 11, 11), (11); *mi mănădău cola ghiū* = mē mănădău cola de viu 162. Wgd. *giū* 19; *ghiū* [pronunță: *ghiuā*] = vie, sănătosă 49 (1), 54 (11); *baclă ghiū* = favă crudă, nefiertă 159.
 Ghiuleț = viuleț 54 (11).
 Ghiulizara = n. propriu 146-151.
 Ghiupe sm. = țigan; fem. *ghiupeă*; pl.m. *ghiupti*, fem. *ghiupechi* [Pap.] 51 (11), 52 (11), 70 (11), 47 (11).
 Ghiupe sm. = pasere din ordinul cornirostelor, de colorē țigănescă.
 Ghiupeă sf. = clește mai greoiū, mai mărieal 30.
 Giadeti sf. = șoseă 167.
 Giam sn. = giam. Wgd. pl. *dāmuri* 19.
 Giambūș sn. = petrecere, chef; *iți*

dărară giambūș = făcură chef, petrecură 151; *cu giambūșuri* = în petreceri 142.
 Giamaia sf. = moschea 67 (11).
 Gianām = dragă, frate, mări; *aidi gianām zōnă-Ghiușaro, nu dari vin cōntio* = ai fă (dragă) dină Gh., nu cānți, nu începi vre-un cāntec 145; *bun ai gianām* = bun e frate 77 (11). [tk. *gian* = sufler].
 Giangalōfi s. pl. = instrumente 89 (11); *giangalōfi di agru* = unelte de agricultură 103 (11).
 Giavar sn. = giuvaer, diamant [Pap.].
 Giavara-giuvara = 70 (11).
 Giăgărăș m. = clopoțel. Wgd. *džon-gorașu* 74 = Schelle.
 Giăgărăș vb. IV = răsun, sun din clopoțel, dintr'un instrument ȳre-care, 128.
 Gibadān sn. = fel de haină, fel de vestă. Arom. *gimāndane* 37.
 Gibardisēs vb. IV = îndestulez; *și bel-chi si gibardisēsōă di tamachār-ļe* = că doar s'o îndestulă de lăcomie 138.
 Gipep sn. = buzunar 115 (11), 164. [Gepgeib tk].
 Gigi-migi = lucruri plăcute de ale mănăcirii 128.
 Giucu adj. = nepriocpsit 89 (11).
 Giământani [Wgd. *džumondani* 19] sf. = Jaake von Wolle, Art von Weste.
 Giuvap sn. = răspuns 157.
 Giuvara = 70 (11).
 Glas sn. = glas, voce 53 (11), 144; *din un glas* = intr'un glas 160.
 Glesuă, pl. *glesni* = glesne 70 (11), 145.
 Gliceti sf. = nume de flōre albă, pl. *glicochi*.
 Gligusit adj. = lustruit; *verdi gligu-*

si = uns cu verde, după omni obiicinuesoia. *ce coloră Gliceti*; uleiorele pe din haină, ca să se mai rezistente 117. (Nu sunt sigur, dacă cuvintul este gligusit și sau oum-vă gligusit).
 Glistă sf. = panglică, de care se ține unii ȳmeni în stomach.
 Glocabă [Wgd. *glocabă* 11] sf. = amendă.
 Glog, pl. *glogi* = apă cu țapagici; mări cât un doget.
 Globaf [Wgd. 28] = prost.
 Gluscă sf. = cîrșă albă, necōptă 31.
 Glată sf. = instrument de făcut gături; mări mari la amari 31.
 Gltăș = ? 30.
 Gltog sn. = pămîntul cu care se construiesc vasele de pămînt; omă devie consistentă.
 Gltom sn. = ghem; pl. *gltomach*; *gltomi* [Pap.].
 Gltot sn. = ghiță 61 (1); *si țip ca pri gol gltot* = a țipă, mîncă pe oine-vă 70 (11).
 Gltindă sf. = ghindă [Pap.].
 Gltindură sf. = bōiă, umfături la gât; provenite din răcoiă.
 Gltubinic sm. = pâna necōptă, bina. Arom. *gltiū* [Pap.].
 Gnot sn. = gunoii 59 (11), 134.
 Gnoal adv. = numai 87 (11).
 Gogu adj. = prost 89 (11); nume propriu; *di lu Gogu* = fēcours; moșturi 71 (11).
 Gol, fem. *golia* adj. = gol, netru-lit 67 (11); *mad, în piele; gal-gulipān* = în piele; *golă*. Pap. *gol ea di muma fat* = sārăc de tot. Pap. Wgd. *gol*, pl. *gol* 13.
 Gōniță, pl. *gōniți* = pēr tomatec, sālbatoc 28. Arom. *gōni*; fructul acestui pēr.

Goți = n. propriu de pers. 66 (m).
 Gozbă sf. = petrecere, banchet (convivium); *gozbă ași veu*, = avea banchet 161.
 Gîpscă sf. = nume de fl.ore.
 Grai pl. *graiă și grauri*, sn. = vorbă; subdiviziune a *jîveghiu* 32; firele de la război: *graiuri*. (Pap.).
 Grațiu = hârb, oia proastă 71 (m).
 Gras adj. = gras 80 (m).
 Grăb sn. = spinare, șira spinării 107 (m).
 Grăbătăs vb. IV = sgăriu, sgăriu cu unghiile.
 Grăblă sf. = puțină mică 31.
 Grăblăr sm. = lucrător de *grăbli*.
 Grădinăr (și grădinăr) sm. = grădinar 163.
 Grămadă sf. = grămadă 54 (m).
 Grănciăr sm. = olar 71 (m).
 Grănișor (v. *gănișor*) = porumb 115 (m).
 Grăpctoană sf. = gropița de la cefa. Arom. *gurviță*.
 Grătlan sm. = gătlej 59 (m), 154, vezi *gărtlan*.
 Grătătăs vb. IV = sgrințiu [Pap.].
 Grăviniă sf. = nume de plantă.
 Greu adj. = greu 71 (m). Wgd. 27; pl. *grei*.
 Greuă adj. = grea; însărcinată 116.
 Grindă și Grindii sf. = grindă 71 (m), 141. Wgd. *grindă*, pl. *grins* 23.
 Grindini sf. = grindină; *merzi grindini* = bate piatră; *să merzi grindini piati lini* = ai să fii bătut 71 (m); *di fea oă mirzeă grindini* = de aceea cădea grindină aci 156. Wgd. 45.
 Gripes vb. IV = asmut, dau drumul, năpustesc [câncle, ogarul etc.] 105 (m), 168, 169.
 Grișos vb. IV = greșesc 62 (m); *gri-*

șit = greșit 154; *nu si grișasti* 88 (m).
 Grișoană sf. = n. de plantă.
 Grivu = n. de căne 170 (m).
 Groapă sf. = grăpă. Wgd. *groapă* 11.
 Grob sn. = mormint; pl. *groburi* = cimitir 103 (m), 152; *grobu-lu-Domnu* = mormintul Domnului (Christ) 162, 163. Wgd. *grop*, *grăburi* 24.
 Gros adj. = gros; prost; *an gros toarfi* = lucrăză prost; vorbesce mitocăni 71 (m); *uzăra un glas gros* = aușiră o voce bărbătescă 166.
 Gron sn. = grău; *gron șutaro*, *gron ciolăzăt*, *gron usaleu* = feluri de grău 25, 71 (m). Wgd. *gron* 16, *gron* 14.
 Grunues (mi c) vb. IV = mă elesc de puteri, din cauza bătrânețelor; *grunuit* = sleit [Pap.].
 Gndes vb. IV = lovesc, nimeresc. Pap.; *ca cum ve gudit din dijoasa lumi* = cum hotărise din lumea de jos 150.
 Gugă sf. = pui (obiect de joc copilăresc). Arom. *fiu*, *fi* 71 (m), 91 (v).
 Gugufcu sm. = fel de turtură (trăsece în oraș) 46 (v).
 Gulastră sf. = corastră. Arom. *culastră* (Epir), *curastră*.
 Gulub sm. = porumbel 51 (m), 140.
 Gulișan adj. = gol, gol de tot. Pap.
 Gunēs vb. IV. = gonesc 64 (m); *tucu să-u guniți* = ci să o goniți, să o dați afară 142; *gunēs* = grăbeso, 76 (m), 85 (m); *natură la gunești* = îl scote afară 107 (m).
 Gură sf. = la Huma numai însămnă: *gura omului*, a vitelor; în culo se dice: *rost*, pentru gura omului și a vitelor; se dice însă: *gură di răzbôiu* = gura războiului; *gură*

di oală = gura oalei; *gura di fânțonă*, *gura di vali* etc.; *gura di tufec* = gura pusoi 152, 129.
 Gurgulăș sn. = pietrele cari servesc la jocul «în elnoț pietri». Arom. *cu abeâlile*, *cu cutumăfili* (vezi: Din lit. popor. a Arom. de Papahagi, p. 168, descrierea acestui joc). Pap.
 Guridă sf. = aguridă. Pap.
 Gurles vb. I = grohăit; *porcu gurleș*, *porcul grohăie*. Arom. *gurleșu*.
 Guscăles vb. IV = gudur; *cum si guscăiu* = cum se gudură 164.
 Gust, vb. I = gust, mânânc; *nu-ți si da să gustă* 102 (m).
 Gustēs vb. IV = ospătez 160; *di si du gustesă* 119. Wgd. *gustēs* 50.
 Gușă sf. = gât 46 (v), 59, 71 (m).
 Gușues vb. IV = a lua de gât; *Iel si lăgô*, *aș gușni și cătară să si sârută* = El alergă, o lua de gât și cătară să se sârute 164.
 Guștir sm. = șopărlă 88 (m).
 Guștiră sf. = șopărlă. Pap.
 Gutfēs vb. IV = gătesc 160.
 Guzov = trandafir 81 (m).

H.

Hahă! interj = ei, ei (ris) 153.
 Hă! interj = ei! așă!
 Hi! = interj. 148.
 Hit = gr. *χίτα* 30.
 Hristo (Wgd. 30) = Crist.

I

I! interj = i! 150, 84 (m).
 I = fie-care; *i zuț*. Wgd. 19, 30.
 Ia = iată, iacă; *ia-la ampiratu vini* = ță-l împăratul veni 151, 64 (m), 159.
 Ia = sa; 65 (v), 82 (m); *ia mor*

ia ti ndireg = să mor, să te drog, te regulez 57 (v).
 Iadeț = osul *ia deș* (de la paseri); obiectul de a se prinde: *ia deș*.
 Iadiri sf. = iedari. Wgd. *ia deș*. Epheu.
 Ianclăr sm. = ianclor; om rău (Pap.).
 Iară [Wgd. *iaro*, *iaro* 4, 8 = *Eliassessel*]. Arom. *ia deș*, fel de iedari; cari se pun vitelor la picioare să nu se potă depărta.
 Iarbă sf. = ărbă 50 (m), 64 (v); *ari iarbă si sa papăni* = ca să nutrim 71 (m), 166; fig. *păni* 50 (v). Wgd. *iarbe*, *iarburii* 160.
 Iarnă sf. = ărbă 117. Wgd. *iarbă* 34.
 Iavi = ță 149. Arom. *ia deș* = iată-o (Avela).
 Iavur sm. = nume de arbore în țelul paltinului, laur.
 Iazuvet sm. = vesura, bursua.
 Ibanlîc sm. = străinătate 140.
 Ibric sm. = ibric (uleilor de aramă).
 Ie sm. = smochin 28, 168.
 Ieș sf. = smochin 148. Wgd. *ieș* 19.
 Iehim sm. = doctor 165.
 Iet adv. = de loc 104 (m).
 Idanhe sm. = instrument cu care se lucrăză inul 34.
 Idol, pl. *idoli* = statuă veche 30.
 Idvam adv. = abia 147, 188.
 Ie pron. neh. = fie-care; *ie-dimăgă* = în fie-care dimăgă 120. Wgd. *ie* 32.
 Ieș, pl. *iezi*, fem. *ieșă* = od. Wgd. *ieș* 8.
 Ieftin adj. = ieftin 64 (m).
 Iej sm. = arioi (la Oș. arioi).
 Iel pron. pers. = el 70 (m, m). Wgd. *iel* 5, 8, 29; *iel*, *iel*; *iel* = il Dat. 46 (v); *iel* = Ii, i; *ia* Ac. = il 62 (v), 46 (v), 33, 47 (m); pl. *ieji* = ei 145; *ia*

Dat. pl. *a lor* 70 (10); *li* 48 (1),
lia — în Ac. pl. 53 (10). Wgd. 29.
Ielă sf. (Pap. greșit *iejiă*) = nume
de arbore de munte, fel de brad.
Ieri pron. neh. = fie-care; *ier-seră* 120,
ieri-zuuă 78 (10). Wgd. *ieri* 7, 33;
ier-fe = ori-ce, veri-ce 146; *ier-
cari* = ori-care.
Ier sn. = fier 47 (10). Wgd. *ier* 4, 8.
Ierăr sm. = fierar 29.
Ierb vb. III = fierb 106 (10); *ună oală
iarbi* = o oală fierbe 49 (1); *iarbi
și mănăncă* = fierbe și mănăncă
162; *și să-l iarbă* = și să-l fierbă
148; *iert* = fiert 80 (10). Wgd. *ierp*
8, *ierbe* = fierbe 8, *iers* 39.
Ieripi pl. = aripi; *șestățiți cu ie-
ripi* = banii cu aripi, fel de bro-
dărie 34.
Ies vb. IV = es 51 (17), *ișo* = eși, a
eșit 53 (391); *ișoși!* = eșiți! 75 (10).
Iepă sf. = epă 45 (1), 49 (1). Wgd.
iapp 8.
Ieșli sf. = așchie, gunoiu 106 (10), 163.
Ieșli sf. = esle; 166; *iela di lăieșli* =
oala de la esle, adecă măgarul
71 (10).
Ignat = sfintul Ignat 71 (10).
Itibărös adj. = măret, cinstit, ono-
ratal 53 (10).
Iti conj. = sau 33, 116.
Itiliga = formulă de joc copil [Pap.]:
*itiliga, pipiliga, dumuzare, ducu-
tare, vâi stram, drogumän, cili-
pita, rusulita, tam beg.*
Itu sm. = flu; *itu* = fluul 50 (10). Wgd.
itj 12.
Itä sf. = fiică. Wgd. *itq* 4.
Imit adj. = îmbolnăvit 109 (10).
Inăt sm. = necaz [Pap.].
Incă sf. = craniu; crescet [Pap.].
İnimă sf. = inimă (numai la Huma,
cei-lalți dic *barie*).

Io pron. pers. [Wgd. *ioă* 4, 29] =
eu; *amă* Dat 49 (10), 50 (10, 11, etc.);
mă = imi 45 (1), 50 (1); *mini* = mine
Ac.; *mî* Ac.; *la mini* = mie 47 (10).
Ioc = nimic, praf 59 (10); 60 (10); *ioc
s-la fac* = să-l nimicesc 151.
Iovir adv. = în cotro [Pap.].
Iongtä sf. = nume de plantă, ce ser-
vesce ca nutriment pentru porci.
Ir sn. = fir, ață; *irili* = firele 71
(10, 11); *irli* = subdiviziunea *gră-
iului* 32; fig. florii.
Iribtä = potârniche [Pap.].
Iri sf. = a fi, fire; *șă da-ni ver iri* =
așă dare-ar să ne fie 55 (10); *iri
ghii!* = fii sănătos (fire-ai sănătos)!
irifi ghii! = fiți sănătoși (firea-ți
sănătoși)! 55 (10); *ună aspră-ă fost*
65 (10); *să-l iă frică?* 74 (10). Wgd.
ire = esse 43.
Iribitä sf. = potârniche.
Iripăt adj. = aripat, inaripat; *trapnä
iripată* = perucă aripată, cu aripi
35; n. de capre, de oi 171 (10).
Irliri; *iăpurili si irlis* = epurii se
mărlese (numai de epuri).
Irmënt = Armenia 152.
Irmilöti pl. = irmilicii 121.
Isap sn. = socotăla 80 (10).
Iscăzüt adj. = slab, scăzut, sărac,
prăpădit [Pap.].
Iserä sf. = scâteie.
Ispriinës vb. IV = premenese; *mi
∞* = mă premenese 102 (10), 124.
Isticării adv. = într'adins 119.
Isticli adv. = într'adever 164, 166.
Istina adv. = adevărat 163.
Istum adv. = tocmăi 166.
Isufcu = ? 46 (1).
Ișalah! = (urare turcească) 60 (10).
Ișori sf. = eșire; *vq di ∞* = eră să
se prăpădescă 72 (10).
Itru sm. = hătru; viclean, deștept,

șiret; *itră cum ra* = șiretă cum
eră 163.
Iă = sunt; *di fea iă lisiă* = de aceea
sunt vulpe 136, 137; inf. *iri* = a fi.
Iăbăr adj. = prost 72 (10).
Iudă = Iuda, trădător 78 (10, 11).
Iun' adv. = unde 82 (10), 33, 153.
İundi adv. = unde 50 (11, 12), 72 (10);
di iundi g-nu 78 (10). Wgd. *iundi* 4.
Iundi-va adv. = unde-vă 164.
Iuzganu sn. = plapomă 72 (10).
Izbat vb. = respir; *si izbati în curçin* =
respiră repede, cu greü 107 (10).
Izdralıă sm. = inger 72 (10).
Izu sn. = voce (v. *izhu*) 168.
Izetur vb. I = mătur 120.
Izmeți (v. *zmeți*).
Iznicliar sm. = servitor 142, 145.
Izniușcă sf. = ismenişore [Pap.].
Izarşos vb. IV = înroșese, colorez
în roșu.
Izäu = voce, permisiune 162.
Izvint vb. = svint, a bate vintul.
İli = îi dat. de la *iel, ea* 65 (10).
İn prep. = în (Oșani) 77 (10).
İntru (v. *antru*) 110.
İra (v. *ară*) 136, 137.

J

Jacă = n. de căne 171 (10).
Jalcă [Wgd. *zalko* 50] sf. = bröscă
testösă.
Jajüt sm. = necaz, durere 71 (10); *să
moară di jajüt* = să moră de du-
rere 142.
Jar sm. = jar, cărbune aprins 72 (10).
Jăgoalıă = nisece țepușe de lemn de
corn, cari servesc a fixă jugul, ca
să nu eșă din capul boilor, după
ce sunt înjuțați 89 (10).
Jăles vb. IV = jelsec 66 (10); *jilës.*
Pap.
Jărşos vb. IV = ard la jar, prăjesc.

Jegaviță sf. = urcătoaiță. (10).
gugufoartie.
Jeitea sf. = bröscă testösă 74 (10).
Jilindret = parte din corpul *găniit*.
Jimi prep. = pe 51 (nota 1).
Jimitati = jumătăți 54 (10, 11); Wgd.
jimitati 18.
Jir = ghindă. Pap.
Jiręhiă sf. = împărăie de țară 33.
Jiręcă sf. = cană, tinar (gugur) la
joc copil. 90 (10).
Joc vb. I = joc; *căni căni jocu cu
foali* = câni. Am! *foali în bucure* = a
avé fôme îngrosătoare 60 (10); *foali
joc* = mă joc; *nu fap-ă-ă în jocu*
102 (10); *să ti joc* = să te joc 104.
Wgd. *zok* 18.
Joc sn. = joc; *jocu n gaurd* = jocul
în gaură, n. de joc copil. 91 (10).
Joi = Joi.
Joičă = nume de vasă 171 (10).
Jos adv. = jos 77 (10); *ă țeta rucăi
pri jos* = ocol țata eră măi pre
jos 162; adj. *josu biserică* = bi-
serica de jos. Wgd. *zok* 18, 23.
Judët sn. = judecată; tribunal. Pap.
Judic vb. I = judeci; *să si jüdăti* =
să se judece 140 (10).
Jug sn. = jug 51 (10).
Jugastru sm. = nume de arbore, au-
mit și bröșt 28.
Junc, pl. *juncti* = junc 156.
Juncăti dim, lul *junc*. Pap.
Jung vb. III = ajung; *nu pot si
jungă* = nu pot să se ajungă; *lu
pot si jundiri* = nu se pot ajunge
64 (10); *și ca juncă oala la ampi-
ratu* = și dacă ajuns a oala în im-
păratul 142; *con au jundi un min-
ciunos* = când nu odestul un min-
ciunos 151, 72 (10). Wgd. *zok* =
ajunsei 39.
Jungliu vb. I = injunghiu, țată 68

(₁₀₀); *că la jungliari* 100 (₆). Wgd. žungliu 18 -- schlachte.
 Juni adj. -- tinăr, voinic, vitez 74 (₁₀₁), 153; *că tu fost-ai mai juni* -- căci tu ai fost mai voinic 139. Wgd. žuni 12, 18.
 Junilță sf. == voinicie 154.
 Jur vb. I == jur 57 (₇). Wgd. žur 18.
 Jur prep. -- în jur.
 Jurat sn. == jurămint.
 Jurămint su. == jurămint. Pap.
 Jut vb. I == ajut; *tot nu jută* -- nimic nu ajută 57 (₁₀₂). Wgd. žut 18.
 Jutör sn. == ajutor 156.
 Jurl -- nume de boiu născut Joi, 171 (₁₀₃).

L.

La prep. -- la 50 (₁₀₄); *la fierör la carü ari numea Piti* 46 (₆) Wgd. 34.
 La pron. pers. Ac. -- îl, l.
 Lacărdiă sf. == vorbă 83 (₁₀₅), veđi: *lacărdiă*.
 Lăcrimă, pl. *lăcrumi* -- lacrimă; Wgd. *lăcrum* 6.
 Lăcrima-niv-estăliă -- lacrima nevestei (nume de plantă).
 Laf sn. == vorbă, discuție 72 (₁₀₆); *și cu un laf* -- și cu o vorbă 145; *știi cum na-ă lafu* -- știi cum ne este vorba 164.
 Lag vb. I -- alerg 103 (₁₀₇), 137; *lagă să la vezi* -- du-te și veđi 153; *lagăndurlea* -- alergând 104 (₁₀₈).
 Lagoghler sn. == castor.
 Lalant pron. neh. -- alt, alalt; *și multi lalanti* -- și multe alte 142. Wgd. 32.
 Lalt == alt; *și darü laltă* -- și făcu alta 142; Wgd. *lalt* 32; *lalăfu* -- alți, alaltăi 85 (₁₀₉), 122; *și băt-ă ună lalăfu* -- se băteau între ei, se ciocniau 144.

Lamarină sf. == Arom. *lamarină*, fel de fier môle.
 Lambă sf. == lampă 51 (₁₁₀).
 Lamniă sf. == balaur 149, 165. Arom. *lamnie*; Wgd. *lamniq* 7.
 Lant == alt, alalt; *lantă* 33; *și multi lanti* -- și multe altele 142; *cu un lant ampirat* -- cu un alt împărat 146; *pri felu lant* -- pe cel-lalt 49 (₁₁₁); *și nu ve lanti pari* -- și nu aveă alte parale 136; *iri ghă lañifi!* -- trăescă cei-lalți 57 (₁₁₂). Wgd. 13.
 Lant-țiva == alt nimic 144.
 Lant-țivă == alt ce-vă.
 Lapti sm. == lapte 72 (₁₁₃), 79 (₁₁₄), 119.
 Lapti-dulți sm. == lapte dulce.
 Lapti-acru sm. == lapte acru.
 Lăptili-vacăliă sn. == laptele vacii [nume de plantă].
 Lapu sm. == Arom. *lăpă, lăpăș*, nume de plantă, care dacă se rupe dă lapte. Se întrebuințază ca doctorie (veđi *lăpă*).
 Larg adj. == larg; *larg cu sacu* 82 (₁₁₅). Wgd. *lark, lars* -- weit 18.
 Lăriță sf. == plugul întreg, pregătit cu tot ce ține de el spre a fi înjugat de gătul boiler.
 Las vb. I. == las 58 (₁₁₆), 78 (₁₁₇); *las nu ti torăi Nont!* -- dare-ar să nu te întorci la Nante! 61 (₁₁₈).
 Latru vb. I == latru; *dosta lătrăși* 60 (₁₁₉); *eñiți să latră dupu tini!* Pap. 13 (₇).
 Laț sn. == lanț. Arom. *alăt, laț*. Pap.
 Lazarencă sf. == fată de Lazăr 113 (₁₂₀).
 Lăzaru == Sf. Lazăr; *Lăzaru-mari*; *Lăzaru-mie*, 113 (₁₂₁).
 Lăcărdiă sf. == vorbă, expresiune 72 (₁₂₂), 76 (₁₂₃).
 Lăfēs vb. IV == vorbesc; *și-și lăfi cu ampiratu* -- și-și vorbi cu împăratul 150.

Lăgară == limpedire (neologism. Arom.) 30.
 Lăgari-sf. == alergare 164.
 Lăghd sm. == drindu, instrumentul cu care se bate pe *coarda* aroului ca să se scarmene bumbacul 32, 33.
 Lăngoari sf. == bôlă; *s-ti bată lăngoarea!* -- bate-te-ar bôla! Pap.
 Lăngurôș a j. == bolnăvicios. Pap.
 Lănjosu sn. == povârnișul. Arom. *aripidina*. Pap.
 Lănos adj. == lănos, păsos.
 Lănsusu sn. == sușul. Arom. *giugul*. Pap.
 Lăpă sm. == Arom. *lăpă, lăpăș*, veđi *lapu*.
 Lăpnēs vb. IV == macin, amestec bine 72 (₁₂₄).
 Lăstoviță sf. == rândunică 45 (₇). Wgd. *lăstovitsq* 50.
 Lăzăr == n. de flôre.
 Lăzēs vb. IV. == boleso; *ca buba lăzești și bubă nu-ă* -- boleso ca gândacul de mătase și gândac de mătase nu-ă 52 (₁₂₅), 62 (₁₂₆); *să lăzeșcă* 92 (₁₂₇); *lăzlit* 92 (₁₂₈).
 Lăa = a $\frac{1}{2}$, parte din pogon.
 Leg vb. I == leg; *și si legă tēleva* == 33; *cola si-ă leg* -- acolo o voiă legă 82 (₁₂₉); *cu ligp* -- o legă 154; inf. *ligari*; *ligat* == legat.
 Leg vb. III == alog; *leg* -- alosei, *les* -- ales; *leziri* == alogere. Wgd. *les* (Aor.) 17, *les* (Part.) 42.
 Lemn sn. == lemn 72. Wgd. 15.
 Lenēs adj. == leneș Wgd. 28, v. *linōș*.
 Lepră sf. == lepră. Pap.
 Lerdu adj. == șiret (limb. secret.) 89 (₁₃₀).
 Lesc sm. == fel de alun.
 Lev adj. == stâng. Pap.
 Lēc sn. == lec 65 (₁₃₁), 100 (₁₃₂). Wgd. *lēc* 8, 49.

Leğān sn. == lēgān 105 (₁₃₃), 123; *ce-ăi Aurlină* 152. (₁₃₄)
 Leğān vb. I == lēgān; *să si Leğān* -- să se legene 112 (₁₃₅).
 Leleă sf. == fel de țigă, cu gătul lung. Arom. *leleă*. Pap.
 Leņi sf. == lene 47 (₁₃₆).
 Leņ vb. I == lea; *le leņ* -- 7 (₁₃₇); *se iea*; *ați la* -- 7 (₁₃₈); *le lăi* -- își lua 140; *le lăi* -- își lua 140; *le lăi* -- își lua 64 (₁₃₉); *ca le pri apu* -- pri apu -- *duchiu* -- dacă apucă pe apă pe apă l-a da 149; *ce-ăi le locu de le* -- eu -- după ce se lăi după ce se ouceri pământul de Turci 150; *si napcum si lara* -- si apoi se lăi -- se căsătoriră 150; *să lara* -- o luară, o primiră 151; *ca lara pri vali* -- dacă apucară pe riu 152; *ceņ junsiră an vade* -- lara pri vade -- *tuni* -- când ajunseră în vade, apucară prin cătuns 146; *să lara* -- să ieă 48 (₁₄₀); *să lara* -- să lara 59 (₁₄₁); *laț-la* -- luați-l! 137; *lat* -- luat 81 (₁₄₂).
 Leva == stânga 108 (₁₄₃). Wgd. *leva* 58.
 Lica sf. == față, obraz p. *dărăș* -- *lica lui* 147.
 Licpș; *nu licpș* -- nu-ă prinde 72 (₁₄₄).
 Licpșr adj. == ușor 71 (₁₄₅), fam. *le-goari* -- ușoră 33. Wgd. *licpșr* 13.
 Licuțēs vb. IV == loqueo 165.
 Lighia == bale 72 (₁₄₆).
 Lighiaviri sf. == îndrăgostire, lăchănare. Pap.
 Lilia, pl. *lilia* sm. == liliac.
 Limbă sf. == limbă 50 (₁₄₇), 72 (₁₄₈).
 Limbeți sm. == fel de pasere de mărimea berzei.
 Lămniă: *s-lo lămniă di od.* -- a dus dracului 72 (₁₄₉); *ami vini s-ă lău lămniă* -- tui vine să-mi iaă lămea în cap. Pap.

Limoață sf. = lămâe. Pap.
 Lîmônîă sm. = lămâiu; sn. lămâe 72 (122), 117.
 Lînden sm. = lintene.
 Lîng vb. III = ling 82 (111), 77 (110).
 Lîngurâ sf. = lingurâ 31, 53 (127) 72 (123).
 Lînguriciu = lingurea. Arom. *lingurice*. Pap.
 Lîntî sf. = linte 25.
 Lîpâ sf. = teiu 28.
 Lîpâridâ sf. = țir 83 (121).
 Lîpês vb. IV = lipesc 72 (121), 104, 138, *lipit* 54 (11).
 Lîrâ sf. = lirâ 158.
 Lîsa = n. de căteâ, de oi 171 (10).
 Lîscuveți = fel de piétrâ.
 Lîșiță sf. = vulpe 72 (121), 73 (122, 127); *uzorâ lîșițăli* = audirâ vulpile 53 (10).
 Lîșiță-cârbonarâ = vulpe negrâ (fel de vulpe).
 Lîsnic sm. = măr sălbatec 28.
 Lîșicoanâ sf. = strugure negru.
 Lîturghiâ sf. = prescurâ.
 Lîturghisês vb. IV = slîntesc; *crucea truburaști să în lîturghisîtâ* = crucea trebuie să fie slîntîtâ 108 (10).
 Lîu = număr fără soț 126.
 Lîubiniță sf. = pepene verde 167.
 Lîunâr sm. = pruncul lehuzei. Pap.
 Lîuncâ sf. = lehuză 117.
 Lîuniță sf. = lehuzie 116.
 Lîven = n. de flóre. Pap.
 Lîzet = gust [tk. *lezzet*].
 Loastâ, pl. *laostili* = ciomag, bătă 158.
 Lobodâ sf. = lobodâ [n. de plantâ] 38.
 Loc sm. = loc, pămînt 73 (122, 127, 11); *an loc* = în datâ, pe loc 121; *an loc* = în loc 81 (11); *pe când, în loc* ce 143; *an loc di apu, cu vin* = în loc de apă, vin 144; *și cu vinî loc* = și venî timpul 151; *și cu vinî loc si fugâ* = și dacâ sosi timpul să plece 151; *ca si țo locu di Tureu* = după ce se cuceri locul de Ture 156.

Lor pron. pos. = lor. Wgd. 31.
 Lost sn. = zăvor.
 Lostur sm. = verigâ de lemn, zăvor 51 (11).
 Loș adj. = bolnav 108 (11), *loașâ* = bolnavâ 167.
 Lov sm. = vinat 73 (110); *la lov* = la vinat 142.
 Loznâ sf. = fel de strugure mărunt și dulce mult.
 Loznâ sf. = lână 33, Wgd. 6.
 Loșcâ sf. = luncă.
 Lucrător sm. = lucrător [Pap].
 Lucrêz vb. I = lucrez 155.
 Luera sm. = lucru 62 (11), 73 (111, 112), 103 (11); *nu am lucru cu tîni* = nu am trebâ cu tine.
 Lud adj. = prost 73 (111, 112).
 Lui pron. = lui.
 Lumi sf. = lume 62 (11), 73 (111, 112); ômeni 99 (11), 123, 156; *an di joasa lumi* = în lumea de deasub 148; *an disupra-lumi* = în lumea de sus (adecâ în acestâ lume) 149; *lan tâ lumea* = lumea cea-laltâ 164; *ambitî cu vin țeli lumi* = îmbetâ cu vin pe acei ômeni 144.
 Luminari sf. = fel de lampâ 51 (11); cêrâ 27, 136.
 Lumutês vb. IV = vorbesc pe neînțeles, lărnuesc; *țe lumutêși?* = ce tron-cănesci; ce floăresci; ce lărnu-esci? (când e vorba de copii). Pap.
 Lun sm. = alun 27.
 Lunâ sf. = alunâ.
 Lunâ sf. = lunâ 73 (11); *și unâ țelâ ca luna* = și o fatâ (frumôsâ) ca luna 146; n. de vacâ 171 (11).
 Luncê = n. de bou fâtat lunâ 171 (11).
 Lung adj. = lung 52 (11).
 Lunî sf. = Lunî, 98 (11).
 Lunzês (mi ∞) vb. IV = mă port rêu 48 (11).

Lup, pl. *lupi* = lup 73 (111, 112), 45 (11).
 Wgd. *lup* sing. și pl. 11; *lup monca-la!* = mânca-l-ar lupul (pentru drae) 61 (11); *lupiți* = lupii 57 (11), 135.
 Lupatâ sf. = lopată, pl. *lupâți* 31, 33.
 Lupâtâr sm. = lopâtâr 29.
 Lupâtiță sf. = parte din ôsele omului, în felul unei lopești.
 Lupoicâ sm. = puî de lup.
 Lupoanîă sf. = lupoică.
 Lurêe vb. I = alunec.
 Luricari sf. = alunecare, a aluneca.
 Luricês adj. = alunecos. Wgd. *luricês* = glatt 28.
 Luțî sm. = aloat 45 (11), 70 (111).
 Luțutiâ sf. = bôlâ, rêutate 109 (10).
 Luvactî sm. = vinător 135, 157.
 Luvês vb. IV = vinez 88 (111), 148.
 Luvirea sf. = vinarea, vinatul 148.

Li

Lîa pron. pers. Dat. = îi. Wgd. *lîa* 7.
 Lîepur sm. = epure 74 (111, 112), 88 (11), 159. Pap., Wgd. *lîepuri* 8.
 Lîert vb. I = ert; *Domnu s-la lî-artâ!* = Dumnezeu să-l erte! 57 (11). Wgd. *lîert* 13.
 Lîertăciunî sf. = ertăciune. Wgd. *lîertăciuni* 15.
 Lîu sm. = în 34.
 Lînișt sm. = loc unde se cultivâ inul.
 Lîță sf. pl. = ițe 32.
 Lîub sn. = colanul de lemn din jurul gâtului oilor și caprelor și de care se aninâ un clopoșel. Arom. *cotur* (Pap.).
 Lîumintrea adv. = altmintrelea 146, 162. Wgd. lîumintrea 32.
 Lîumintrulea adv. = altmintrelea (Pap.).
 Lîumnicescu adj. = lîumnicescu 34, 45.
 Lîumnicescu (veđi lîumnicescu) 34.

Lîupês vb. IV = descoj, soot acôrța de pe arbori.
 Lîurea adv. = aiurea (Pap.).
 Lîutâ adj. = iute; *rachiâ ∞* = rachiâ iute 117, 81 (11).
 Lîutinle sm. = ôfâ 73 (111). Wgd. *lîutenik* = Naeken 50.
 Lîut'nic sm. = ôfâ 59 (11-11).
 Lîutiță sf. = șorpe iute, care trêese în apă (?).

M

Ma conj. = dar 151. Wgd. *ma* 36.
 Maalâ sf. = mahalâ, cârtier 18, 40; *unâ maalâ di țeț* 37 (11).
 Macica (a ∞) = n. de joc copil. 90 (1).
 Macichi s. pl. = scârțile ce se trêce pe subț piciorile dinaintea la sal, catâri, etc. 31.
 Macițu sm. = fel de plantâ acôrșorâ la gust 38.
 Maciucâ (a ∞) = n. de joc copil. 90 (1).
 Mademi sf. = minâ.
 Maghesnic sm. = vrâjitor 143.
 Mai adv. = mai 57 (11); *mai bun de țîi* 56 (11). Wgd. *mai* 4.
 Maleâ sf. = mamâ, mămîță 84 (11).
 Malmûn sm. = malmuță.
 Malmur sm. = meșter 74 (11), 102 (11). Arom. *mastur*.
 Malmuric sm. = meșteșug (Pap.).
 Mal = avuție; *mai mult mal are di tîni* = mai multâ avuție are decât tine 150. Pap. = mult, mulțime.
 Malțu sm. = maiul, obiect cu care batem rufele, când le spălâm, ca să se spele mai bine 102 (11).
 Mamâ sf. = mamâ; gușâ, partea grasâ de subț gâtul găinii.
 Manâr sm. = amnar. Wgd. 15.
 Mandal sm. = opritóre pentru sulul de răsboi. Arom. *sânds, zunds* 33.
 Mândala = ? scândala-mândala 50 (11).

Mantări s. pl. — fel de ciuperci.
 Mañi = ? 50 (10).
 Mañă — format după *cañă* 47 (11);
 Asemene *carne* — *marne*, *fărina* —
mărină, unde *marne*, *mărină* nu
 înseamnă nimic.
 Mara! interj. — măi! fă! 137, 150.
 Mărđini sf. — margine; pl. *mărđini*
 76 (101), 128; ∞ — capetul pămîn-
 tului 74 (106); *ponă an mărđini si*
uzo — până la marginea (pămîn-
 tului) se auđi 143; *di la zacuđit*
ponă la mărđini — de la început
 până la sfirșit 147. Wgd. mar(d)-
 zini = Schwelle 18.
 Mari adj. — mare 47 (10), 74 (101), 137;
mărili frati — fratele mare, fra-
 tele cel mare 148. Wgd. 7.
 Mari sf. — mare; pl. *mari* — mări.
 Marmurăc, pl. *marmurăfi* sm. — fel
 de pește.
 Mărses vb. IV — spure 70 (101); *mi*
mărses — mă spure, mănănc de
 dulce; *mărsit* — spurcat.
 Mărsouă s. pl. — mucii [Pap.].
 Marta sf. — Martie 82 (101); nume
 de vacă fătată Marđi 171 (10).
 Martin sm. — pușca Martin; pușcă 155;
ca ișđ martinu — după ce se in-
 ventă martina; nume de bou fetat
 Marđi 171 (10).
 Martir sm. — martur 127.
 Marđi, art. *marđa*, *mărđata* — Marđi
 [Pap.].
 Măseuri — bărbat, voinic, bărbătesc
 82 (101), 156. Wgd. *maskar* 49.
 Maslineă sf. — maslină 77 (101).
 Mastic vb. I — mestec [lat. mesti-
 care — kaulen]. *Tu ancă masticăit*
mănanđi — tu încă ești copil, eu min-
 tea necoaptă. Pap. Wgd. *mastik* 49.
 Mașala — mașala [urare turcească]
 56 (10).

Mașă sf. — clește 74 (101), 157.
 Mata = ?, *cucu-mata* 45 (11); nume
 de vacă fătată Marđi 171 (10).
 Mateă sf. — regina albinelor 27.
 Matiniță (v. *mătiniță*). Pap.
 Matiță sf. — regina albinelor.
 Maț sn. — maț 159; *mațu* pl. — mațe.
 Pap.; *mățali* 49 (11), 75 (101).
 Mățala — 62 (10).
 Mață sf. — pisică 74 (101, 111), 75 (111),
 86 (101), 145. Wgd. *matsə* 23.
 Mațoșcă sf. — n. de vacă 171 (10).
 Maxom — prune nebotezat [Pap.].
 Măcăr — macar, cel puțin, fie; *măcăr*
zuia 119.
 Măcăzi s. pl. — cele două lemne ob-
 lige, cari fac două triunghiuri cu
 stălpul principal pe care se ré-
 zemă acoperișul casei.
 Măcșes sm. — Arom. *măcșes* și *mucșes*;
 trandafir sălbatec, al cărui fruct
 se mănăncă.
 Măcătes vb. IV — stălece [Pap.].
 Măcicet adj. — mari; *lia țesi măci-*
căfi — îi făcu mari 143. Wgd.
moțskăis 27.
 Măciocu sm. — măciucă 35.
 Măciuți s. pl. — măciuci; *trapnă*
cu ∞ — perucă cu măciuci 35.
 Măgar sm. — măgar 46 (10), 75 (110-111).
 104 (10).
 Măgareă sf. — greutatea ce se légă
 la unul din capetele usturei 33.
 Măgrăță și măgărăță sf. — măgăriță 161.
 Mălvătes vb. IV — morfolese (în
 gură). Arom. *ciumulescu* [Pap.].
 Mănar sm. — mănear 61 (10).
 Mănat adv. — amănat, târđiu [Pap.].
 Mănată sf. — mână plină 105 (10). Arom.
mănată, *minată* și *mnată*.
 Măncari sf. — mănecare 75 (101).
 Măncătură sf. — mănecare, de ale măn-
 cării 75 (111), 153; *măncături* 151.

Măncăps (mi ∞) vb. IV — mă mun-
 cesc, mă trudesco 116.
 Măncos adj. — greú 117.
 Măndăres (mi ∞) vb. IV — mă măn-
 dresc 128.
 Măndoaună sf. — nume de plantă.
 Măncăt adv. — des-de-dimineta 103 (10).
 Mănuce vb. I — mănănc; *si-u monec* —
 să o mănănce 57 (10); *uoști cōini! nu*
mănancă bolizi 60 (10); *lup moneca-*
la! 61 (10); *țeffina carni cōnđi-u*
mănancă 64 (10). Wgd. *mōnqak*.
 Veđi *mōnc*.
 Mănușă sf. — mănușă, cōdă (de to-
 por, plug, etc.) 82 (10). Arom. *mī-*
nușe.
 Măra interj. — măi 152.
 Mărari sf. — amărire, amărăciune
 [Pap.].
 Măráz sm. — dor, jale [Pap.].
 Mărăcuni sf. — amărăciune.
 Mărca — n. de oi 171 (10).
 Mărețos (mi ∞) vb. IV — mă ling-
 zesc, mă bolnăvesc.
 Măretu — n. de câni 171 (10).
 Mărđeñi, pl. *mărđeñi* — mărgea 49
 (10); *mărđeñi* — partea mânei unde
 se pōrtă brățara; *mărđeñu* —
 marginea ochiului.
 Măre! — măi; *măre, cum șa?* — măi,
 oum așa? 151.
 Mărit (mi ∞) vb. I — mă mărit [Pap.].
 Mărlés vb. IV — a se mărli [numai
 de oi, capre] Pap.
 Mării = ? *cărl-mărli* 66 (101).
 Mărdiū sm. — cotoiú.
 Măros adj. — amar 72 (101).
 Mărđiu sm. — mărăoine [fel].
 Mășcă sf. — mășcă. Wgd. *mōșqo*
 8, *mōșeo* 23.
 Mășor sm. — fel de împletitură a
 părului 36.
 Mășăgareă sf. — furca care servește

la încăleatul cailor. Arom. *șurtu-*
tire [Pap.].
 Mătasi sf. — mătase.
 Mătăniță sf. — lapte acru 81 (10).
 Măcăp sm. — instrument de gău-
 rire 30.
 Mătriță sf. — ărbă de mărimea bo-
 bului sălbatec. Când îl scote afară
 pe copil saú vară *virdefuri* prin
 gură, se duce mamă-sa într'o
 Miercuri dimineta, pasce scotă
 ărbă cu gura, ținând mâna la
 spate. Apoi lasă pe copil să rugă
 din țita ei și se crede că s-a fel
 el se va vindeca (Brislađ).
 Măjiniș sn. — tot ce se aduce la
 mōră pentru a fi măcinat [Pap.].
 Măznés vb. IV — lustruesc; *măz-*
niri — lustruire 31.
 Măzolu sm. — pierde-vară; *om de ni-*
 mic 89 (10).
 Mbet (mi ∞) vb. I — mă îmbes. Pap.
 Mea pr. pos. — mea, a mea; pl. *međi*.
 Wgd. *mə* 31.
 Mectă sf. — ursă 66 (10).
 Mectă sm. — n. de instrument ser-
 vind argintarilor 33.
 Mejluc — mijloc 33, 50 (10). Wgd. *mē-*
zluc 14.
 Mejină sf. — paiú de meiu.
 Mejiță sf. — aparatul cu care se lu-
 creză bumbaoul spre a se curăț
 de semința.
 Mejiú sm. — meiu; ∞ *răpșeo* — fel
 de meiu 25, 71 (101), 117.
 Mejiuș vb. I — ăurș bumbaoul de
 semința cu *măița*; snopș; *la*
măițară — îl snopșă în bătăi
 75 (10).
 Memlecheta [tk.] sf. — țără 156.
 Mer sm. — măr (pom).
 Mer! — numai; *mer acu mor, di*
'cu-u las țeșta napđi 58 (10).

Merg vb. III = merg; *din zuaă fe mirzeă* — pe ăi ce treceă 163; *merzi* = plouă; sau: *merzi ploaie* = plouă 47 (1); *con si mergă cărnăfi* = când o plouă cărnafi 65 (1). Tot așa: *merzi neăă* = ninge; *merzi grindini* = bate grindine; *merzi ploaig*. Wgd. 163. Arom. *mers* = mersei.

Mes sm. = lună; *după trei meși* = după trei luni 164. Wgd. 49.

Meș sm. = plug [Sirminin].

Metur vb. I = mătur; *cu care la măturară* = cu care îl măturară 123.

Metură sf. = mătură. Wgd. *mieturo* 5, 14.

Meu pr. pos. = meu, al meu 46 (1), 166. Wgd. *meu, me, meți, meți* 31.

Meră sf. = măr (fruct) 143; *trapna cu meři* 35; fel de brodărie 35; osciorul genuehiului.

Meșă sf. = masă; față demasă. Arom. *misale* 103 (1).

Meștic vb. I = amestec (germ.-mische); *poini misticată* = pâne amestecată (când se face pâne din făina a diferite produse); *agru la mistică* = lucrați agrul pentru a doua oră (fel de prășit) Pap.

Mi pr. pers. Ac. = me; *mi duc* = mēduc.

Mi conj. prescurtat din *amī* = dară 140.

Mic adj. subst. = mic, prunc; fem. *mică* 47 (1); *la mă micu* = la mă micul 46 (1); ∞ u copilul, pruncul 47 (1), 100 (1). Wgd. *mik* 5, 14.

Miețe vb. I = mișe; *za-miețe* 65 (1); *că-ă za micieț fuvna* = dacă o mișcă funia 148.

Miețut adj. = micuț. Pap.

Miduă (Wgd. *miduog* 13) sf. = mādavă. Arom. *măduă*.

Migî pl. *migîfi* = megî (piesă

turcescă de 20 piastri, 4 franci și ce-vă) 158.

Migî = ? 65 (1).

Miglină sf. = neghină. Pap.

Miliceșca = fel de brodărie 34.

Miluz sm. = nume de plantă miro-sitoare.

Milucan adj. = mijlocii 107 (1), 148.

Miljș vb. IV = mijesc. Pap.

Milă sf. = iubire.

Milu! = dragă, iubite! *nu știu, bra milu* = nu scii, măi dragă 152; *să-ți iă milu!* = să-ți fie îndrăgit; *di mărăă să-ți iă milu și domnu, oo!* = dare-ar ca Dumnezeu să se îndrăgescă de cadavrul teu! 59 (1).

Milucă adj. = iubită 58 (1), 143.

Milucă vb. IV = iubesc; *să milu-rască* = să iubescă 57 (1), 143.

Miluit adj. = iubit; *și rau milu-ăfi* = și erau iubiți 143.

Milă num. = mie 158. Wgd. *miliog* 28.

Milțor sm. = miel, ed de un an. Arom. *mijor*; *mlioară* = 6e care fată pentru prima dată.

Mimlichet [Wgd. *mimliket* 51], v. mem-lechetă.

Mincun vb. I = mint. Arom. *min-cuneg*; *știu, că mi mincun* = sciu, că mē minți 167.

Mincunat adj. = înșelat, păcălit. Pap. 24 (1).

Mincună sf. = minciună; ghicitore 48.

Mincunob adj. = mincinos 151, 157.

Minș vb. IV = schimb 124.

Minghitos sm. = nume de plantă.

Minghitșarcă = nume de capre, oi 171 (1). Arom. *mănghită*.

Minghitșaric sm. = lanț de cercei 30.

Mini pron. (Ac.) = mine 47 (1).

Miniri sf. și vb. IV = a schimbă, schimbare; ∞ *bilog* = schimbarea semn 125.

Mint vb. IV = mint. Pap.

Mintes vb. IV = amestec. Wgd. 42.

Minti sf. = minte; *ia du-ți bini an minti* = ian adu-ți bine aminte 164.

Minut adj. = mic, mititel; *iri ghă mai minuși!* = trăescă, fie sână-toși cei măi mici! 57 (1); *și la măi minuși s-na bucurim* 57 (1); *un lup minut* = un lup mititel 162. Arom. *minut* însemnă: *sup-țire* (Epir).

Mirac sm. = amurg 169 (1).

Mirac sm. = dorință; *veș mult mirac* = avenă mare aplicație, dorință multă 143.

Mirangă sf. = nume de arbure [Pap.].

Miraz [arab. miras = moștenire] = zestre. Pap.

Mirș vb. IV = ochese 85 (1); măsor; *mirșă* = măsură 87 (1), 107 (1).

Mirgân sm. pl. *mirgân* = mărgean, rubin 49 (1); ∞ *rogi* = rubin.

Mirindi adv. = timpul de pe la cina mică 169 (1).

Mirind vb. I = a se odihni oile pe la mieđul țilei; *oili mirindă* = oile se repausază pe la mieđul țilei; *io li mirind oili sup Trei-Fagi* = io duc oile spre odihnă la cei Trei-Fagi; *sup peňli lui mirindau* = sup aripele lui se odihneau 158. Arom. *amiridă, miridă*.

Mirind sm. = loc de odihnit pentru vite în timpul țilei, pe la mieđă-đi, când este prea cald și când vitele au nevoie de umbră, unde să se adăpostescă de căldură. Arom. *miridă, amiridă*.

Mirit sm. = cot.

Mirt sm. = mirt 75 (1, 2).

Miruses vb. IV = miroseșc. Wgd. 14, 51.

Miruslică sf. = nume de plantă (Pap.).

Miscă sf. = oucă.

Misircă sf. = oucă.

Misircă sm. = oucan.

Mislēs vb. IV = pomeneșc 66 (1).

Misur sn. = farfurie 54 (1), 119.

Misur sm. = porumb (fel); *misur alb*, ∞ *galbin* 25.

Mișt (turtușt) = n. de joc copil. 91 (1).

Mitrecă sf. = nume de plantă; ∞ *alba*, ∞ *rogi* = feluri de plante.

Mitli sf. = gălbaă 69 (1).

Mitires vb. IV = nimioșc 85 (1, 11).

Miurēz vb. I = miur, miclășc; *mața miurșd* = pisica miclășc. Pap.

Mizlic sn. = mezelic 111 (1).

Mlăznică sf. = 6ie saț capră care a făt-țatși produce lapte. Arom. *mătrică*.

Mlăznicar sm. = Arom. *mătricar*, *mătricar*, păstor de oi saț capre mătice, cari aț fătat în cursul anului și produce lapte.

Mlecăr sm. = berbeșc (de trei ani).

Mlețcă sf. = nume de plantă, cu care se nutreșc porcii.

Mljor (v. mijtor).

Mo adv. = acuma. Prescurtat din (*e*)mo. Pap.

Moali adj. = môle 167.

Moară sf. = móră 52 (1), 75 (1), 146; pl. *moari* și *mōri* și *mōruri*. Wgd. *moarog* 4.

Moarđa sf. = fig. p. instrumental viril 75 (1).

Moarti sf. = mórte 61 (1), 76 (1, 2).

Moăș sf. = bătrână 101 (1), 116. Wgd. *moșog*, ∞ 69.

Mochă sf. = sevă. Pap.

Modru adj. = ou minte, înțelept 79 (1).

Molhe adj. = môle, molcom. Pap.

Molēti sf. = molie.

Momēs vb. IV = momesc; *picuraru*

mamești ôli = păstorul chêmă, momescce oile. Pap.
 Mor vb. IV = mor 57 (s), 142; *di apu-â murit* = de (lipsă de) apă a murit 77 (s); *si murim* = o să murim, vom muri 57 (s); *tofi să-și-moară* = tofi o să mōră 57 (s); *rundă murî di jănu* unde muri de durere 147.
 Mori! interj. = mai! (Pap.).
 Mort = mort 75 (s); *moartă* 49 (s); *pri la morți* = pe cea-laltă lume.
 Moș sm. = moș, bătrân; *un deș moș* = un moș bătrân 51 (s), 52 (s). Wgd. *moșilî* = die alten Männer 13.
 Moși adv. = acum 156. Wgd. 33.
 Moși! = cuvînt de chemare și de îndemn, ca să vie sau să mērgă catării. Depinde de modularea vocii ca să se înțelēgă una sau alta 171 (s).
 Moș sm. = pērul subțire, fr. poil.
 Mozec sm. = măduva din ôse, din cap (= creierul).
 Moșă sf. = negură, cētă 74 (s), 150.
 Moșnēs vb. IV = (mân) arunc cu mâna, azvărî cu mâna 153; *cu moșni cu ună ropă* = când aruncă cu mâna o piētră 149.
 Moșni adv. = mâne 58 (s). Wgd. 34.
 Moșnista adv. = a doua țî, țîua următōre, fr. *lendemain* 148, 150. Wgd. *moșnista* am folgenden Tage 34; *moșniz-ta* 109 (s), 119. Etim. *moșni* = mâne; s, z = țî; *ta* art. slav., cfr. *dinnoșta-ta*.
 Moșă sf., pl. *moșni* = mână 53 (s), 60 (s), 75 (s); 200-203, 76 (s); 207. Wgd. *moșo* 6.
 Moșc vb. I = mânăne; *moșci*, și *mânănci* = mânănci; *s-ti moșcă lupu!* 46 (s); *mânăncă ca niviștă di...* 75 (s), (s); *mânănci* = mân-

cași, ai mânăncat 45 (s); *nu mânăncă bolizi!* nu mânăncă rahat! 60 (s); *magaru ca si na mânănc di ūor* = măgarul dacă mânăncă pestemăsură orz 159.
 Moșcă sf. = muncă, trudă, casnă 73 (s), 75 (s), 161. Wgd. *moșko* = Mũhe 49.
 Moșka adv. = frũher. Wgd. 33.
 Moșd sm. = mânăz 45 (s).
 Moșică sf. = mânăcă 153.
 Moștiza adv. = a doua țî, fr. «lendemain» 105 (s), 119 (veđi *moșnista*).
 Moșcă sf. = catâr 62 (s), 76 (s), 161.
 Moșdic vb. I = impedic; *s-mi moșdică zũia di as!* 58 (s).
 Moș adv. = amurg 169 (s).
 Moșă sf. = hoiț, cadavru, stărv, corp neînsușit 59 (s), 60 (s), 87 (s). Arom. *mîrșe*.
 Moșint adj. = ticălos 61 (s).
 Moșjă sf. = mreșă. Pap.
 Moșcă sf. = mrēna (fel de pește), pl. *mrenchi* 27.
 Muc, pl. *muci* = muc 46 (s).
 Mucătēs vb. IV = mugesc; *bou mucătaști* = bou mugescce.
 Mucfară, pl. *mucăři* sf. = mocirlă 106 (s).
 Mucē vb. I = mușc 66 (s). Wgd. *mutsku* 28, 50. Arom. *mîșcu*, *mușcu*.
 Mucēatā sf. = îmbucătură. Arom. *mîșcătură*, *mușcătură*, (= cāt poți mușcă odată cu gura), 76 (s), 122; pl. *mucēșilî* = bucățelele.
 Mucēatură sf. = îmbucătură. Arom. *mîșcătură* 122.
 Mucōs adj. = mucos.
 Mulă sf. = catâr (Hma).
 Mulg vb. III = mulg Pap.
 Mulțicā sf. = molift 118.
 Muliū = partea părōsă a lucrului mucēdit. Arom. *muhlă*.

Mult, pl. *mulți* = mult 62 (s), 76 (s); *mai mult* 84 (s); *mulți* = mulți 118, 145. Wgd. 32.
 Mulțesc vb. IV = îmulțesc.
 Mulțari sf. = muere, femeie, nevastă 76 (s); 210. Wgd. 8.
 Mulțareșcă sf. = partea bisericii unde stău femeile și unde bărbații n'au drept să stea. Arom. *mulțriască*.
 Mulțarețce adj. = mueratec.
 Mulțarețcă sf. = femeie mică, femeiușcă, nevestică.
 Mumă sf. = mamă 76 (s), pl. *mu-măni* 77 (s); regina albinelor 27.
 Mumēt sm. = nume de pasēre, despre care se crede, că ar fi ôrbă și că ar merge în contra ploii, când plouă, cercând de a o opri.
 Mumūș sm. = naș 77 (s), 114, 120, 121, etc. Arom. *mîmūș*, fem. *mîmușă*, se numesc părinții fărtașilor; v. *drumu mumūșului*.
 Munt sm. = munte 49 (s), 77 (s), 144.
 Muntur adj. = mutlică. Arom. *mutuleagă* 77 (s).
 Murafet sn. = marafet, meșteșug; mod 150, 167.
 Murār sm. = morar 77 (s), 143, 146.
 Murg adj. = murg, de culōre nēgră ca amurgul serii; nume de animale 171 (s).
 Murgiu = nume de cāne 171 (s).
 Murmint, pl. *murminturi* = murmînt, cimitir 103 (s), 162.
 Murmiņ s. pl. = cele 12 țile de la începutul lui August, cari se observă pentru a cunoșce timpul celor 12 luni din cursul anului.
 Musă adj. = vită *musă*, vită cu pete albe la sprincene și la nas: *capră musă* = capră cu pete albe la sprincene și la nas. Pap.

Muscă sf. = muscă 77 (s); *mușilî s-ti scupă!* 60 (s).
 Muscă-di-casă sf. = muscă ordinară.
 Muscă-di-carni sf. = muscă ce-va mai mare de cea ordinară.
 Muscă-di-cal = muscă care se pune pe cal.
 Muscă-mari = bondarul, gārgăunele.
 Mustac, pl. *mustașă* = mustașă, Wgd. 24.
 Muși adj. = proat (fig.) 89 (s).
 Mușitā sf. = Arom. *mușitā* [insectă], Mușmil, veđi *mușmîr*.
 Mușmulā sf. = fructul pomului *mușmur* (și *mușmă*); fel de brodiție 34.
 Mușmîr = n. de pom [tk. *mîsmîl*] 28.
 Mut vb. I = muti, *jun, jun mută di oă* = voinicula, voinicula, du-o de aci 154; *mută-ti di oă* = mișcă-te de aci 60 (s); *mută-ti di dîntru oșci* = Peri din țata ochilor mei 60 (s).
 Mut adj. = mut.
 Mutafalicu adj. = om care tace, taciturn, mutlică. Arom. *mutuleagă*.
 Mutuvilā sf. = rășchitor 32.
 Mușca sf. = botul 77 (s).
 Muzicā sf. = muzică 143.
 Muzir sn. = intrigant (tk. *mușevir*).
 Mvārtēs vb. IV. = învārtesc, înfășur, învelesc 59 (s).

M.

Mari sf. = miere 27, 77 (s), 81 (s). Wgd. *niari* 14.
 Miază adv. = miadă-ți; *miază-ti* = amiași, miadă-ți 169 (s), 169, 168; *miază* = amiași 83 (s).
 Miel sm. = miel 77 (s). Wgd. *niel* 14.
 Miercu = n. de boi 171 (s).
 Miercuri sm. = Miercuri. Pap. Wgd. *mierkuri*, *nierkuri* 14.

Mierlă sf. — mierlă (nume de pasăre); nume de vacă 171 (a). Arom. *mirlă*.
Miez sn. — miez. Wgd. nies 14.
Mieură sf. — fărîmătură. Pap.
Micuricică (dim. de la *mîcura*) sf. — fărîmăturică, cătăţime foarte mică.
Mir (mi ~) vb. I — mă mir.

N

Na — na ! ţine 47 (a); étă 139; *na-vă* — na-vă-ţi 103 (a).
Na prefix, care se pune une-ori la verbe.
Na pron. pos. Ac. — ne.
Nabuzos (mi ~) — mă busumflu, a se busumflă.
Nactuclulés vb. IV — a se sui pe vârf; *mi nacuclulir* — mă sui pe vârf. Arom. *mi alinău pri cucuclă* — mă urcai pe vârf (de dă, munte).
Nadallia sf. — n. propriu de ţără, Asia mică.
Naët sn. — gând, ţintă, scop; *ţesi naët* — îşi propuse 141; *rundi neş naët* — unde aveai de gând, unde îşi propuseseră 163; *nu spăsiră la niminea naetu lor* — nu spuseră la nimeni gândul lor, nu spuseră la nimeni ce-şi propuseră 163 [tk.]
Nafară adv. — afară, în afară; *na-fară la guneşti* — îl scote afară 107 (a); *cadî natara* — suferă de epilepsie 103 (a).
Nalle adv. — în zadar, în deşert 163.
Naltă — în expresiunea: *nucă-tă* — în moşe-ta 77 (a).
Nainti adv. — înainte 152.
Najoaţă sf. — curea subţire, servind la împletitul opincilor, a tragei [Pap.]
Nalbant sm. — potcovar 162. Arom. *nalbân*.

Nalbă sf. — nalbă (nume de plantă) Wgd. 48.
Nalbès vb. IV — înălbesc.
Nalt adj. — înalt 50 (a), 68 (a), 83 (a), 144, 146; pl. *nalţî*; *naltă* fig. — conac 89 (a).
Nalţ vb. I — înalţ; *ai nalţ* — o înalţă, o ridică 154; *să naltă un picior* — să ridice un picior 155.
Namistès vb. IV — întore la loc; a-şez la loc 109 (a). [Etim. sl.: namesto — la loc].
Napcon, napcom şi napeonta — apoi 148, 164; *napeonta* 151.
Napcum adv. — apoi 65 (a), 103 (a), 121, 146, 149. Wgd. *napcum* 33.
Napoi adv. — apoi, din nou, înapoi; *di 'cu-ă las festa napoi* — dacă las această înapoi (dacă nu mi-aşi răsună) 58 (a); *şi trimişî carti napoi* — şi trimise scrisore din nou, adică: şi răspuse din nou 146 (vezi *napoi*).
Napraciops vb. IV — răsfăt, întind; *li napraciopă coadili* — le răsfăţară coşile 53 (a).
Naranciops vb. IV — menesc; *ga li-u fost-ai naranciop* — aşă i-a fost merit 84 (a).
Nari, pl. *noşari* şi *noşî* — nare. Wgd. 8.
Nas sn. — nas 52 (a), 77 (a), 222). Wgd. 5.
Nasc vb. III — nase; *la amplântî dăncos şi nu nascu* — îl implantă adănc şi nu nascu (Înjurătură).
Nătimă sf. — anatemă (Pap.).
Naungliu vb. I — a probă cu unghia pânea, fructul şi ori-ce lueru môle [Pap.]
Navrăp sm. — plôe mărunţă.
Nă = prefix, care se pune la unele verbe 60 (a, a).
Nădăvac sm. — fel de împletitură de

păr, consistând din câţi-vă peri numai 117; împletitură de fire de mătase, numită la Arom. *cusonă*. Pap.
Nădurles vb. IV — mă busumflu; mă supăr (copiii mei ales). Pap.
Năfară adv. — afară 145. Wgd. *no-tarq* 33.
Năimès vb. IV — a găsi, a se potrivi; *ţe si năim* — ce se găsi, ce se potrivi 166.
Năinti adv. — înainte. Wgd. *nointi* 33.
Năjops — *ăi si năjopă perli* — i se sbărliră perii, i se făcu peryl măciucă 79 (a).
Nălbès vb. IV — înălbesc (vezi *nalbès*).
Nămăliu sn. — vita, animal. Arom. *număliu*. Pap. *αφαλι* gr.
Nămilă sf. — nămilă, fiinţă foarte înaltă 166.
Nămăliă = A Nanef (brodărie în felul Nanef) 34.
Năparti adv. — dincolo, în a parte.
Năpoi adv. — înapoi 151. Wgd. *no-poi* 33.
Năpofès vb. I — înapoez, mă dau îndărăt; *năpoi-ţi!* — înapoeză-te! 69 (a).
Năprăşops (mi ~) vb. IV — mă prăfuesc. Pap.
Năproţcă [Wgd. *noşroţko*, pl. *noşroţki* 23] — este netradus, probabil şerpe, năpărcă.
Nărnăciături s. pl. — ursitoare [Pap.]
Nărnăciops (v. *naranciops*).
Nărdită adj. — gătită. Wgd. 62.
Năsatur vb. I — satur, satur bine; *năsatur-ţi!* — că satură-te odată! 60 (a).
Născup vb. IV — scuipe; *musca ai născupi carnea* — musca scuipe carnea; *ăi născupi un rost* — îi scuipe în gură. Pap.

Năstup vb. I — astup; *mi ~* — mă astup, mă îndop 60 (a).
Năut sm. — năut 48.
Năviès vb. I — adun pe sul. Arom. *năvăsosou, nuolbu* 33.
Năvidit adj. — umilit.
Ncap vb. II — încep 73 (a).
Ncar vb. I — încarc; *s-ţi năcroşm* — să te încroacă 48.
Neşin (mi ~) vb. I — mă închin 78 (a).
Neşinacul (v. *anoşinacul*).
Neola adv. — în colo; *di oă neola* — de aci încolo 58 (a).
Nerese — *oreao; nerăşirea noşrut* — răsăritul soarelui (vezi: *anoreşo*).
Nădirèg vb. III — dreg, regulă; *las că ti nădirèg* — las oă te regulez 57 (a) (v. *andirèg*).
Nămiacu adj. — nevrednicul, netotul 89 (a).
Nec vb. I — înec, omor; *le dăvari bacişliă opălişî si necă, ară la spăş-şiri lumî* — la facorea târlăi, cânil se omoră, iar la stricarea omenii, lumea 62 (a); *ăi si necă* — îl omoră 137; *lupăli la năcară măgaru* — lupii îl omoră pe măgar 132; *s-ţi neşî* — să te îneci 60 (a); *amă triciă prin valî şi si nicară* — dară trecui prin rîu şi se înecară 151.
Negru adj. — negru 47 (a), 58 (a), 77. Wgd. 12, 28; fig. *inşomnă* : soldat ture 89 (a).
Neiti — anume 156; prin urmare, aşă dară.
Neşca = nume de vacă fătă Dumineca, prescurtat din: [Dum]neşca 171 (a).
Negră = neşcă; fig. cafea 89 (a).
Neşă sf. — nea, zăpadă 61 (a), 77 (a), 222); *măşzi neşă* — ninge. Wgd. *neşca* 78, *neşo* 8, *da neşo* = ninge 45.

Năua-coșilor = néua cânilor (fel de nea).
 Năua-mășilor = néua pisicilor (fel de nea).
 Năua-oilor = néua oilor (fel de nea).
 Ngeț vb. I = îngheț. Pap.; veđi *anglîț*.
 Nglîț vb. I = inghit 73 (30); *nglîț!* = inghite! 76 (30); veđi *anglîț*.
 Ngrăjôs vb. I = ațiț, supăr; *çînili nu la ngrăjă, s-nu ti mucică* 66 (100).
 Arom. *angrînescu* (de căni când e vorba).
 Ngurgulăt adj. rotunjour (Neologism din Aromănesce).
 Ni adv. = nici 54 (1), 60 (30).
 Ni pron. Dat. de la *noi* = ne; *șu da-ni ver iri!* = dare-ar să ne fie așa! 55 (1).
 Nibun adj. = nebun, prost, rău; *și dărđ talta mult nibun* = și făcū alta mult nebuună; *nibun sou* = de nēm de rind, prost, 142. Wgd. *ne-bun* 28, *mult nebuun* 78.
 Nibunîță sf. = nebulie 104 (1).
 Nicabatallia adj. = nevinovat 63 (1).
 Nicasmēt sb. = nenoroc 166.
 Ncāt = necat; omorit; *ca si dūsiră vizurā toți cucoșii lui nicāți* = când se duseră veldurā pe toți co-coșii lui omoriți 137.
 Nicăturea (!) adv. nicāri. [Nu sint sigur, dacă cum-vā nu este greșit, în loc de: *nicăturea*]. Pap.
 Nicăcum adv. = pe burtă. Arom. *pri dinți*. Când cine-vā stă intins la pămînt pe burtă sau cade cu fața la pămînt, se țice: *sta, căzū nicăcum*. Arom. *sta pri dinți, căzū pri dinți* [Pap.].
 Nidărăt adj. = neimplinit, nefăcut. Arom. *niadărăt, madrăt* 61 (1).
 Nidudărăt (v. *nidarăt*); *nidudărătuli!* = om de nimica! 61 (1).

Nigrēs vb. IV = înegrese; *mult ați si nigrē buricu* = mult i se negri inima, tare se intristă 143.
 Nigrēlă sf. = negrēlă, lucru negru.
 Nigrēțā sf. = partea negrā a ochiului.
 Nigricîôs adj. = negricîôs.
 Niiri = nefire 77 (30).
 Nișōt adj. = neișit, neumblat (prin lume) 86 (30).
 Nimăsticăt adj. adv. = neamestecat; *nimăsticati li ziți* = vorbești pe negândite, fără să-ți dai sēmă (fără să amesteci în gură bine ce țici) 77 (30).
 Nimea pron. neh. = nimeni. Wgd. 4.
 Nimini = nimenea 78 (30); *nu spūsiră la niminea* nu spuseră la nimeni 163; *s-nu vrîvāscă drumu cu nimini* = să nu vorbescă în drum cu nimeni (nevorbind pe drum cu nimeni) 108 (1).
 Nină sf. = mătusă; apelativ cu care se adresază nevestele și fetele către femeile mai în virstă.
 Ninel sn., pl. *nineli* = inel 80, 149. Wgd. *ninet* 5, *nineli*, *nineli* 24.
 Niujuğăt adj. = neinjuğat (taur) 156.
 Niuțilēs = neințeles; *si fați ca nințilēs* = se face ca nepriceput, că nu pricepe; face pe nesnăi 78 (30).
 Nipōt sm. = nepot 118; fem. *nipoată*.
 Niputeri sf. = neputere, bōlă. Arom. *niputiari* 108 (1).
 Nisărăt adj. = nesărăt, fără sare; *ni-sărătuli!* = nesărătule! 61 (1); *uom țora sari* = om nesărăt, fără haz în vorbă, purtări.
 Nișan sn. = semn 116; *nișanu di apu-i* = e semn de apă (=lipsă mare de apă-i) 168.
 Niști, pron. neh. = nisce; unii 153; *niști uori* = câte-odată. Wgd. *niști-kōts* = unii 32.
 Niștiri = nescire.

Niștiăt adj. = nesciut, nepriceput 78 (30), necunoscut 103 (1).
 Niți adv. = nici 55 (1), 78 (30-31). Wgd. *nitsi* 35.
 Nițian pron. neh. = nici unul 157. Wgd. *nitsi-un* 31.
 Niuțōt adj. = neauțit; *si fați ca niu-țōt* = face pe n'aude 78 (30).
 Nivēstă sf. = nevastă, muere 48 (1), 53 (1), 78 (30). Wgd. *nivēstō* 8.
 Nivistulă sf. = nevastă. Arom. *nivistulie*. Pap.
 Nivistulică sf. = nevastă, fr. belette.
 Nivizăt adj. = nevățut 62 (1); a face pe «nu vede» 78 (30); care n'a veltut 86 (30), 138.
 Nivoiță sf. = trebuință; *lucru țela mai di nivoiță* = lucrul acela mai de trebuință 163.
 Nizis adj. = neșis, fără a țice 78 (30).
 Noapti sf. = noapte 51 (1, 2), 169 (1); *priști noapti* = în timpul nopții; *s-țesi noapti*; an jumităt di noapti 169 (1). Wgd. 23.
 Noatin sm. = noaten, miel care n'a implinit anul 52 (1).
 Nqauq num. = nouă. Wgd. 28.
 Nod, pl. *noadi* = nod 117.
 Noț pron. pers. = noi.
 Noimă sf. = semnificațune 163.
 Nor sm. = nor 139. Wgd. 23. *nor, nōruri*.
 Noră sf. = noră 139. Wgd. *norq, nūrōri* 23.
 Nostru pron. pos. = nostru, al nostru; fem. *noastră*, pl. m. *noștri*, fem. *noăștri*. Wgd. 31.
 Nou adj. = nou; de nou, iarăși; *cu nou* = iarăși 154; *nouă* = nouă 45 (1); 56 (1), 121. Wgd. *nou, nouq* 27.
 Nōnti = la Nante; *las nu ti torși Nōnti* = Dare-ar să nu te întorci la Nante 61 (1).

Nōruri sf., pl. = nări.
 Nsor (mi) vb. I = însor, mă însor; 47 (1); *si neoară ghiupșii* = se însoră țiganii.
 Nșōr vb. I = înșir 118; *si nșōr toți țelia din oad* = se înșiră toți a-ceia din oad 103 (1).
 Ntunle, veđi *anșunio*.
 Ntunicari sf. = întunecare; a se întunecă.
 Nturnăt adj. = brodat [lit. întornat, întors]; *nturnati* = brodate 85.
 Nțapăt adj. = (ințepat) asouțit; *roșd nțapată* = pētră asouțită.
 Nțing vb. III = înșing; *la nținsid cu capină* = îl înșinșeră cu spină 64 (1), v. *anșing*.
 Nu adv. = nu 50 (1, 1). Wgd. 83.
 Nucă sf. = nucă 55 (1).
 Nutb vb. I = întălnesc; *si nutbă* = se întălnesc 123; *nutb* = întălni 137.
 Număr [Wgd. *numor* 49] vb. I = număr.
 Numi sf. = nume 56 (1), 57 (1), 78 (1, 1); *li-au puși numea* = li numi 147; *să nu-ți si stingă numea* = să nu i se stingă numele, nescul 143. Wgd. *numi*, pl. *numi* 23.
 Numir sm. = umăr. Wgd. 14.
 Numir vb. I = număr; *ad țica numir* = măgarii = când îi numără măgarii 152. Arom. *numir, misir*.
 Nuntă sf. = nuntă 48 (1), 91 (1), 149. Wgd. *nuntq* 17.
 Nuntru adv. = înăuntru 103 (1), 146. Wgd. 33.
 Nvărțēs vb. IV = învărțesc; învelesc; v. *anvărțēs, anvărțēs*.
 Nvesc vb. III = îmbrac; *mi nvesc* = mă îmbrac (imp. procur *haine de îmbrăcat, ea să am de îmbrăcat*), veđi *anvesc*.
 Nviltēs vb. IV = înfășur; învelesc; mi

nviîes = mē incolăcesc, mē înfaşur 67 (110), 84 (111), v. *avnvîes* 67 (112).
Nving vb. III = înving, v. *avnving*.
Nvirin vb. I = supăr; *mî nvirin* = mē supăr, veđi *avnirin*.

O

O! interj. = étă: o, *Ńa an dulăp* = étă-î în dulăp 136; ∞ = răspuns (considerat ca necuviincios, nerespctuos) 78 (111); ∞ = interj. de blestem 59 (11); ∞ = strigăt cu care sfinşese jucătorii numiţi Rusaliu 114 (11).

Oa (se va ceti diftongat oă (*ua*) = mereu).

Oă (cetesce diftong oă) adv. = aci 58 (11), 59 (12), 69 (110). Wgd. *ua* 33.

Oăc [cetesce o silabă] adj. = prost; *oăculi!* = prostule! 61 (11).

Oacă adj. = neputincios, prost 86, 535.

Oăiă (cet. gâiă) sf. = oă 78 (110), 154, pl. *ăoi* = 85 (111-112).

Oală, sf.; pl. *oali* = oia 49 (11), 158.

Oăltari adv. = alăltăeri 151. Wgd. *oăltari* 34.

Oară, pl. *ăori* = oră, cés. Wgd. *oary*, *ori* 29.

OaspiŃu sm. = óspete, prietin 55 (11), 107 (11).

OaŃi adv. = aci, acilea 156.

Ocă sf. = oă 121.

Oglindă sf. = oglindă. Wgd. 49.

Op! interj. = hop! 169.

Opcu adv. = pe dos 167.

Opcu adv. = pe dos 106 (11).

Ótrovă sf. = otravă, venin 145.

Ons, pl. *onş* = însuşi, *ipse*. Wgd. 17, 22.

P

PafŃi, sf. pl. = pafŃale.

Pafte-manghelus = calic, Ńigan 89 (11).

Palamarcă, pl. *palamărci* = cei doi piepteni cu cari se trage lăna 34.

Pală sf. = sabie. Arom. *apală*; eu-vertură de lână; velinŃă de lână.

Pap.

Palăşuc sm. = jug, plug 51 (110), 52 (11).

Palmă sf. = palmă.

Paloş sm., pl. = bureŃi, ciuperă [fel.]

PaŃă sf. = pae 82 (11), 117.

PaŃe = n. de căne 170 (11).

PaŃă sn. = paŃu 83 (11).

PaŃoş sm. = paloş [Pap.].

Pamuc-an = Pamuc-han (hanul de bumbac) 163.

Pană = n. de căteă 171 (11).

Pang sm. = paianjen.

Păntala = ? 62 (11).

Papa (cuc) = nume de joc copilăresc 91 (11).

Paparudă sf. = paparudă 115 (11).

Papă sf. = raŃă.

Papă sf. = nume de plantă, papură.

Papăz sm. = stălpul pe care se rezemă acoperişul casei. Pe acest stălp se rezemă *năcazii* (veđi a-cest cuvînt). Arom. se numeşce *preftu*.

Par sm. = par; pl. *pari* 33, 105 (11), 144.

Pară sf. = pară; *albi pari* = bani albi 78 (11), 136; *aspru pari nu pari* = moneda calpă nu piere.

Parpudă sf. = nume de plantă.

Partalincă sf. = Ńol, zdrenŃă; *aşi pusi partalinchili* = îşi puse zdrenŃele 162.

Parti sf. = parte; *la unu di parti* = la una din părŃi, la o parte 33;

la ari lat an parti = a fi cam într'o ureche 78 (11); *la parti ă* = este într'o parte, este cam prost;

toati porŃli = toate părŃile 136, 105 (11).

Pase vb. III = pase 46 (11), 159; *şutu porcu prişti zenă paşti* = ciutul pore peste dél pasce 49 (11); *tu la*

ăi du păscūt ăăiru 65 (11); *con si pască* = când o să pască 73 (111).

Pastir sm. = păstrat 154.

Pastrit adj. = păstrat bine, ascuns. Arom. *spăstrit* 79 (111), gr. *παστρούμ*.

Paşalariă sf. = paşalâc; an *toati paşalariuri* = în toate paşalăcurile 142.

Paşalarăse adj. = de paşă 142.

Paşă sm. = paşă 160.

Paştu sm. = PaşŃi 58 (11), 60 (11); *aŃi la dărară 'paştu* = il omorîră 78 (111, 112).

Pat! = pat! 158.

Pati s. pl. = nume de plantă.

Patru num. = patru 53 (11); *la pătruli zăli* = a patra Ńi 147; *la pătruli ăori* = a patra ôră 147.

Patru-zoŃi num. = patru-Ńeci 105 (11).

Păntă sf. = stălpul de care se lăgă vita în grajd pe lângă esle. Pap.

Păidă sf. = cursă 72 (11).

Păleşcă sf. = palască, cartuşieră.

Pălăumbră sf. = Arom. *şapurnă*. Pap., un fel de corcoduşe foarte astringente la gust.

Pălăur sm. = vas în care se serveşce rachiu. Arom. *păgur*.

Pălgîde sm. = melo 48 (11); ∞ *cu samăr* și ∞ *Ńyră samăr*; veđi *păngîde*.

PăluuŃă sf. = palmă. Pap.

Păn prep. = până.

Până prep. = până.

PănăcôŃi spl. = scânduri găurite, cu 10-15 găuri, servind a pune în ele bucăŃile de aloat 31.

Pândăr sm. = pândar 150.

PândărniŃă sf. = căliva pândarului, foarte înaltă, ca să pôtă observă toate viile, ogôrele 150. Arom. *pin-druniŃă*.

Păngîde sm. = manta de lână de capră 37, greşit în text *păngîde*. Arom. *tămbare, tămpare, capă*.

Păngîde sm. = melo 52 (11); veđi *pălgîde*.

Pără adv. = cam 107 (11).

Părăiă sf. = Arom. *leşă*, nişce paturî făcute de lemn sau de ramuri de pomi, arbori și pe cari se aşeză apoi viermii de mătase.

PărăŃiă sf. = păreche.

Părăiă sf. = cărpitor, soăndura pe care se aşeză plăcinta oăptă [Pap.]

PărmaŃi (an ∞) = cameră de dormit 40.

Părnar sn. = fel de arbust. Arom. *părnar*.

Părtălos adj. = pestriŃ, bălŃat; *und ghiupeă părtăloasă* = o Ńigăneuşă bălŃată, *pestriŃă* 51 (11, 12), 52 (11).

Părtoacă sf. = nume de floră.

Păspăliu vb. I = *proşar* 117.

Păspăliu sm. = fel de făină foarte subŃire și de calitate foarte bună.

Păstră vb. I = păstrăz.

Păstră vb. IV = *păstrăz bine*, arom. *spăstrăscu*, gr. *παστρούμ*. Wgd. *postră* = reinige 42.

Pătăi sf. pl. = cartofi 25.

Pătpălog sm. = prăpăliŃă.

Pătpăleşcă sf. = pătpăleşcă. Pap.

PăŃătura sf. = suferinŃă, pl. *păŃături* = suferinŃe; *păŃătura, avăntatură* = suferinŃă-î învătătură. Pap.

PăŃos vb. IV = păŃesc, sufer 164.

Păun sm. = păun.

Păzari sf. = târg, favoă 90 (11); *şi şa dărară păzarea* = și aşă se învoiră 158; *păzarea ăorăbilor* 78 (11).

Păzărgiu adj. = târgoveŃ; *care se duce sau vine de la târg* 153.

PecŃu = ? 49 (11). (Probabil că este *becu* și că nu am însemnat bine eu).

PelviŃă sf. = lipitôre.

Per sm. = pâr 46 (11), 53 (11), 79 (110-111); *si lă di per* = se apucă de pâr 169. Wgd. 8.

Per, pl. *perî* = pâr (pom) 79 (388).
 Per vb. IV = per; *să peră aspra?* 62 (8); 79 (388); *ari pirîl vin uom* = a perit vre-un om 98 (108); *ca să la pirim* 153. Wgd. 16.
 Perie sf. = perişor. Pap.
 Perd vb. III = perd 66 (8), 100 (8); *pirdut ai vin?* = ai perdut vre-unul 152. Wgd. *perl* = perd 16.
 Pêrdi sf. = perdeă; *le-ai cripată perdea* = este obraznic, neruşinat 79 (108); *perdea udeciului* = perdeăa ochiului.
 Periclan sf. = periciune. Wgd. 15 (vezi *piriclan*).
 Periri sf. = perire. Wgd. 36.
 Perniţă sf. = pernă 50 (8).
 Perôs adj. = peros. Wgd. 28.
 Peză sf. = batjocură; *aşi başi peză* = îşi başi joc 164.
 Pezu = n. de boiu 171 (8).
 P'edică sf. = pedică. Wgd. *p'edikă* 8.
 Peună sf. = pană; aripă; *şi nu-ă jin'eu vechi p'enili* = şi nu o mai ţineau aripele (şi se ostensiseră aripele) 137; *că mirindău sub peni lu un vâltur ună nişă di uoi* = că se odihniau sub aripele unui vultur o mie de oi 158; *peuna mică, peuna mari*, feluri de brodărie 34; *trapnă cu peni* = perucă cu pene 35.
 Pêră sf. = pară 52 (8), 79 (388).
 Peşti sm. = peşte 79 (388, 387); *peşti di la Beşie!* = Braşove 63 (8); *peşti di rîu* = pescişori de rîu 27. Wgd. 10.
 P'êştiră sf. = stâncă, peşteră 142, 154.
 Peţi s. pl. = petece 50 (8).
 Pêtie sf. = petec, scutec 102 (8), 120. Wgd. *peţik* 18.
 Pi! = strigătul condurului, convenit să însemne apă 149.

Pie vb. = pic; *să-ţi pică mucu!* = să-ţi pice, pică-ţi-ar mucul! *să-ţi pică mōna* = pică-ţi-ar mâna 60 (8), 46 (8); *picată* 103 (8).
 Picat sm. = păcat 142. Pap. *picati*.
 Plea sf. = picătură; nişel 46 (8). Wgd. *pikă* 16.
 Picăsēs vb. IV = simt, pricep 116, 140, 154. Wgd. *pikăsēs* = merke 16.
 Picătōs adj. = păcătoş. Pap.
 Picătutēs vb. IV = păcătuiesc. Pap.
 Picătură sf. = picătură. Wgd. *pikatură* 16.
 Piclōr sn. = picior; pl. *picioari*; *nu da piclōr* = nu mărturisesc; *ţela cu un piclōr* = (dracul) 79 (388, 387). Wgd. *piclōr, piclōari* 11; *piclōari di răzbdōiu* = epele războiului 32; *piclōari-di-fuñă* = părţi ale războiului 32.
 Picloară sf. = pas; *ună picloară* = un pas. Arom. *un cior, un cioclōr*.
 Picir! = cuvînt imitând ciripitul rîndunicei 45 (8).
 Piclurūş sn. = picioruş. Pap. 24 (8).
 Pichisēs (Wgd. *pikisēs*) vb. IV = observ = fel merke 10.
 Picurăr sm. = păstor 74 (8).
 PlducŃu sm. = păduchiū.
 PldurēŃ sf. pl. = fragi (Huma).
 PiduriŃă sm. pl. = picioruşe (parte din războiū) 32.
 PiduŃul sm. = bolă de picioare 94 (8).
 Pijă = prunc nebotizat, păgân 119.
 Pilă sf. = pilă; *di lennu* = pilă de lemn 31.
 Pihivān sm. = pehlevan, atlet 167.
 Pimlnt sn. = pămînt 33, 48 (8), 50 (8), 52 (8), 79 (388, 387); *să-şi li lasă din pimlnt* = să le lase jos 124. Wgd. 9.
 Pin sm. = pin. Pap. Wgd. 9.
 PincŃōs vb. IV = dispar.
 Pingercă, pl. *pingerŃi* = ferêstră 162 (tk. pengêr).

Pipelnică sf. = locul unde se strînge cenuşa. Pap.
 Piper sm. = piper. Pap.
 Pipercă, pl. *piperchi* sf. = ardeiū 25.
 Piperică sf. = nume de plantă.
 Piperigă sf. = fluture (v. *pipirugă*). Pap.
 Piperugă sf. = fluture. Wgd. 50.
 Pipirugă sf. = fluture. Wgd. *pipirugă* = pipirus 23.
 Pipoañă sf. = pepene galben (Brw.)
 PipnŃō sm. = pepene galben. Pap.
 Arom. *peapini*, Macedonia; *pipnŃi*, Epir.
 Pirdū(h), pl. *pirdūari* = fulgi. Pap.
 Piriului sf. = descreşterea lunii, peritul lunii 104 (8). Wgd. *piriŃuni* = Abnehmen des Mondes 15.
 Piroş adj. = peros.
 Pirligă sf. = scoică, mîrgén, mîrgăritar.
 Pirunigă sf. = mac. Arom. *pirpirună* 68 (8).
 Pirustă sf. = pîrustie. Pap.
 Piruşān sn. = lanţ de monede; perii de pe frunte 36.
 Pisă sf. = pisică (în limb. copilăresc). Wgd. *pisq* (Tsernareka) Katze 48.
 Pisătēs vb. IV = sorii; *ti ari pisăit an trunđa di zmăreacă* = îi pōrtă simbelele 70 (8); *pisăit* = deseriă 80 (8); *pisăit* = merit, seris 84 (8). Wgd. *pisăis* 42.
 Pisăitură sf. = serisōre, seris; *că ăa fu pisăitura* = căci aşă a fost seris 139.
 Pisea sf. = pliseul, ciocul paserilor 80 (8).
 Piş vb. I = piş 62 (8, 41), 104 (8). Wgd. 16.
 Pişa-boū = fel de brodărie 35.
 Pişim = întăiū; *mai pişim* = mai întăiū 164. Wgd. 8.
 Piştar sm. = pescar.

Piştarcă s. = pasărea *pesocrus*, ce se nutresea ou pesoi.
 Piştimal sm. = peşteamal 128.
 Piştoală sf. = pistol 161.
 Pita sf. = plăcintă; *di codru-verđi* = fel de plăcintă de legume 38; *pită-di-miari* = fagure de miere 27.
 Pittigiani sf. = pătlăgeă; *roşi, cogă, bină, lungă*, feluri de pătlăgele.
 PituliŃa sf. = tigăiŃă 46 (8).
 Pital = fel de piştră.
 Pitum adj. = blând, domesticit 77 (8).
 Pizmes vb. IV = pismuesc, invi-diez 141; *ăi pismău ampriŃiŃa* = o invidiă pe împăratăsa 143.
 Pireta (a) = n. de joc copil. 90 (8).
 Plamin sn. = flacără 154, 166.
 Plasti sf. pl. = fel de asier; *plasti di neua* = fulgi de nea. Pap. Arom. pl. *apale, apdŃ, plasta*.
 PlătiŃă sf. = n. de poşec.
 Plaz sn. = parte de fer a plugului.
 Plăcēs vb. IV = plăcesc, poconesc. Pap.
 Plăngōndăra şi plăngōdura = plângēnd 152, 141.
 Plăstēs vb. IV = aşez ca să fac *plăst*; *lŃna si plăstēŃi an buclum* = lăna se aşeză în buclum (ca să se facă *plaste*) 134.
 Plătēs vb. IV = plătesc 121, 168.
 Plăscătēs vb. IV = ciocnesc, bate în capete; *si plăscătēŃu* = se ciocniau, se bateau în capete 146.
 Plăintă sf. = plăintă 52 (8). Wgd. *plăintō* 48.
 Plec vb. I = plec; *plecă-Ńu!* = plecă! 80 (8).
 Plec vb. I = aplec; *pon s-ti plăŃi* = până să te apleci 46 (8); *plecăt-ti* = aplecă-te 154; *ăon si plic* = cînd se aplecă 161; *ă* = alăptez; *ă s-la plecă micu* = după ce-l va alăpta pe prunc 118, 119.

Plăvă sf. = pléva. Pap.
Plicăciă sf. = aplecătoare 119.
Plicătoară sf. = aplecătoare, care alăpteză singură pe copil 118; se dice și de oile cari, perdându-și mieii, se mulg până la instalarea târlei.
Plin adj. = plin 49 (s, a), 50 (s), 152.
Plitencă sf. = Arom. *arolate, arale*, pērul care se lasă de către femeii să atârne, frumos potrivit, pe obraz cam până la urechi.
Plitnă vb. IV = plesnese 108 (s).
Plivătes vb. IV = plutesc 116 (s), 147.
Pliznăc sm. = gemen; *ea rudă doi iș pliznăfi* = ea născu doi fii gemeni 143.
Ploacă sf. = placă; *potcovă* 66 (s), 162, 85 (s); *paftă* (fel); pl. *ploci* 30; *li turi ploclii* = (le aruncă potcovele) a murit 85 (s). Arom. la fel: *le-arcă pētali*.
Ploacă sf. = plōe; *mērzi* ∞ = plouă 47 (s). Wgd. *plouaj* 6.
Ploască sf. = ploseă. Pap.
Plod sm. = fruct, rod 59 (s).
Plong vb. III = plâng; *con plonđi* = când plânge 45 (s); *dosta plonșiș* = destul ai plâns 61 (s); *plonđiri* = plângere, a plânge 81 (s); *plângōndura* = plângend 141; *plângōndura* 152. Wgd. *plonk* plâng 6, *plonș* = plânse 39.
Plănuțiță sf. = finărie 50 (s), 52 (s).
Poală sf. = pōlă, șorț 36, 121.
Poarcă sf. = porcă, scrofă 46 (s), 80 (s).
Poartă sf. = pōrtă 123, 144.
Pocă sn. = ucleior; ∞ *di gaz* = fel de lampă care arde cu petroliu 52 (s), 108 (s); *poavi* pl. 162.
Pod sn. = căpistere în formă de ladă, unde se strînge făina la mōră.

Pōdupăstniță sf. = Arom. *cuscune*, curele de la samar, de la șea.
Pogudēs vb. IV = a se nimeri; a se întâmplă; *și la iel și si pogudi* = și la el așa se nimeri 148.
Polată sf. pl. *poiđfi* = Wgd. *poiato*, *poiđts* = Stall 23. Arom. *puatā*.
Poimoni adv. = poimāne. Pap.
Poimonișta adv. = poimāne, poimāne de diminiță 142. Wgd. *poimoni* 34.
Poina = ? 58 (s).
Poiș sm. = popă 80 (s); stălpul casei numit și *papuz*; veđi *popă*.
Poliș sm. = polișt, personă în serviciul poliției 145.
Pom sm. = pom 49 (s). Wgd. 22.
Popă sm. = popă 80 (s, s), 118.
Popēs vb. IV = popese; *la popiră* = il popiră, il bătură 80 (s).
Pore sm. = pore 49 (s), 58 (s), 80 (s), 158; ∞ *div*, (Nanta) ∞ *sălbătic* = pore sălbatic; ∞ *di cocină* = pore domestic. Wgd. *pork, ports* 22.
Port vb. I = port; *di gușă s-la porți* 58 (s); *șe porți an gușă* 46 (s); 101 (s), 156. Wgd. 45.
Pot vb. = pot 33; *nu pot* 54 (s).
Potēș sm. = ucleiorăș 108 (s).
Pōtnină = parte?; *ași lō* ∞ *di uă* = își luă partea de struguri 86 (s).
Potrândă sf. = acele cari servese a legă plugul de gatul boiler.
Postēs vb. IV = postese. Pap.
Poișnă sf. = tîpsie de pămînt în care se face și se cōce plăcinta făcută numai cu făina de porumb. Arom. *bonța*.
Pōn prep. = până (passim). Wgd. *pon-si* = până se 35.
Pōnă prep. = până (pretut). Wgd. *ponan* = până în, *ponđi* = până de, *ponla* = până la 35.
Pōnă sf. = pâne 57 (s); *poiđi di bār-*

niță = pâne de barniță 46 (s); *poiđi* = pâne (fruct) 115 (s); *poiđi gārniți* 103 (s); *poiđi* pl. bucate, cereale (Lunđiși).
Pōlnea-gușturiceală sf. = pânea șopârlei (n. de plantă).
Pōnđă sf. = pânză 33, 80 (s).
Pōră = ? *mi scoasi din pōră* = mă scōse din răbdări 80 (s).
Pōntiș sm. = pânteco. Wgd. *pon-iști* 22.
Prag sn. = prag 101 (s), 164; *cu praguri* = fel de brodărie 35.
Prăști sf. = praștie. Wgd. *praști, prașturi* 24.
Prăș sn. = praș, pulbere 59 (s), 80 (s).
Praviciin = ospătarea miresei și a mirelui de către părinții fetei, după o săptămână de la nuntă 151.
Praz, pl. *praji* = praz 52 (s).
Prăcăt sm. = prăcăt (berbec de prășilă). Pap.
Prăș vb. IV = sbor 75 (s).
Prășes vb. IV = sbor 81 (s), 149.
Prășes vb. IV = prășese 111 (s).
Prășlă = măgăruț; strigăt de îndemn ca să umble măgarii.
Prășnēs vb. IV = stropese 116.
Prășnū sm. = greutatea ce se atârână fusului (veđi: *prășnel*). Arom. *prășine* 32.
Prășlilă sf. = scara de funie sau de cură la cai, etc. 31.
Pri prep. = pre, pe 49 (s), 51 (s), 57 (s), 64.
Priamnu vb. I = preambul; *că-ți si priamnu poiđi* = căci îi eră fōme, îl apucase fōmea 157.
Priatil sm. = prietin 80 (s, s).
Priatilōe sn. = prietēș 80 (s).
Pricăt vb. I = mă uit, privesc bine 154.
Pricăț vb. I = priind, reprind, reapuc 81 (s), 105 (s).

Pricaznă sf. = basm 145.
Pricășes vb. IV = vorbesc, spun 75 (s), 110 (s), 169.
Pricuciăt adj. = rēcit țara, în cât nu-și pōte mișcă membrele. Arom. *aciăt, neurfi*.
Pricoc vb. III = precoc, rēcoco. Pap.
Pricōnt vb. I = recănt, cānt din nou; *ași cāntō și pricāntō* = își cāntă și recāntă 138.
Pricufurēs vb. IV = cufuresc; *pricufurit* = cufurit 52 (s).
Pricur vb. I = precurg,ourg 149, 155; *curēș* din nou; *pricur grōnu di grōu* = ourēș din nou grăul de gunōia.
Pridār vb. I = fac, dreg đin nou. Pap.
Pridāu vb. I = predau; *nu si pridēdiră* = nu se prededār, nu se prededār 156; *la pridēdi* = îl predede; ∞ = trădez; *la pridēdi la turți* = îl trădă turcilor. Arom. *il prudeadi la turți*.
Pridōrm vb. IV = adorm, dorm 105 (s).
Pridūn vb. I = adun, dau ospitalitate; *să nu-și pridunāși* = să nu o primiți, să nu-și dați ospitalitate 142. Arom. *e-nu o apredunāși*. *Pridun-ți la crisl* = adun-ți mințea la cap. Pap.
Priilari = a reafă, a afă din nou 104 (s).
Prișrōng (mi) vb. III = mă prefac; *prișrōnt* = (lit. prefrant) prefăcut 73 (s), 84 (s).
Prișulēs vb. IV = mă umflu în pens; *prișoali-ți!* = umflă-te în pens 80 (s).
Prișcăt sn. = pōlă, șorț 36.
Prișes vb. IV = reies, ies din nou 106 (s).

Prijălës vb. IV = a jeli; *nu la putem prijăliri* = nu-l putem jeli 159.
Prijăr vb. I = conjur; *ti prijăr să nu spună* = te conjur să nu spui. Pap.
Prijăt sm. = Aprilie. Pap.
Prima adv., num. = întâiu; întâia; *di prima* = pentru întâia dată, pentru prima dată 45 (1); *di prima* = de întâiu 34; *primili izmăni* 110 (1), 103, 145, 153. Wgd. 28; *primaver* = văr primar.
Primăr = primar: *eer* ∞ = văr primar.
Primaveră sf. = primăvara. Wgd. 36.
Primărit (mi ∞) vb. I = mă remărit. Pap.
Priminës vb. IV = priminese 151.
Prin prep. = prin 46 (1), 82 (10), 159. Wgd. 35.
Princă sf. = cursă (pentru prinsul pasărilor). Pap.
Prind vb. III = aprind 51 (1); *și-și prinsu un foc* = și își aprinse un foc 153; *di con prind la mortu* = de când se aprinde la mort (luminare, candelă) 103 (1); ∞ = apuc, *prind la prinsu di picior* = îl prinse, îl apucă de picior 153.
Pringă prep. = pre lângă 72 (10). Wgd. pringo 35.
Prinsor vb. I = reinsor; *mi* ∞ = mă reinsor. Pap.
Printorn vb. I = rëstorn, reîntore; *ropa-u printornu* = rëstornă ripa, piatra 153; *nu puteu s-la printoarnă* = nu puteau să-l întorcă pe cea-laltă parte 158; reîntore 154.
Pripășotă = nume de capre 170 (1).
Pripilă sf. = fusul de fer pe care se rëzëmă piatra (= *ropa*) de la möră.

Priscalle vb. I = încălec peste cine-vă; tresar peste cine-vă.
Priscălës vb. IV = presăr 109 (10).
Priscurnie sm. = prescure; fel de brodărie 35.
Prisălăt sm. = salamură 38.
Pristi prep. = peste 45 (1). Wgd. 35.
Prisnel sm. = prisnel. Arom. *prisine*, greutate ce se pune de desubtul fusului, ca să-l ție vertical.
Priștët vb. I = preășept,ășept, preîntimpin 101 (1), 160; *etcă la priștët lumăna* = ecă îl preîntimpină balaurul 168.
Pritorn vb. I = reîntore; *si priturnă* = se reîntorecă 155; *nu si priturnu* = nu se reîntorse 161; *las s-nu-l priturnăfi* = să nu vë împotriviți, să ascultați fără nici o vorbă 167.
Pritocă sm. = făcău, germ. Schaufelmühle.
Priturțesc vb. IV = turcesc; *mi priturțesc* = mă turcesc; trec în religia turcescă 156.
Prividës vb. IV = cercetez, caut cu amănuntul 157.
Privumbirëse adj. = primăvăratesc (Huma).
Privună prep. = împreună 103 (1); 120, 146. Wgd. *privun* 32.
Prizoreă sf. = scăunel 54 (1). Arom. *pidășu*.
Privărtălică (v. privărtălică) 32.
Prived vb. II = prevëd. Pap.
Prividëri sf. = prevedere; *bună* ∞ = la revedere 55 (1). Wgd. ∞ = glückliche Wiedersehen 36, 18.
Privin vb. IV = reviu; *tunțea vichă să privină* = atuneci în sfârșit să revie 106 (1).
Pricia = n. de joc copilăresc 90 (1).
Proapi adv. = apröpe 104 (1). Wgd. 33.

Proaspăt adj. = pröspët 117.
Prochiu vb. I = apropiu 102 (1), 116, 137. Wgd. *proki* pers. II. 16.
Prost adj. = drept (a sta drept, în picioare). Arom. *improstu*. Pap.
Prubëu vb. II = beu, a bé apă; *aihtë si prubiü apu* = mi-a fost sete, mi-a fost a bé apă.
Prucasc vb. I = case 79 (10); *și ca la prucascu* = și când îl căscă 136.
Prucânt vb. I = cânt, cânt din nou; *și ară prucântu* și iarăși re-cântă 137.
Prucupsës vb. IV = procopsesc, fericesc; *să prucupsescă* = să procopsescă 56 (1), 57 (10).
Prucăr vb. I = eurg; *mi si prucurara lighăli* = îmi curseră balele 72 (10).
Prufac vb. III = preface 155.
Prufălit adj. = prefălit, îngămfat; *lista-i prufălitu?* = acesta-i pre-lăudatul (îngămfatul)? 80 (10).
Prufit, fem. prufită = profet, vrăjitor 144.
Prumrosës vb. IV = mirosece de departe 148.
Prun sm. = prun (pom). Pap. Wgd. 22.
Prună sf. = prună, corcodușă 69 (10).
Prunțos vb. IV = prânzesc; *și fură prunțosi* = și fură prânziți 144.
Pruputrec vb. III = trec, trec peste 80 (10).
Pruțop vb. I = țip; *și pruțopu* = și țipă 154; *și eali pruțapară* = și ele prețipară 150, 149.
Privărtălică sf. = parte de la răsboiu 32.
Pruvăzalie sm. = parte de la răsboiu 32.
Pruvévd vb. II = vëd; prevëd; *zuia di moini s-nu mi pruvévdă!* = ziua de mâne să nu mă vađă! (să nu

mă apucă! 58 (1); *și pruvivü* = se lumină de di.
Pruvütü sn. = veđi p. 74 (10).
Pruvöm vb. III = vërs, vom 80 (10).
Pruvulës vb. IV = găuresc 30.
Pruvulit adj. = găurit; *fig. pușcă* 89 (1).
Psalëz vb. IV = cânt în biserică. Arom. *psaltescu*, din gr. ψάλτης = cântăreț, Pap.
Pucăt vb. I = cercetez, caut bine 80 (10), 138.
Pucudës (mi ∞) vb. IV = mă mir. Wgd. *mi pucudës* 42.
Puclon sn. = poolon 118.
Pucloñe vb. IV = închin 165; *mi* ∞ = mă închin.
Pucrifoc = n. de fruct. Arom. *bulișană, budulifă*. Pap.
Pucröv sn. = învelitoare de lână, ve-lință 117, 138.
Pudufoc = fig. nerușinat 89 (10).
Pudvilit adj. = îmbrăcat, înfășurat 65 (10).
Pucë sm. = porc [Nănta].
Pufă sf. = fel de ciupercă.
Pugacă sf. = plăcintă 102 (10).
Pugudës vb. IV = nimecece 62 (1); a se întimplă 107 (1), 116.
Pulampa sm. = palanjen. Pap. Wgd. 13.
Puivës vb. IV = ivesc, *și puivi* = se ivi 166.
Pulată, pl. pulăfi = partea casei numită la Arom. *pat*, gr. πατάρι.
Pulës vb. IV = torn, scurtece apă pentru spălătul mânilor; *să-l pulëscă la moină, ca să si spălă, cum ai adetu* = să-l tórne, ca să-și spele mânila, după cum este obiceiul 144.
Pulicăr sm. = policar 107 (10).
Pulihës vb. IV = descânt 190 (10);

spin di puliri = spin de deochiere; poleesc.
 Puliri sf. = speltare a mânilor 122.
 Pulit adj. = poleit; *pulit cu răzint* = poleit cu argint 166.
 Pulită sf. = poliță 168.
 Pulm, pl. *pulmî și pulmuri* = pumn; *un pulm di șeuğhi* = un pumn, o mână de arșice 164.
 Pulmă sf. = pumn, mână plină; handvoll. Wgd. 15; vedi: *palamufă*.
 Pulpă sf. = pulpă. Wgd. 21.
 Pulupês vb. IV = întunece 138.
 Pușană sf. = poiană 160, 113 (7).
 Pușcă sf. = puică; cuvînt de desmerdare.
 Pușcă sf. = n. constelației *gănușă*.
 Pușcă sm. = pasere, pui 49 (3), 81 (not. 40), 164; obiect de argint numit și Arom. tot *pușca* 36 (6); fem. *pușcă*.
 Pumarôs (mi ∞) vb. IV = mă obosesc; *pumarôt* = obosit 155.
 Pum'en sm. = pomelnic, parastas. Pap.
 Pun vb. III = pun 33; *rachia-n rost să pun* = rachiu în gura sa-l pun 55 (6); *șe-u pus-ai* = ce ai pus 61 (3); *lî-u pusîfi* = îi puserăți 78 (not. 40), 74 (not. 40), 101 (not. 40); ∞ = suiu; *ca s-ni pun pri grindî* = după ce o să mă suiu pe grindă 138; *si pusi pri tupotă* = se suie pe plop 166; *puș* = pusei.
 Punte sf. = punte. Wgd. 18.
 Pupădiă sf. = preotêsă 81 (6).
 Pupădiță sf. = stiglete; fel de insectă.
 Pupărețcă sf. = ședetore. Pap.
 Pupăres vb. IV = upăresc 81 (6).
 Pupa sf. = pupăză. Pap.
 Pupăză sf. = (Ln.) pupăză.
 Purcăr sm. = porcâr 157.
 Purcărișă sf. = porcârie.
 Puric sm. = purece, Br.

Puriți sm. = purece 72 (not. 40), 81 (not. 40).
 Purțeună sf. = purecă. Wgd. *purțeço* [Perkel] 8.
 Purțiluş sm. = purceluş.
 Purțol sm. = purcel.
 Pus adj., part. = pus, merit 84 (not. 40).
 Puscă sf. = oțet 81 (not. 40), 111. Wgd. *pusko* 49. Arom. *puscă*.
 Pustădie sm. = maț 117.
 Pustă sf. = pustia 61 (6).
 Pustăv sm. = pristav, copaie 168. (Probabil să fie o scăpare de vedere la mine, în loc de *pristav*, u, în manuscript confundându-se cu ri)
 Pustalantă adv. = ziua de după poimâne; se derivă de la *peste-atantă* peste ceea-laltă. Wgd. 34.
 Pustănês vb. IV = mă obosesc 136, 161. Wgd. *pustănês* = ermude 51.
 Pustelja sf. = așternut 119.
 Puștu adj. = nemernic, ștrengar 138.
 Put vb. IV = put, a miroși rău. Pap.
 Puțeri sf. = putere 153.
 Pătină sf. = puțină 28, 30.
 Putirês vb. IV = gonesc; *tucu si putirês* = deși se tot gonesc 54 (6).
 Putirit adj. = urmărit, gonit de poteră 154.
 Putnês vb. IV = fac, descânt, vrăjesc 100 (6).
 Putoari sf. = putore.
 Putorn vb. I; *mî si puturnară mâfili* = mi s'a scârbit 75 (not. 40); *alî puturnô* = îi răspunse 164.
 Putrid adj. = putred 54 (6).
 Putrizôs vb. IV = putrezesc; *și la putrizô di chăutec*. Pap. 24 (7).
 Putpărôri = a propti, a rezema 67, 106 (6).
 Puturos adj. = puturos.
 Pușon adv. = puțin. Pap.
 Puvelês vb. IV = ordon 147.
 Puveția sf. = puterea. Pap.

R

Raăt sn. = pace, liniște 160.
 Rac sm. = rac 147.
 Rachia sf. = 48 (6), 54 (not. 40), 81 (not. 40).
 Raclea sf. = coropeșniță.
 Rai sn. = paradis, raiu. Pap. Wgd. 49.
 Ramă, pl. *ramuri* sf. = ram, ramură. Wgd. 24.
 Ramnic adj. = neted. Wgd. *ramnic* = Ebene 50.
 Ramură sf. = ramură. Pap.
 Rană, pl. *roni* = rană 161.
 Ranghil sm. = arhanghel.
 Rao sf. = Reif. Wgd. 49.
 Rap, pl. *rapi* = harap, negru 146, 166; nume de cal 171 (6).
 Rapcă = n. de animale 171 (6).
 Rascărmin, vb. I = scarmen 33.
 Rași = rece 123; *șia trasi ună rași* = i-a tras o minciună 81 (6).
 Rață sf. = rouă.
 Raur sm. = fel de piatră.
 Ravnic = neted, șos. Wgd. Ebene 50.
 Razglôb, sn. = încheetură 101 (6).
 Răb sn. = hirb 89 (notă), 16.
 Răbuș sn. = răboș 81 (not. 40), 113.
 Răcunês vb. IV = răcunesc, sbier 75 (not. 40).
 Răcutină sf. = flegmă. Arm. *hîrpă*.
 Rădic vb. I = rădic 149.
 Răgăvân = liliae. Arom. *argăvân*, n. de floare.
 Răghilă sf. = rugină.
 Răghisiri vb. IV = a rugini, a se rugini. Pap.
 Răgușă și ragușă = oie cu corne, de unde numirea de oie *răgușă*.
 Răgușcă = n. de oi cu corne 171 (6).
 Rămôn vb. III = rămâi; *rămănêfi cu Domnu* 55 (6); *s-nu rămônă* 59 (6); *rămasi* = rămase 148. Wgd. *rômăs* = rămăsei; *rămăsă* 105 (6), 103 (6).

Rănês vb. IV = nutreșc, hrănesc 66 (6), 86 (6), 146.
 Răniă sf. = râie; căpușă de râie (insectă).
 Răpês vb. IV = răpesc. Pap.
 Răpică sf. = pietriceă 109 (6).
 Răpôs vb. I = repausez; *la răpôsô Domnu* = îl repausă Dumneșeu 147; *răpusăt* = repausat, odihnit 157.
 Răputiună sf. = loc pietros. Arom. *loc chitros*, sau *hălichî* (Varia). Pap.
 Răsar vb. IV = răsar. Pap.
 Răscăt vb. I = mă uit jur împrejur; priveșc, oar jur împrejur 120.
 Răscătoari sf., pl. = ?
 Răscărșniță sf. = răspântie 105 (6).
 Răsdău vb. I = împart; *daș de po-mană* 124.
 Răsfet vb. I = fêt; *ăji si răsfătară uoili* = îi fătără oile 85 (6).
 Răstron vb. III = rup (în bucată); frâng 103 (6), 118.
 Răsinie adj. = de argint-aur, în fir; *teji răsinie* 128.
 Răslan sm. = leu (v. *arslan*); nume de floare.
 Răslăbită adj. = liniștită 121.
 Răslăgătes vb. IV = regândesc, mă gândesc 166.
 Răsol = varșă sără 81 (not. 40). Arom. *moare*.
 Răsparg vb. III = sfărâmă, aparg 108 (6).
 Răsplon vb. III = a face să plângă, a provoca plângă; *s-nu la răsplonă* = să nu-l faci să plângă 104 (6).
 Răstăjiă vb. I = întimpin, tăi drumul, întâlnesc. Arom. *astăjiă* 119.
 Răstăjiătură sf. = întimpinare, întâlnire în drum 97 (6).
 Răstrucules vb. IV = rostogolesc. Pap.

Răstăpēs vb. IV = topese; *foali di răstăpīri răzintu* = fole de topit argintul 30.
 Rășniță sf. = (rișnița) terciu 81 (100).
 Rășon (veđi *arșon*) 31, 146 (89, nota 1, greșit *arșon, rășon*).
 Rășuț vb. IV = resucece. Ar. *șuț, arușuț, arșuț*.
 Rășēs vb. IV = răcesce 109 (100).
 Rășimint sn. = recelă. Arom. *ar-șire*. Pap.
 Răzbăt vb. II = bat; *si răzbatură* se bătură între ei 141.
 Războiu sn. = războiu 31.
 Răzint sm. = argint 89 (Notă).
 Răzint adj.; *uom răzintulū* = obraz-nicule! 61 (100).
 Răzintăr sm. = argintar 29.
 Răzvrăjōs = ? *bișonili ca răzvrăjōra, si l'esirā soarifi* = bș. când se revoltară, se făcură șōreei 139.
 Remi sf. = guturaiu. Wgd. 50 = Unwohlsein.
 Repă sf. = repan [legumă].
 Reți sn. = berb. ce neintors. Arom. *areate* 63 (100). Wgd. *rieti, riets* 22.
 Ricățēs vb. IV = sbier; *măgarili ricățēs* = măgarii sbiēra 75 (100). Pap.
 Riecu rigu 45 (100), 137, prescurtat din *leucufricu*.
 Rīd sn. = dēl, colină, muchie de dēl. Arom. *șilatūrā* [Este greșit în Pap. Arom. *tumbā*], 49 (100), 81 (100).
 Riēti, Pap. greșit, veđi *reți*.
 Rimilēs (mi ∞) vb. IV = mē scarpin. Pap.
 Riu sm. = anin. Arom. *arū, anin*. Pap.
 Risipēs vb. IV = risipese; *gălbușu di uou si risipești*.
 Ristōs = Christ 72 (100).
 Rod sn. = rod; *negru pimint mai mult rod da* 79 (100).

Roaghă sf. = bōlă (fel); *roaghă li cață vūili, oāmīnili, galīnili* = *roaghă* dă în vite, ômeni, găini. Pap.
 Roată sf. = rōtă; rōta care servece la făcutul ôlelor. Pap.
 Rod vb. III = rod; *roș* = am ros, rosei; *au roș* = am ros-o, adecă am mâncat bătae. Arom. *le-arōșu*, cu același sens.
 Rog (mi ∞) vb. I = (mē) rog; *ca si vat-au rugāt* = după ce se rugase 142; *ași mi rog* = te rog, mē rog ție 149; *ștū țe-ți mi rog* = scii ce mē rog ție, scii ce te rog 168; *si roagă* = se rōgă 45 (100). Wgd. *mi rok* 45.
 Rom sn. = rom. 54 (100).
 Rosă sf. = rouă.
 Rost s. = gură 51 (100), 53 (100), 55 (100, 100), 84 (100), 106 (100), 116. Wgd. 48; ∞ = gură, deschicțura prin care trece suveica, când se țese 32 (veđi *gură*).
 Roși adj. = roșu 34, 81 (100, 100), 102 (100). Wgd. 28; ∞ = fig. vin 89 (100).
 Rōd vb. III = rid 109 (100); *rōdiri* 81 (100); *si radeū* = ridea 154; *ti rōdi* = te ride, își bate joc de tine 164. Wgd. *rot* 50, *roș* 39.
 Rōm vb. I = rīm, sgăriū pământul; *di rămā* 136; *și-și rămā an cupi di gnoi* = și-și rīmā în grāmada de gunoiū 160. Arom. *ar'im* (se dice despre găini mai ales).
 Rōnsi s. pl. = firele ce rămān de la războiū, când se termină țesătura. Arom. *arise*.
 Rōnză (rōnsă) sf. = haină femeescă 37.
 Rōpă sf. = piētră, ripă; 59 (100), 82 (100, 100). Wgd. *ropo* 10, 13; *ropă-di-moarā* = piētră de mōră, care macină; *ropă-dulfi* = piētră dulce, se servece ca doctorie; *ropă vinită* = piētră vinētă.

Rōt adj. = rēu 59 (100), 81 (100). Wgd. *roș, rauș* 27.
 Rōn sn. = riu: *roș Vardār* = fluviul Vardar.
 Rōv. = Arom. *arōv* 25.
 Rubă sf. = haină 150.
 Ruclōc sn. = prânz 120, 159, 169.
 Rucōș vb. IV = prânzesc; *di rucōș* = ca să prânzescă 103 (100). Wgd. *rut-șōș* 50.
 Rudăhăt sn. = cioric, depenătōre 32, 52 (100); ∞ = fel de brodărie în felul cioricului 34, 35.
 Rudă = prescurtat din [*papa*]rudă 115 (100).
 Rudēs vb. IV = nasc 116; *și ea să rudescă* = și ea va nasce 143; *ponă sa si rudescă tatu* 50 (100).
 Rudiț sf. = naacere 53 (100), 63 (100).
 Rug sn. = mărăcine. Arom. *arūg*.
 Rugăciuni sf. = rugăciune 156.
 Rugămint sn. = rugămintă 151.
 Rugzină sf. = rogojină 33, 119.
 Rulēs vb. IV = răresc 26.
 Rulțca sf. = ciorchine de strugure. Pap.
 Rumig vb. I = rumeg. Wgd. *rumik* 12.
 Runc adv. = rar 117; *verđili cu runc* (fel de brodărie) 34; *ciarcu cu runc* (fel de brodărie) 35; *șistăfiți cu runcă* (fel de brodărie) 34.
 Rup vb. III = rup; *cola si rupi* 83 (100); *rupsirā* 66 (100); *un' si rupā* = unde se va rupe 82 (100); *ampira-țija rupsi țea carti* = împērătēsa rupsē acea scriăōre 142, 117, 139; *rups* = rupsēi.
 Rupsōs adj. = prăpăstios.
 Ruptūră, pl. *ruptături* = ruptură, lucruri rupte. Pap.
 Rupti s. pl. = (rupte) fig. parale 89 (100).
 Rus sm. = rus. Pap.
 Rusallia. pl. = jucători, călușeri 114 (100).

Ruspiă sf. = curvă 18 (100).
 Rușoni sf. = rușine. Wgd. *rușoni* 10.
 Rușōs vb. IV = roșesc; *rușaști* = roșesc 107 (100); *eruşaști* = se înoréză, se acoperă cerul cu nori.

S

Sa pron. pos. = sa, a sa; *mumă-sa*; pl. *sali* = sale.
 Sa conj. = să; *șe sa zică Domnu!* = ce să țioă Dumneđeū! 57 (100, 100).
 Saăt sn. = eșs, moment 82 (100), 143.
 Sac, pl. *safi* = sac 82 (100, 100), 153.
 Saib sm. = logofēt, supraveghetor 156.
 Salcă sf. = saloje 27, 59 (100).
 Saldi adv. = numai 49 (100), 50 (100), 52 (100).
 Salungăr adj. = lungan, lung, disproportionat 82 (100).
 Sam vb. ajut. = sînt; *sam bun* = sînt bine; *teși* = ești 58 (100); *dă* = este; *nu-ți dă* = nu-ți este 51 (100); *ilū-i an'fer* = flul este în oer 50 (100), 63 (100); *carī ū-u dăbatōd* = cine ție tată 82 (100); *ași sa ghāt* = îi sunt vii 49 (100); — Imperf. *ram, rai, ra, ram, rafi, roū*: *ra* = eră 68 (100); *ra să si ducă* 71 (100). Aor. *rai*; *cāmila unā aspră-ț foat* = cămila un ban a fost 65 (100); *să iū* = să fie 55, 56; *să ū* = să fiu 64 (100); *să nu ū* = să nu sîm 58, (100, 100); *să ū* = să fiți 55 (100); *șe* = și, să fie!; *șe ghāt cupilapū* = să fie sănătōs, să-ți trăsesc flăcărī! 57 (100).
 Samār sn. = samar 31, 59 (100), 89 (100, 100); oerul gurii.
 Samargiū sm. = samargiū, lucrător de samare 20.
 Sami-țitor 112 (100).

Samuvilă sf. = balaur; păm de nôpte 154.
 Sap vb. I. = sap 48 (13), 69 (13), 152.
 Sapă sf. = sapă 103 (13).
 Sar vb. IV. = sar 49 (1); *sări pristi zid* = sări peste zid 146; *săriră coșilă* = săriră căni 162; *sari ună moșlă* = se ridică o ceta (de praf) 150.
 Sar vb. I. = însar, pun sare în ce-vă; *sar peștii* = pun peșci în sare. Pap. Arom. *ansir*.
 Sărătă sf. = palat 164.
 Sarcă (sartă. Wgd. 50) glas.
 Sari sf. = sare 108 (1).
 Sarcă-băbălia sf. = sarcă babei (fel de grindină).
 Sari apu = (sare-apa) cascade Lm.
 Sarmă sf. = mătase 150. Arom. *sirmă*.
 Sărup vb. I. = surp; *la sarup* = il usurpă 139.
 Satur vb. I. = satur 138; *si satura-ră* = se saturară 163.
 Să conj. = să; s. 46 (1); *s-la* = să-l 66 (13); *s-la faci* 56 (13), veđi *sa, si*.
 Săghia (veđi *sighia*) 36.
 Sălaghies vb. IV. = arune; dau drumul 166.
 Sălbatic adj. = sălbatec (numai la Nanta).
 Săldis vb. IV. = stric; *și dinții si saldisiră* și dinți se strică 169; *li saldisi răbășali* = le perduși, le făcuși perdute ră-bôjele 81 (13).
 Sălic sm. = respirație. Arom. *adi-liatic*. Pap.
 Săm-Glorz = sintal George 112 (13).
 Săm-Todre sm. = sintal Tudor.
 Săntraci sm. = cuțit pentru tăiatul frunzei de dud 26; instrumentul cu care se taie unghia calului. Pap.
 Săptămona sf. = săptămâna 102; *sap-*

tămona albă = săptămâna albă, a brânzei 114 (13).
 Sărătă (na ∞) = n. de joc copilăresc 90 (1).
 Sărătă sf. = zăr de brânză. Arom. *đar*.
 Sărătura sf. = sărătură, lucru sărat. Pap.
 Săriit s. pl. = loc de dat sare oilor.
 Sărlă adj.; *plăfintă sărlă* = plă-cintă cu miere și unt 114 (13).
 Sărură = n. orașului Salonic. Pap.
 Sărur vb. I. = usurp (veđi *sarup*). Pap.
 Sărut vb. I. = sărut 53 (1), 121, 164.
 Sătăr = ? 50 (1). Pap. 13 (1).
 Sătul adj. = sătul, săturat 82 (13), Wgd. *șutul* 28.
 Sătulim sf. = săturare, sătulă.
 Scafă sf. = pahar 82 (13); *si-ū beț an scafă* = să o bei, să o sorbi în pahar, adevă să o tot iubești 162.
 Scald vb. I. = scald; *și si scaldă* = și se scaldă 163.
 Scand sn. = scaun 53 (13), 120; *pri scand* = pe tron 142. Wgd. *skant* 15.
 Scandu-Domnul sn. = scaunul lui Dumneđeū (nume de floře).
 Scanda-mândala = 50 (13).
 Scap vb. I. = scap 63 (1), 144, 162.
 Scapir vb. I. = scapăr (din amnar); fulgeră; *scăpiră pământu* = scapără pământul, adevă fuge de rupe pământul 79 (13); *cum fuză... di scăpiră pământu* = cum fugă... de rupeă pământul 169.
 Scăpit sn. = apus, apus de sora. Pap.
 Scăpit vb. I. = apun; *scăpită dupu zena* = apuse după dól. *Acu-i scă-pităt soartă* = 119.
 Seară sf. = scară. Pap.
 Scarțin (mi ∞) vb. I. = mă scarpin 82 (13).
 Scăcuțeti sm. = lăcustă.

Scăles vb. IV = stric; *si scăli lu-cru* = se strică lucrul, tréba. Pap.
 Scăpitari sf. = apunere, a apune; *pri la scăpitari soartă* = pe la asfin-țitul sôrelui 105 (13).
 Scăpitarea soartă = apusul sôrelui 169 (1).
 Scăpităt sn. = apus; *scăpitatu sô-re-lui* = apusul sôrelui 164.
 Scărlat sf. = pânză pe care se cos monede vechi și care se pörtă de femei la pept (fel de podóbă).
 Schimb vb. I. = schimb. Wgd. *skimp* 48.
 Schimbări sf. = schimbare, a se schimbă.
 Schitnês vb. IV = scrintesc; *ăi schit-nit* = este scrintit (la minte).
 Scoc vb. I. = joc 47 (1); *si scoc* = să joc 48 (13); *scocă* 52 (13), 66 (13).
 Scol vb. I. = scol 164; *con si scoly grănciaru* = când se sculă olarul 162; *mi scol* = mă scol.
 Scornă sf. = cismă. Pap.
 Scot vb. III = scot 47 (1), 85 (13); *șopt ăa scoasi* = opt îi scose, opt îi află 152.
 Scomp adj. = scump. Wgd. 28.
 Scôndură sf. = scândură 33, 82 (13); parte de la răsboi 32.
 Score = dól pietros; dól prăpăstios.
 Scracăies vb. IV = cărcăesc, căraesc 63 (13).
 Scracică sf. = fel de hemipter.
 Scripeță sf. = scripeți 31.
 Scuenês vb. IV = mă pun; *scueni și ăn lantu* = se puse și în cel-lalt 141.
 Scul sm. = școlă 143. Wgd. *skolj* 28.
 Scult vb. I = ascult.
 Scund vb. III = ascund; *mi scund* = mă ascund 66 (13), 101 (13). Wgd. *skunt* 11.
 Scunciôs adv. = pe nesimțite, pe ascuns; *vini scunciôs* = veni în as-

cuns, în secret, fără să afla ni-meni.
 Scup vb. IV = scoup 60 (13), 66 (13), 82 (13, 11), 84 (11), 107 (1); *fără să-ū scupim* = fără să o scoupăm 147; *nu-ū scupiră* = nu o scoupară 146; *nu-ū scupiră* 145. Pap. Wgd. *skup*, *skupă* 11, 16, 39; după cum se pôte vedé la Aor. face *soupe* și *scupiti*.
 Scupês vb. IV = scopec. Pap.
 Scupet sm. = soupat. Pap.
 Scurnês vb. IV = scornese 163; deș-tept din somn. Pap.
 Scutur vb. I = scotur; *s-ti scotur* = o să te scotur (de parale). Pap.
 Scuțit adj. = ascuțit. Wgd. *skutiț* 28.
 Seceă = Fevruarie 82 (11).
 Semn sn. = semn, prevestire (v. semn).
 Semt sn. = semn. Wgd. 15; *an fe semt* = în ce loc, în ce hotar anume ? Pap.
 Serin adj. = senin. Wgd. 13, 18.
 Seș sn. = seș; grăsimă.
 Seș-gălină sn. = seul găinii (nume de plantă).
 Seș-lêpură sn. = seul epurelui (n. de plantă).
 Seșav adj. = blond; care ăă în roșu. Pap.
 Semn vb. I = sémén 84 (11); *fo la ve siminăt meșu* = ce-l séménase cu meșu 158.
 Șeră sf. = șară; *șera-ia* = șara 169 (13). Wgd. *șera* 8; *șera-ia* 84.
 Șeti sf. = sete 66 (13).
 Șetări (șetări 8. Wgd.) veđi *șetiri*.
 Șetir vb. I = șocer; *si șetiri* = o să seceri 82 (11).
 Șetiri sf. = șocere 117.
 Șfaca pron. neh. = fie-care 84 (13), 82 (11, 115). Wgd. 28.
 Șfardil sm. = șfredel 31, 80 (11).
 Șfârșos vb. IV = șfirșos; *pău s-li du șfârșos* 105 (13); opt lucru așii

sfârșuști — cât lucru îmi face 157; *sfârșit*. Wgd. 49.
 Sfârșie sn. = sfârșit 163.
 Sfetir-Anghil — (S-tul Anghel) S-tul Arhanghel 156.
 Siligian sn. = ceseacă (de cafea) 122.
 Sîrbi = fluere; *cu lîmpînîși cu sîrbi* = cu tobe și cu fluere (surle) 142.
 Sîrîs vb. = fluere, șuer 52 (ca), 53 (ca); *sîriri* 144.
 Sîtă sf. = slujbă religioasă; *că nu rai (rubi) di sîtă* caci nu erau (haine) de slujbă 168.
 Sîtîs vb. IV = sfințesc, luminez 147.
 Sîtușleă sf. = lieuriciu.
 Sîrii, pl. *sîrieli* = fluier 168.
 Sîruel, pl. *sîrueli* = fluierul piciorului; fluier.
 Si conj. = să 46; *si creșcă! si prucupșescă! si mbîtrînescă!* 56 (ca). Wgd. *si* — baș 35.
 Si pron. ref. = se; *iundi si culcă* — unde se culcă 50 (ca); *si roagă* = se rîgă 45 (ca).
 Sibep sn. = motiv, cauză 148, 155, 162.
 Sicară sf. = secară 25.
 Sicărină adj. = de secară 117.
 Sicușă sm. = săculeț, trăistiuță 135.
 Sicuri sf. = secure 82 (ca), 119.
 Sighiă sf. = haină femească 36.
 Sil'ef sn. = seléf 139.
 Silviă sf. = chiparos 83 (ca).
 Siminat adj. = semănat. Wgd. *si-menat* 28.
 Simință sf. = semință; *simință di babi* = semință de găndaci de mă-tase.
 Sîn, pl. *sînuri* = sîn 120, 77 (ca).
 Sinduchiu sn. = ladă 31. Wgd. *sinduki* 51.
 Singur adj. = singur 119.
 Siniă sf. = masă de lemn 103 (ca), 166.
 Sînor sn. = hotar 101 (ca).

Sintnă-ti! — taci! 83 (ca).
 Sint vb. IV = simt, simțesc. Pap.
 Sîrbes vb. IV = servesc, lucrez 70 (ca), 139, 147. Wgd. *Serbés* 13, 42.
 Sîrbieș adj. = lucrător, muncitor. Wgd. *serbișis* 28.
 Sîrbimint sn. = lucru, trébă, serviciu. Pap.
 Sîrc, pl. *sîrși* = nume de pom. Arom. *şindîl, şindîku* 28.
 Sîr'ec adj. = sărac 147.
 Sîrin adj. = senin. Wgd. *serin* 13, 28.
 Sîrtur sm. = instrument de argintărie 30.
 Sîrumă adj. = sârman, sărac 83 (ca), 143.
 Sîstră sf. = instrument de ras căpisterea. Pap.
 Sîtă sf. = sită. Pap.
 Sîşirîmint sn. = (secerămînt) seceriş, secerare.
 Sîv adj. = cenușiu (de colóre albă-inchisă). Pap.; *sîvu-glavă* = n. de capre 171 (ca).
 Sîvêtu sm. = soi de crap mai mic.
 Sînatati sf. = sănătate 55 (ca), 56 (ca).
 Sînatôs adj. = sănătos, tare, forte 67 (ca), 70 (ca), 120.
 Slab adj. = slab; subțire 83 (ca), 154.
 Slăbês vb. IV = slăbesc; *tot mai mult slăbêa* — tot mai mult slăbiă 163.
 Slăghês (mi ∞) = mă consider; *si slăghaști* = se consideră, se numără 117; ∞ mă gîndesc; *si slăghăra iel cûtrîi* — se gîndiră ei sârmanii 163.
 Slănêsc adj. = slăvonesc.
 Slăvêtu sm. = privilegiatōre.
 Slobniî spl. = șolduri. Arom. *şlie*.
 Slojnic adj. = seurt 71 (ca).
 Slovej sm. = Rothkelehen 50. Wgd.
 Smăgiatcă sf. = uliū [tk. atmagê].

Smintês vb. IV = amestec, smintesc; *smintit la minti* = a fi smintit, nebun; *si smintiră irili* = se amestecară firele de răsboiu, fig. când se încurcă o afacere.
 Smoacie (mi ∞) vb. I = mă mișc 83 (ca).
 Smoc sm. = șorpe gulerat, care nu mușcă.
 Snop sm. = snop 156.
 Snup sm. = snop (numai la Nânta).
 Soacără sf. = sōcără 116.
 Soară sf. = subțioră 155.
 Soari sm. = sōre 47 (ca), 83 (ca); *la bătirea soarlu* = la răsăritul sōrelui 169 (ca); *anoriscu soarli* = s'a luminat de ziua 169 (ca); *un Acidr ca soarli* = un băet ca sōrele 146.
 Soafă (soatsq) sf. = Genossin. Wgd 23.
 Sohani = n. de boū 171 (ca).
 Soeol sm. = vultur 63 (ca) [Acastă pasere nu există în partea locului și se închipsece ca forte frumoasă].
 Soeru sm. = sooru. Wgd. 12.
 Soi sm. = nēm; *di tou soi ari fat vrin nalbant* = de nēmul tēu a fost vre-unul potcovar 162.
 Soică sf. = brioeg 101 (ca).
 Soiū = fel 107 (ca).
 Som sm. = somn (pesce).
 Son sm. = somn; *buimăciot cum ra di son* = buimăciot cum eră de somn 164. Wgd. 12.
 Sor = cuvint cu care se adresază nevestele către cumnate. Pap.
 Soră sf. = soră; *surōri* 54 (ca). Wgd. *sorq, surōri* 23.
 Sorșî spl. = sorși; *să turim sorși; să punim la sorși* = să tragem la sorși. Arom. *s-trađim șcurtița*.
 Soț, fem. *soață* = soț, tovarăș; *ș-la vș cu iel mincinosu și soțu-su* =

il aveă cu el mincinosul și pe tovarășul sōu 151, 147.
 Soțluc sn. = prieteșug, tovarășie. Arom. *sofatō* 83 (ca).
 Soșă = n. de vacă fōtată. Sămbăta 171 (ca).
 Soșu sm. = vas 81 (ca).
 Soșburi sm. = simbure 53 (ca).
 Soșt, pl. *soști* = sfinț; *pri treili soști* 57 (ca). Wgd. *soșt* 18; *soș-Giōrs* = sfintul George [Pap.]; *soș-Medru* = sfintul Dumitru. Pap.; ∞ = iocnă 116 (ca).
 Soșă sf.; *un un cup di soșă cola* 151.
 Soșdi sm. = sânge 83 (ca), 159. Wgd. *soș(d)ni* 18.
 Soșdir vb. I = sânger; *mi soșdir* = mă sânger, îmi scot sânge. Arom. *sindinag*.
 Soșă sf. = prăjină, băță lungă 141.
 Spar vb. III = speriu; *mi spar* = mă speriu; *nu ti spari! nu te speria, nu te descurajă!* 87 (ca); *si spară roșu* = să sperie rēul, răutatea 117; *si sparură* = se speriară 153. Wgd. *spar, sporu* 4, 39. Pap.
 Sparg vb. III = sparg, stric 62 (ca), 84 (ca); *oa s-nu-ū spargi casa* 142. Wgd. *spark, sparē, spars* 7, 39, 42.
 Spată, pl. *spōți* = apată [parte de la răsboiū] 33; omoplatul paserilor; *pri spōti* = pe spate 108 (ca).
 Spăteză sf. = apată [parte de la răsboiū] 33.
 Spel vb. I = spel 74 (ca), 83 (ca), 102 (ca); *fundē spilat* = unde spelaū 150. Wgd. 9.
 Spic sm. = spic (de grăt); fel de brodarie pe cămăși în forma spicului 84. Wgd. *spik, spitq* = Ahre 9.
 Spilari sf. = spelare; *soiū di spilari* = fel de spelat 107 (ca).

Spin sm. = spin 100 (66), 135. Wgd. 16; pl. *spini*.
 Spinzur vb. I. = spinzur 162. Wgd. *spinzur* 9.
 Spinzurari sf. = a spânzură, a atârna, atârna-re.
 Spinzurat adj. = atârnat, spânzurat 73 (64).
 Splină sf. = splină. Pap.
 Spor sm. = spor; *bun și spor la lucru* = cu bine și spor la lucru 56 (24).
 Sprică sf. = lescae, diminutiv de la *aspră* 136, 137.
 Spröiva adv. = în față, vis-à-vis; *fe lucru ai cola spröivă?* = ce lucru este colea vis-à-vis? 150.
 Spruză sf. = spuza. Pap.
 Spugăne vb. IV. = spure; *spugănit* = spureat; *spugăniri* = spurcare. Arom. *pinginescu, pinginire*.
 Spulăni! = să trăiți; mulțumim! 118.
 Spulădisēs vb. IV. = mulțumesc (neologism) 166.
 Spun vb. III. = spun 162.
 Spure vb. I. = spure; *mi spurec* = *puța dimneșta* = mă spurecă paserea dimineta (când auți, pe nemăncate, cântând o pasere); a mânca de dulce în țile de post. Pap.
 Spurcăt adj. = spurcat 61 (64, 71); figure 89 (64).
 Spurcăciuni sf. = spurcăciune. Pap.
 Spus = vorbă, spusă 83 (64).
 Staidă, pl. *staiți*, sf. = staidă 48.
 Stamnă sf. = ulcioi de pământ mai mare 96 (67).
 Stară adv. = de sēră 167. Arom. *astarā*.
 Stărină sf. = căpița de fin. Pap.
 Stau vb. I. = stau 49 (4), 53 (63), 63 (63, 63), 74 (63), 162, part. *stat și stătut*.
 Staur sm. = șobolan,

Stavelă sf. = opritoare, prin care oprim mașina morii de a mai lucra.
 Stămărița sf. = sînta Marie 24.
 Stăfēs vb. IV. = dospese. Arom. *distingu* 92 (4).
 Stănuvit adj. = băgat în pământ, infundat 106 (66).
 Stăpōn sm. = stăpān 166.
 Stărlușcă sf. = șerpe vinet, despre care se crede că sbōră; viperă (veđi *stărlușcă*).
 Stărpēs vb. IV. = stărpesc, fac să dispară; *vizū cā si stărpī apa* = vedū cā dispārū apa 142.
 Stășānu! = săracul! Pap.
 Stăviñeri sf. = s-ta Vineri.
 Sterp adj. = sterp 84 (65), *stērpā* 165.
 Steñă, pl. *stēli* = stea 51 (64), 76 (63, 63), 83 (65, 65), 147; fel de broderie; *stēli* 35. Wgd. *stēo* 13.
 Sticupēi sm. = grangure 48 (64).
 Stignēs vb. IV. = întind (erōre p. 33 adun); *si stignēști teteva* = se întinde cōrda 33.
 Stinnēs vb. IV. = întunece, germ. blende 50. Wgd.
 Sting vb. III. = sting; *sā nu-lē si stingā numea* = să nu i se stingă numele, stîrpea, nēmul 143. Wgd. Pap. *stinș* = stinsei 39.
 Stindecētā și tîndecētā sf. = o vargă de fer, servind a ține pânza întinsă de o potrivă.
 Stipsi sf. = piētră acră.
 Stîrpār sm. = păstorul care pasece oile sterpe. Pap.
 Stîrpēs vb. IV (veđi: *stărpēs*) = stîr-pesc; *mi stîrpēs* = mă stîr-pesc 83 (65).
 Stîrpicūni sf. = stîrpicuine.
 Stîrpiri sf. = stîrpire.
 Stog sn. = căpița de fin, șiră. Pap.
 Stomnā (stomnō) sf. = ulcioi. Wgd. 11.
 Stomnicēa (stomnitskō) sf. = ulcioi

de pământ mai mic. Wgd. 50. (Veđi *Stamnă*).
 Stōng adj. = sting.
 Stōngiñi s. pl. = stānjeni 128.
 Strat sm. = nume de plantă.
 Strălușcă (veđi *stărlușcă*) sf. = viperă. Pap.
 Strătēs vb. IV = taiū drumul; întimpin, es în drum: *eteā cā aļ strătī unā habā* = etā cā-i eși în drum o babā 165; *cā etā Ța strătēști un deđ* = cā etā Ți esc în drum un moș 166.
 Străvēț sm. = nume de flōre.
 Străvēři s. pl. = lucruri plăcute de ale mănecării 128.
 Strek sm. = barză, germ. Storeh. Wgd. 50.
 Strejur sm. = parul din mijlocul ariei, de care se lēgā caii, ea să treere grāul 110 (62), 40.
 Strelā sf. = fulger 59 (63).
 Strejintā pers. III = fulgeră; *Domnu* ∞ = Dumneđeū fulgeră.
 Stres, pl. *streși* = sgārcit 69 (62).
 Strepjōri sf., vb. = a se strepezi: *la strepijā* = le strepijesc 69 (62); *cu dinți strepijōři* = cu dinți strepeziți 169.
 Strepj sm. = vierme de brānză.
 Streūā sf. = strōșinā 102 (61). Wgd. *streūo* = acoperiș (Dach) 8, 20.
 Stric vb. I = stric; *na za stricōm* = ne stricarām 83 (66).
 Stricari sf. = stricore. Pap.
 Stricāciuni sf. = stricāciune.
 Stricapașec sf. = pasere din clasa cornirostelor.
 Stricupētū sm. = grangure; veđi *sticupētū*.
 Strig vb. I = strig, chem 157.
 Striglatā sf. = fel de lapte covāsīt. Arom. *strāglatā* 93 (66).

Strimt adj. = îngust; *punți strimtā* = pod îngust 164; *strimt*: *toalā strimtā* = fel de toalā 31. Wgd. 18.
 String vb. III = string 33, 47 (61), 117, 168. Aor. *strinș* = strinsei.
 Strōnie sm. = pețitor 125.
 Strubogocē sf. = măcioș! (fel de trandafir sălbatec). Arom. *coarnibiñi*, al cărui fruct mănecāndu-l aduce constipație.
 Strug sn. = instrument pentru lu-struirea samarelor 31.
 Strulēs vb. IV = pețesc; *a-mi strulēs* = să pețesc 139.
 Struminar sf. = Țmbold. Pap.
 Strungā sf. = tārle micē, unde sunt puține ol mārțe; strungārētā (la dinți). Pap.
 Stumnicēa sf. = ulcioi mai māriceol 53 (61).
 Stup vb. I = astup; indop 81 (64), 117.
 Stupāt = astupat; *Țumnicōacu stupāt* (fel de broderie) 34; *oacru stupāt* (fel de broderie) 35.
 Su pron. pos. = sū; *tatā-su* = tatāl sū; pl. seļ. Wgd. *su, sa, seļi, eali, lui* 31.
 Sucalā sf. = făcăleț. Arom. *gușalā*.
 Suardi sf. = sarioș 37, 121.
 Suctā (în limb. copil.) = *caçtus* 141.
 Suctōș (suctōșa) = *loch drehe, loch wälze*. Wgd. 42.
 Sueriñā sf. = soorie.
 Suerimi sf. = soorime.
 Sud vb. I = asud, nădușca. Pap.
 Sufit sn. = sufleș 58 (61), 68 (62); *si-lē dau di sufīt* = să-l dau de po-manā 164, 167.
 Sufu vb. I = suflu 51 (61, 61), 81 (61), 102, 164.
 Sug vb. III = sug; *monșu suvi* = mănzul sugē 45 (4); *la noș mu-mōñi ūo supt-āu* = de la nouē mame a supt 77 (61).

Sugăr sm. = sugar, miel care suge încă, care nu este înțărcat; copil neînțărcat.
 Sugliț vb. I = sughiț. Wgd. *suglițs* 12.
 Sul, pl. *suli, suluri* = sul (parte de rășboi) 32.
 Sulă sf. = sulă, țepuș 30; frigare. Pap.
 Sultață = a Sultei [în felul Sultei brodat] 34.
 Sun vb. I = sun, resun.
 Sup prep. subt; *sup lini* = subt tine 59 (a), 152. Wgd. 35.
 Supră prep. = supra. Wgd. 35.
 Supșori adj. = subțire. Wgd. schwach, fein 10, 28.
 Suptă-soară sf. = subțioră. Pap.
 Suptori adj. = subțire, mărunț. Pap.
 Surd adj. = surd. Pap.
 Surlu = loc expus soarelui.
 Surlă sf. = surlă [instrument cu care se cântă] 168.
 Surumân = sărac. Wgd. 20.
 Surțol sm. = surcel 105 (a).
 Survă sf. = socovă 83 (a).
 Sus adv., prep. = sus; *an-sus* = în sus 49 (c). Wgd. 33.
 Susam sm. = susam. Arom. *sami, susani*.
 Susoică sf. = păseră din clasa den-tirostrelor.
 Sușină sf. = loc uscat 107 (a).
 Sută num. = sută 80 (a), 83 (a, a). Wgd. 28; *un trei sute* în trei sute (a fi cu trei dăge, adică: cam prost). Pap. 13 (c).
 Suvalcă sf. = suveică 32; fel de gal-ben [monedă] 101 (a).
 Suvari sm. = jandarm 151.
 Suza = n. de căteă 171 (a).

Ș

Șa adv. = așa 55 (a, a), 83 (a, a). Wgd. 7.

Șafac sn. = abă, postav de lână 28.
 Șaic sm. = rochie de mirésă 36; pânză de lână. Pap.
 Șantarlivu = chior, țigan 89 (a).
 Șapratea sf. = șerpe, năpărcă; rêu-tăcios 168.
 Șapți num. = șapte.
 Șară sf. = fel de brodărie. Pap.
 Șarcă = n. de căteă 171 (a).
 Șarțt adj. = pestriț, bălțat 84 (a), v. *șarțt*.
 Șarpi sm. = șerpe, pl. *șorpi* 52 (a), 53 (a), 84 (a, a). Wgd. *șarpi, șorpi* 6.
 Șasi num. = șese.
 Șașă, pl. *șali* sf. = șea. Pap. Wgd. *șao, șojli, șali* 23.
 Șamiă sf. = batistă, basma 123.
 Șămînă]ă = a Șăminei [în felul Șă-minei brodărie] 34.
 Șongie sf. = Steigbügel. Wgd. 51, *șingie* 10.
 Șărătură sf. = șiră de dël, de munte; fel de brodărie. Pap. Arom. *șălă-tură, șilătura*.
 Șărlăgău sm. = uleiū.
 Șărlău sm. = uleiū [Nănte].
 Șărș vb. I = brodezi; *șărș* = bro-dat 34.
 Șătăres vb. IV = plimb, mă plimb; petrec 109 (a), 144, 154.
 Școvră sf. = nume de pasere (Oșani).
 Șeurt sm. = scurteică. Arom. *șeurtu* 36.
 Șeurtă sf. = scurteică 36.
 Șei = lucru; *șe șei, șe lucru ai co-la?* ce lucru este acoloa ? ce este acolo ? 150.
 Șenghi sn. = arșice 164.
 Și conj. = și; asemenea.
 Și pron. refl. = și, își.
 Șilă sf. = instrument servind argin-tarilor 30.
 Șimă sf. = basmă, batistă 36; v. *șămă*.
 Șimidoi] num. = ambii, amândoi

140; *șimidoi]i* = amândouă 165.
 Șirșnic sm. = rânză. Pap.
 Șiroță adj. = vęrgată 53 (a); veđi șarțtă.
 Șirvetă sf. = batistă, șervet [serviette].
 Șirvetac sm. = basmăluță 127.
 Șisor]li s. pl. = fel de brodărie pe mă-necile de oămăși 35.
 Șiș sn. = sticlă 81 (a).
 Șiștăe sm. = ban [turcesc de 10 pa-rale]; fel de brodărie 34, 35.
 Șișpea sf. = oăjă, scortă.
 Șoareie sm. = șorece 74 (a), 135, 169. Wgd. 22.
 Șod vb. II = șed 54 (a), 148. Wgd. *șot* 9.
 Șor sn. = șir. Pap.
 Șpirț sm. = spirt 117.
 Șterg vb. III = șterg 72 (a), 107 (a). Wgd. *șterk* 7.
 Ștern vb. III = aștern 120.
 Ștet vb. I = aștept 63 (a); *șe lu ștită* = ce-l așteptă 144. Wgd. 17.
 Știpeu vb. I = pișc, ciupesc 122.
 Știr sm. = știr 38 (nume de plantă).
 Știrănulț sm. = așternămint, așter-nut. Pap.
 Știrnut sm. = așternut. Pap.
 Știrnută adj. = așternută; fig. femee, soție 89 (c).
 Știū vb. IV = soiū 78.
 Știūt adj. = înțelept, cu minte, învețat.
 Știva = urmă (!); *știva s-nu-ți si știū!* = să nu ți se scie de urmă ! 61 (a).
 Știpea = întors !; *trapnă cu știpea* = perucă întorsă 30.
 Ștrăică sf. = pasere din clasa cor-nirostelor.
 Ștrăclă sf. = strechie.
 Ștrec sm. = greore. Pap. *șturic*.
 Șubec sm. = fel de maimuțoi. A-rom. *jabec*.

Șuc]os vb. IV = răsucesc; invirtesc; a-și suflecă mânecele 118. Wgd. *suts]os* 42.
 Șugi = uscat 89 (a), fig.
 Șumă sf. = stejar; arbust servind de nutreț caprelor. Wgd. *șumo* = Eiche 23; pl. *șumi* = frunze uscate 156.
 Șunț-mun] = ? 84 (a).
 Șut adj. = fără oărne; *oaidă șută, șap șut*; fără urechi 49 (c), 171 (a).
 Șutare adj.; *șron* = fel de grăū 25.
 Șutnec vb. IV = arunc 101 (a), 120.

T

Ta pron. pos. = ta, a ta, pl. *tali*.
 Tablă sf. = 1. coș. Arom. *cinestră* 28; 2. trepidul de care se servesc cismarii, samargi]i, etc. 31.
 Tac vb. II = tac 60 (a, a), 108 (c). Wgd. 28.
 Tac]on sm. = costum 139. [tk.]
 Tain sm. = porțione; belșug 123.
 Tai]u vb. I = taiū 45 (a), 71 (a), 101 (a), 117; *di s-ti tai]u* = de o să te tale 135.
 Tamachiar]ice sm. = șgărcania, lă-comie 138.
 Tamău adv. = toomăi 153, 159.
 Tambură sf. = tambură 53 (a), 144; *și cāntă din tambură* 162.
 Tapolă pl. *tăp]ă*, sf. = plop 169.
 Tar sm. = povară; *mulțu-]ni si feși tar* = mult mă rugă 84 (a).
 Tară sf. = povară, veđi: *tar* 38.
 Tari prop. *neh* = atare; *ast-fel*; *tari feșă* = *ast-fel*, atare fată 142; *si ală țori cāmi]i* = că se află așa omeni 144, 154. Wgd. 32.
 Tari adj., adv. = tare, fôrte; pu-ternic; *tari bun burto ai?* = fôrte bună inimă ai ! 56 (a).

Tas sn. — obiect de argint, usitat de femei 30.
 Tatală sf. — nume de plantă.
 Tată sn. = tată 56^(a); *tatu* 50^(a); *tanfea la antribară lăţonîi* — atunci îl întrebară părinţii 163, 118, 69^(a).
 Tateă sm. — tătică, tătiţă 81^(a).
 Tăcărăşeu sm. — obiect de la mără.
 Tăciuni sm. — tăciune 120, 166.
 Tăgărcie sn. — tragă. Arom. *tră-gărcică*. Pap.
 Tătară — (Nu sunt sigur dacă e notat bine) 165, rindul 13.
 Tăţes (mi ∞) vb. I — mă asecund, mă pitulez (de frică) 84^(a).
 Tăciş vb. IV — omor; *di să va tăciască* — în cât o să vă omóre 135.
 Tălgă sf. — telégă, trăsura 162.
 Tălp, pl. *tălpî* — caier de bumbac. Arom. *scăamanghic* 32.
 Tăpăt adj. — tăiat; fig. turc 89^(a); *circumcis, ture* 156.
 Tăpătôs adj. — aseuțit; *ropă tălă-toasă* — piatră aseuțită.
 Tămbuniă sf. — cătă, mulțime mare.
 Tămpănăr și tămpinar sm. — toboșar, care bate din *țimpiacă*.
 Tăpês vb. IV = gonese; *la ză tăpiră niști zăgări* — îl goniră niseo ogari 159.
 Tăpugă sf. — buzdugan 84, 187, 154.
 Tărciș vb. IV — a se păre; *s-nu tărcișt* — să nu vi se pară 162.
 Tărcol sn. — cerc 90 (i); *tărcol di rop* — cerc de pietre 90 (i), 163.
 Tăreș vb. IV — țăr, țărese; *s-la țăreseă* — să-l țărăscă 166.
 Tăun sm. — tăun, fel de țințar mai mărișor.
 Taxês vb. IV — promit; *tăciri* — promitere 84^(a), 165.
 Tăvălês vb. IV — tăvălese, răstorn 87^(a).

Tejă sn. — sirmă, fir de argint, de aur 30; fir telegrafic.
 Tentinzari sf. — întindere, scărmanarea cu drindu a bumbacului 32, 33.
 Teslă sf. — teslă; ∞ *strimă* — fel de teslă 31.
 Tetă sf. — mătușă. Pap. Wgd. 26, 50; ∞ — nevêstică.
 Teta-todu — grangure 48^(a).
 Tetevă sf. — cîrda 32.
 Tetin sm. — unchiu. Pap.
 Ti! interj. 148.
 Tiefă sf. — tigvă, în care săracii pîrta apă 139.
 Tîcfa-lupului — țigva lupului (nume de plantă).
 Tîcș sn. — plăcintă de lapte cu ouă. Pap.
 Tîigrăf — depeșă; telegraf; *trimesi* ∞ — trimise depeșă 142.
 Tîlăt sm. — pristav 165; *fêșiră* — puseră pe pristav să anușe 149.
 Tîmbă sf. — osul temporal. Pap. 28 (IV): *fel gros an timbă*, trebuese tradus: cel gros la cefă, nepriceputul, care nu înțelege.
 Tîmclă sf. — temelie. Pap.
 Tîminușcă sf. — nume de flóre primăvăratică, de culóre albastră. Pap.
 Tîmp sn. — timp; *și fiçor din timp!* — la anul eu băet! 56^(a); ... *și-n timp eu simlati!* — și la anul eu sănătate 56^(a); pl. *tîmpuri* — vécuri, virste. Pap. 57^(a), 84^(a).
 an ∞ — fornerhin; *tîmpuri* 24.
 Tîmie sf. — Wert 14. Wgd.
 Tînd vb. III — tind, întind 72^(a), 102^(a).
 Tîndecîă sf. — vargă de fer servind a ține în răsboi pânza întinsă 32.

Tîni Ac. lui *tu* 47^(a), 184. Wgd. 30.
 Tînicîă sf. — tinicheă.
 Tînr sm. — tîner, flăcău, mire; *să iă ghîi tînrîi!* — să fie vii tinerii (mirele și mireșa)! 56^(a). Wgd. 28.
 Tînr-juni sm. — mire 139.
 Tîni — cuv. onom. 46^(a).
 Tînițar sm. — stiglete 46^(a).
 Tînițe sn. — fel de podôbă de cap usitată de femei 36.
 Tîpsiă sf. — tîpsie.
 Tîptîl adj. — deghisăți 166.
 Tîptîă sf. — tîpsie 126.
 Tîrziă sm. — croitor 29.
 Tîslim — gata; *lu Domnu tîslim* — mă predaŭ lui Dumneșeu 156 [tk].
 Tîvichetl adv. — în deșert, în zadar 73^(a).
 Toamă sf. — tîmnă. Pap.
 Toangă sf. — dorn, jale; *mult mî-ăi toangă di casă* — mult mi-e dor de casă. Pap.
 Toemă sf. — logodnă, logodire 126.
 Toemês vb. IV = logodesc; invoiesc; *pi drum si toemînă* — pe drum se învoiră 163.
 Toemu adv. — toamai 79^(a).
 Todur n. pr. — Tôder 50^(a).
 Topă sf. — tun; *la țari topa* — a dat ortul popii 84^(a).
 Topcă sf. — minge 153, 91^(a).
 Torbă sf. — traistă 84^(a), 121, 157.
 Tore vb. III = tore 34, 71^(a).
 Torn vb. I = torn, întore; *s-va si toarnă* — să vi se împlinescă 56^(a); *si toarnă* — să se împlinescă 57^(a); *s-na turnîm* — să ne întoreem; *s-nu ti torni!* Pap. 13^(a).
 Tort sn. — tort 32, 34.
 Toseu adj. — cu cap gros și mare.
 Tot, fem. *toată*, pl. *toți* — tot 39, 48, 49, 51^(a), 53^(a), 55^(a). Wgd. 32.

Tot-dinnă adv. — în tot-deauna 123.
 Tîmpină, pl. *tîmpini* — tobă 46^(a), 53^(a), 59^(a), 80^(a), 84^(a).
 Toa pron. poses. — tîu, a tîu 55^(a), pl. *toji* — tîi, ai tîi. Wgd. *tou*, *toji* 31.
 Tîrîu! apelativ pentru oi, îndemnându-le să mîrgă 155.
 Traană sn. — trahană 36.
 Trag vb. III = trag; sufer; *nu si trazi* — nu se suferă 160; *măn* 69^(a); *to si trag la cundă* — eu o să trag la conac 151, 30, 54^(a), 64^(a).
 Traistur sn. — traistă. Pap.
 Tramă sf. — bătătură 85^(a), 32. Arom. *tramd*.
 Traugusulă sf. — sulă mai măruntă. Arom. *fungurată și fîngursulă* 30.
 Trap sn. — părțu, hău.
 Trapeznie sm. — masă de lemn 118.
 Trapnă sf. — perucă 35, 36.
 Trasă adj. — frumôsă; *mușari trasă* — muiere frumôsă.
 Trăcol sn. — cero (fel de brodărie) 34, vești *tărcol*.
 Trăgneș vb. IV = trag 87^(a), 148, 151, 153.
 Trătes vb. IV = rabd, sufer 85^(a); *ao trăit* — a durat, a fost trainică 74^(a); *să trăiști un'ec* — să răbdați, să suferiți nișel 162. Wgd. *trôes* = extrage 48.
 Trântes vb. IV = trântesc; *și si trânti ca un vîfiluș* — și se trânti ca un vîteluș 163.
 Trăont = ferăstrău.
 Trăscă sf. — trestie 32.
 Treaza adv. — a treia zi 147.
 Treazi adv. — a treia zi când vin ursitôrele să-îmensească nouul născut 124, 147.
 Trebută vb. IV = trebușca. Wgd. 8, 45, v. *trubuită*.

Trec vb. III = trec 82 (100); *trefi* = trăsese, o duce 83 (100); *coți mi-au tricăt pristi cap!* 64 (100).
 Trei num. = trei 53 (100). Wgd. 4, 28; *la treili ūori* = a treia oră 147; *an trei* = joc copilăresc 18.
 Trem sm. = Arom. *hăute*, partea casei de la intrare 40.
 Treplu sm. = defectul unor persoane de a clipi într'una din ochi.
 Trebă sf. = trebă 155.
 Tremur vb. I = tremur; *carî za trimurō urmanu* = care sguđuî pădurea 166.
 Trimet vb. III = trimit 121, 159. Wgd. 38.
 Trimurōndăna = tremurând 166.
 Triscutești vb. impers. = fulgeră. Wgd. 45.
 Triușă sf. = partea curții din fața casei, aria din curte 40.
 Troscut sn. = nume de plantă.
 Trontă adj. = leneșă, trândavă; *trontă-mi-iesi, nu darî fiva* = trândavă ești, nu faci nimic.
 Trubulēs vb. IV = trebuiese; *pri ūndi trubūaști* 57 (100).
 Trubușonă sf. = burtă, pântec 166.
 Trudēs vb. IV = împărășii; *s-nu si trudēsă bumbacu* = să nu se împărășie bumbacul, când se face 33.
 Trup, pl. *trupuri* = corp; *șiștașli cu trupuri* (fel de broderie) 34.
 Tupēs vb. IV = îmbucățese 34.
 Tu pron. pers. = tu 59 (100), 62 (100), 63 (100); *si-fi* = să-ți 46 (100); *fe-fi ni rog* = ce mă rog ție, ce te rog 168; *f-ai* = îți este 63 (100); *ți* = îți 60 (100), 65 (100); *ați, ați* Dat; *tu-fi* = ți (Dat. etic) 160; *ti* Ac.; *lini* Ac.; *di tini* = de tine 59 (100). Wgd. *tu* Nom.; *ats*, *st*, *z* Dat; *ti* Ac. 33.
 Tucatē, sf. = obiect de argint 37;

tucōi pl. = clopoței (cum pōrta călușerii).
 Tufă (v. *tufă*).
 Tufă-di codru (tufa de codru), fel de legumă;
 Tufă-di-apu.
 Tufă-leiș, fel de legume.
 Tufēs vb. IV = tocose, daū la to-cilă 67 (100), 169.
 Tufū = aramă. Arom. *tucū* și *tuncū*.
 Tuenēs vb. IV = infund; și *s-tueni* = și se infundă 140.
 Tuemiri sf. = logodire 125.
 Tuen conj. = dară 64 (100), deși 51 (100), 53 (100), 54 (100). Wgd. 33.
 Tufcă sf. = buchet 128; *fes cutufcă* = fes cu moț 139.
 Tufēe sn. = pușcă 85 (100); *ați pot fāfiri si stā arā pri tufēe* = îți pot face să stai iară pe pușcă, a-decă: te potreaduce iarăși la starea ta dintăi de pândar 151.
 Tufecū sm. = armurier 29.
 Tufnāt adj. = tufos 148.
 Tufāg sn. = toiag, băț 32, 66 (100), 87 (100), 141, 158.
 Tufelēs (mi∞) vb. IV = a se vaită *tu! tu!* 159; a-și exprimă mirarea.
 Tufărīști sf. = locul unde se string sătenii în sat 113 (100). Wgd. 50.
 Tulecā sf. = virful ascuțit de fier al îmboldului, bățul de îmboldit boii. Pap. Arom. *strimurari*; *aoșale*.
 Tules vb. IV = tuleso, a o șterge; *mi* ∞ = mă ascund, mă pitulesc; 81 (100), 85 (100).
 Tumbā sf. = măgură; ridicătură de pământ în șes, *tumulus* cum se află pe câmpia Salonicului; grămadă; și *la trānti tumbā jos* = și-l trânti grămadă jos 166. Wgd. 49.
 Tumbareā dim. de la *tumbā*.

Tumbul-bei n. propriu 150.
 Tumnatic adj. = tomnatec, de toamnă; *brōnșă tumnatică* = brânză care se face toamna.
 Tunā vb. impers. = tună, pers. III sing. Ind. pres. Wgd. 45.
 Tund vb. III = tund 39. Wgd. Pap.
 Tuntea adv. = atunci [passim]. Wgd. *tuntea* 18.
 Tupēs = topesc; *tupia* = topesce 46 (100).
 Tupolā sf. = plop 166.
 Ture sm. = ture; *ture spurcāt* = păgân 61 (100), 85 (100).
 Tures vb. IV = arune, vĕrs 62 (100), 82, 85, 100 (100). Wgd. 50.
 Turliā sf. = fel 104 (100).
 Turnari sf. = întorecere; *la turnari casā* 105 (100).
 Turnată adj. = brodată 34.
 Turtā sf. = turtă 47 (100), 85 (100), 118.
 Turturā sf. = turturea. Pap.
 Turțese adj. = turcesc; *an grōburli turțeyi* = în morminturile (în cimitirul) turcesei 152; *an turțesca vĕri s-nu mor!* 58 (100); *una țetā turțesă tuzi* = o fată turcă fugi 156.
 Tutchi = ca și cum 117.
 Tutnēs vb. IV = alerg, arunc 153, 154.

T

Tap sm. = tap.
 Tsapo sf. = țepă. Wgd. 49. Pap.
 Tarā sf. = țeră, pământ 64 (100), 147, *țĕrili* = țerile 144.
 Tavā sf. = țevă. Arom. *faie* 32, 33, 28.
 Tavala-țavala = ? 85 (100).
 Tăfărlăchū sm. = omușorul. Pap.
 Tăfūnĭ s. pl. = locul pe unde ese apa din canalul vertical, ca să isbĕscă în rōtele (*an cĕare*) morii.
 Tăluf sn. = zălufci. Pap.

Tălufatā s. adj. = cu zălufci. Pap.
 Tăngarēs vb. IV = sun (de la *făngăr, fāngār*) 169.
 Tănțar sm. = țințar (insectă).
 Tărnă = n. de capre 171 (100).
 Tărtarcă sf. = pepene galben, fōrte miroșitor, ce nu se mănănoā 84 (100); ∞ *ficoari* = fel de greore care cântă *firr* (voāi *ficoari*). Arom. *chirohira* (Samarina).
 Tărtănțis s. pl. fem. = nume de legumă.
 Tătumān = 85 (100).
 Te pron. = ce; *te-mi mănōași luțolu* 45 (100), 57 (100); *te = au!* poftim! 78 (100).
 Tea, pl. *țeli* = cea, acea; *pri ūea pōini* 57 (100). Wgd. *teș, țeșli* 31.
 Tela pron., pl. *țelia* = acela 49 (100), 71 (100), 89 (100). Wgd. *țeala, țealia*.
 Ter sn. = oar 50 (100), 85 (100), 147; cerul gurii. Wgd. 17.
 Ter vb. III = oar 88 (100), doreso, voiū 53 (100); *pofteso* 56 (100); *firū prin maalā* = oăută prin mahală 152; și *firusā s-ți pĕrdā* = și oăutară să-l pĕrdā 146; și *mult firod s-ai aibā* = și mult doriā să aibā 143; *ampiratu an țelu voați firod s-ai facū unā cavgā* = împĕratul în acel timp doriā să facă un răs-boiū 146.
 Terb sm. = oarb. Pap. Wgd. *terp* 9, 12.
 Tere, pl. *țercuri* și *țerți* = oerc; *țercuri di buși* = oerourl de butoia.
 Tert vb. I = oert; *mi țert* = mă oert 153; *dădu nu la firtō* = moșul nu-l certā 165.
 Terți spl. = oercurile morii, cari se întore într'una în jurul lor.
 Teșā sf. = oșpă. Wgd. *teșp* 17.
 Tertā sf. = oștă. Pap.
 Teșt, pl. *țesturi* și *țești* = oșpacul

tipsiei, cu care se cöce plăcinta.
Pap.
Teșta, *fești* pl., pron. dem. = acésta 57 (4), 58 (6). Wgd. *teșta, tești* 31.
Ți pron. = ce 56 (3), 57 (2). Wgd. *tsi* 31 (veđi fe).
Țicoari sf. = greere (fel); *țărțarcă țicoari* = fel de greere, care, vara, pe căldurile cele mari, se pune peste poame și mănăncă într'atâta până ce möre, plesnind.
Țicut sn. = țipët. Pap.
Țigân adj. = avar, sgârcit. Pap.
Țigar sn. = țigară 86 (11).
Țin vb. I = cin, cinez; *ca să du-fină* 109 (10).
Țină sf. = cină 169 (13). Wgd. 9.
Ținți num. = cinci; *lu ținți zisi* = a cincea öra ăise 147. Wgd. *tsints* 28.
Țințigâr sm. = stigilete (Oș., Ln.).
Țin-zöf num. = cinci-đeci 110 (11).
Țipă sf. = șolduri. Arom. *țic, goafe*. Pap.
Țipês vb. = gonese, alung; *ai țipești* = îi gonese, îi alungă 91 (5).
Țisprețsi num. = cinci-spre-đece. Wgd. 28.
Țista pron. = acesta 58 (12), 63 (1), 80 (10). Wgd. 31.
Țiștu-cari pron. neh. = öre-care. Wgd. *tsiștukari* 31.
Țitafi sf. = cetate; *au dusi casă an țitafi* = o aduse acasă în oraș (cetate) 142.
Țiva adv. = nimic; *țară țiva* = fără nimic 162, 86 (12), 75 (12).
Țivă pron. neh. = ce-vă. Wgd. 32.
Țiva-godea pron. neh. = ce-vă, öre-ce 162.
Țoglăv sm. = balaur 85 (10).
Țou vb. III = țiu; *nu țoni* = nu ține 62 (10); *ați țoni dinapöi?* = cetezi? ai curajul? 68 (10). Wgd. *tsou* 9.

Țop vb. I = țip, strig 81 (10), 149.
Țort adv. = an țert; *an țort* = an țert. Wgd. *tsorts* 9.
Țos vb. III = țes. Wgd. *tsos* 17. Arom. *fas*.
Țoț vb. I = sug țită; *țoță-mă!* = suge-mi! (în limb. copil).
Țoță sf. = țate; *cum sa la da țoță* = cum să-i alăpteze 142; pl. *țoți* = țate 143, 120.
Țucnês vb. IV = sug, țucuiesc 154. Arom. *țucăvescu* (= sug mult, de la onom. *țuc*).
Țuțulecă sf. = moț, moțșor. Arom. *cucălu, zărcălu, zărcălu*.

U

U! interj. = of! 61 (10).
Uă [citește: ù-ă, două silabe] sf. = struguri; *u-ă apu* 38; *fe-ă veri e-ua?* 48 (11).
Uav adj. = frumos 73 (10), 145. Wgd. *ubat* 28.
Uavilță sf. = frumusețe 86 (10), 166.
Ubêlt sf. pl. = obiețe 26.
Ubidês vb. IV = cer, caut 76 (10). Wgd. = suche 42.
Ublong sb. = partea samarului din nainte. Pap. Arom. *mbrustâr*.
Uböer sn. = ogradă, grajdul vitelor pe timp de vară 40.
Ubráz sn. = obraz 107 (10), 120.
Ud vb. IV = aud; *si uzö* = se auđi 53 (10); *uzoră* = auđiră 53 (10); *ni s-ti ud* = nici să aud de tine 60 (10); *s-ti udă Donnu* 55 (10); *uzi!* = auđi! 67 (10).
Ud vb. I = ud; *vin oa di ti udă* 115 (10); *za-udăt* 117.
Ud adj. = udat, ud, môle 87 (10); *elöură ud* 104 (10).
Udată sf. = odae. Pap.
Uđiăc sn. = ogiaç, coș.

Uđindată sf. = oglindă 102 (10).
Uđođ adv. = mersü 62 (11, 12), 104 (10).
Uđolcă sf. = nume de plantă.
Uđor, pl. *uđoră* sm. = ogor, țerină 86 (10).
Uđrăđiță sf. = (cu) ogradă (fel de brodărie) 31.
Uđulês vb. IV = nimeresc 85 (10).
Uđulês vb. IV = golesc, desbrac în pelea gólă 106 (10).
Uđulês (?) vb. IV = potrivesc; *și si uđigră* = și se potrivira 139.
Ulm sm. = ulm.
Uluç, pe *uluți* = uluc 156.
Uluvețcă sf. = cucuvae 95 (10).
Ulit vb. I = uit; *ca s-nu ulita* = oa să nu uite 167, 159. Wgd. 48: *ulit*.
Uluđês vb. IV = stric, prostese 73 (10).
Umă sf. = humă, pămînt.
Umăroaia sf. = ostenelă, oboselă. Pap.
Umărös (mi) vb. I = mă obosesc; *că si umărö* = căci se obosi 164.
Umbră sf. = umbră 102 (10), 163.
Umizês vb. IV = sémén 84 (10).
Umüt sn. = nădejde 84 (10).
Un, ună = un; *ună că lu vizü* = îndată ce-i vëđü 146; *și ună că lu ampłiö* = și după ce-i umplu 153; *nu-i ună* = nu-i tot una 63 (10), nu-i la fel 82 (10); *ună-fe* = îndată ce 108 (10).
Ună-lăđiđi = unul altuia 85 (10).
Ună-și-ună adv. = îndată 103 (10). Wgd. 32.
Un'ęc adv. = nițel, o lécă; *un'ęcă* 85 (10). Wgd. 14.
Un'ęcunt adv. = puțintel 103 (10), 118.
Ung vb. III = ung; *la unđi* 103 (10), 117; *unș, uns* = unșei, uns.

Unghia sf. = unghie 77 (10), 86 (10, 10). Wgd. *unghiu* = Nagel.
Unghia-cioarăia sf. = nume de plantă.
Unșpreți num. = un-spre-đece 28. Wgd.
Unt sn. = unt. Wgd. 18.
Untură sf. = untură.
Uočlu sm. = ochiü 53 (10), 85 (10, 10); *ponă iundi să-mi vëđă uočliă* = până unde să-mi vadă ochii (adecă: până la marginea pămîntului) 160; *le di uočliu* = este deochiat 107 (10); *s-nu iă di uočliu!* = să nu-i fie de deochiü 156 (10); fig. *uočli* = ceșci de cafeă 89 (10); *uočli* = ochiuri (măncare de ouă) 114 (10); *uorbiți-uočli* = timplele.
Uočlu-böului (ou) = joc copil. 91 (10); nume de plantă.
Uočlu-mari sm. = ochiul mare (fel de brodărie) 35.
Uočlu-păjicăia = ochiul puichit 35.
Uolâr sm. = olar 29, 86.
Uom sm., pl. *uomiți* = om 61 (10); 86 (10, 10). Wgd. 4.
Uopt num. = opt. Wgd. *opt* 17, *uopt* 11, 28.
Uor sn. = horă 53 (10), 65 (10). Wgd. 11, 20.
Uorb adj. = orb 87 (10), 168; cerșetor 89 (10).
Uorbil-uočli s. pl. = (lit. orbii ochi) timplele.
Uorđ (uors) sm. = orz 25. Wgd. *ors, orzu* 15.
Uos sn. = os 47 (10). Wgd. 11.
Uoști! = oști! strigăt prin care gomină oăniș.
Uou sn. = ou 54 (10, 10); *ouă să meryă ouă* = adecă, niș odată 78 (10); *uou minăt* = ou mititel, neobol-nuit 97 (10). Wgd. *uoy* 11.

Uoărăs vb. IV = trudesce 75 (114).
 Upărôt adj. = bătut bine în pământ 101 (101).
 Upincă sf. = opincă 154.
 Urăcăt sm. = agricultor 155; constelațiune compusă din 3 stele, două mai luminoase și una mai puțin luminoasă, pe cari locuitorii le asemănă cu un agricultor, ce ar ară cu doi boi.
 Urățos (mi ∞) vb. IV = mă urătesc, devin rău, mă înăspresc. Pap.
 Urăjes (mi ∞) = mă înarmează. Pap.
 Urbēs vb. IV = orbesc; *să urbēs!* = să orbesc! 58 (113).
 Urbiliști (na ∞) = fel de joc copil. 90 (113).
 Urdă sf. = urdă 38, 84 (113). Arom. *ghiză*.
 Urdin și irdini sm. brazdă, rând 155, 149; *urdiu di viinuri* = brazde de vii 41; *ciarcu cu runc cu un irdini* = cârligul cu runc (!) cu un rând (fel de brodărie) 34; *urdiu* este erorē de tipar în loc de *urdiu* (= rânduri, fel de brodărie la mânecile de cămăși) 35; *uru si ampliu, for să-lă iă irdinu* = vru să umple, să ieă apă, fără să-l fie rândul; *veni irdinu* = veni rândul 154. Wgd. Reihe 49.
 Urdin vb. I = orânduiesc; brăzdez, frecuețez, ordonez. Pap. Arom. *ordu* (când este vorba de urzélă), și *urdiu* = frecuețez, comunic, continuu: *apa irdinā* = apă continuă să curgă.
 Urdina adv. = pretutindena 83 (113), 120; *lemni talia la noi di irdina* = la noi e voie să se taie lemne de pretutindenă, nu este oprit locuitorilor a tăia lemne din ori-ce pădure (Ln).

Urdinie sm. = nume de metal (fel de metal).
 Urdisit adj. = ? 190 (d).
 Urđos vb. IV = urzesc (urzélă); pun la cale ce-vă. Pap. Arom. *ordu* și *urđăscu*.
 Urđătura sf. = urzélă; *an ustura ili urđătura si foși trama* = în urzélă se țese bătătura.
 Urđeclă sf. = ureche 54 (113), 87 (113), 135; *urđeclă* = părțile plugului băgate în plaz.
 Urđeclă-lupului sf. = urechea lupului (nume de plantă).
 Urđeclăt adj. = urechiat, fig. măgar.
 Uriz sm. = orez.
 Urlu vb. I = urlu; *urli, urli, lupu!* = urlu, urlu, lupule 45 (113).
 Urmān sm. = pădure 142.
 Urmā sf. = urmă 87 (113); pl. *urmi* 123. Wgd. 48. Fussohle.
 Urnișori = a urni, urnire: *urnișorila!* = rostogolesce-! 88 (113).
 Urđt adj. = urit 61 (113); *lă-ăi urđt* = îi este urit, greū 147; *vis urđt* = vis rău 165. Wgd. 28.
 Ursă sf. = ursă.
 Ursōniā sf. = ursōică 153. Wgd. ursōniā 7, *ursoani* 23.
 Urzicā sf. = urzicā 38, 87 (113). Wgd. 15.
 Use vb. I = usuc; *s-ți uscă mōna!* = să ți se usuce mâna! (secă-ți-ar mâna!) 60 (113). Arom. usic.
 Usuari sf. = usucare 102 (113).
 Usuat adj. (part. de la *uscă*) = uscat, uscat 72 (113), 87 (113); *clănuri uscati* 104 (113); *pri uscāt nu cad* = nu cad în sec 63 (113). Wgd. 28.
 Usnā sf. = buză. Pap. Wgd. 50.
 Ustrātu = trāznetul (!) 59 (113).
 Ustru *acu la eu nu-lă ra ūstrulu* = deși nu aveă nimic 167 (adecă: deși ea n'aveă nici pe dracul).

Usturā sf. = urzélă 32.
 Ușā sf. = ușă 51 (113), 87 (113).
 Ușnēs vb. IV = a suferi de rēcělă (veđi Pap.) 104 (113).
 Ușnit = bōlă de rēcělă. De *ușnit* când suferē copilul, plānge intr'una, mai ales sēra și chiar când e pus să sugă. Spre a se incredință cine-vă, că copilul suferē de acēstă bōlă, i se lungesce piciorul stāng cu mâna drēptă și mâna stāngă cu piciorul stāng. Dacă piciorul stāng și mâna drēptă se ating, copilul nu-i *ușnit*, din contră însă, da. De *ușnit* se *sparzi* un ou, cu care se stropesce și unde *gălbugu* se *risipești* (risipesce), acolo se lēgă doctoria, consistānd din ou cu făină sau ou cu cenușă. Pap.
 Ușșō IV = ascultu bāgare de sēmă; *dă si za-ușști* 101 (113).
 Uteu adj. = gură-cască 89 (113).
 Utfăr = chee 50. Wgd.
 Utrēs sm. = obiect de la plugărie.
 Utrulēs vb. IV = otrăvesc. Pap.
 Ufid vb. III = ucid; *ca s-mi ufizi* = că mă vei ucide 142; *lia ufisi* = îi ucise; *că s-ți ufidim* = căci te vom ucide 156. Wgd. *ufiș*, am ucis 20, 47, 39.
 Uvěz sn. = ověz 25.
 Uzirēs vb. IV = mahnesc; *nu tu si nu uzirēyi* = dar tu să nu te mahnesci 150.

V

Va pron. = vē, vi, vē Ac., Dat.
 Vacā sf. = vacă.
 Vaca-Dōmnuului sf. = vaca lui Dumneđeu (nevropter).
 Vacōt = timp; *āntru vacōt* = înainte de timp; *dupu vacōt* = după timp 96 (113); *con jūnsirā an vacōt* =

când ajunseră în vārstă 146. Wgd. *di vacōt* = di mult timp 33.
 Vad sn. = prāșitul porumbului.
 Vali sf. = vale, riū 45 (113), 81 (113), 87 (113). Wgd. *vali, vōluri* 5, 74.
 Vampir, pl. *vampiri* = vampir 59 (113).
 Vaupirēs vb. IV = mă fac vampir 87 (113).
 Var sm. = var 54 (113).
 Vardār = n. propriū Vardar 46 (113).
 Vas, pl. *vasi* = vas 144.
 Vatām vb. I = bat; *s-ți vatām* = o să te bat. Pap.
 Vatrā sf. = vatră, cămin. Pap.
 Văcār sm. = văoar 100 (113).
 Văcōf sn. = vacouf, imobil religios 85 (113).
 Vădēs vb. IV = curēț porumbul de burueni; netezesc brazdele de burueni *rele*; *vadu* (prāșitul) porumbului se face la anumit timp.
 Văltur sm. = vultur 87 (113), 158.
 Văltavitā sf. = dărstă, vāltōre. Arom. *drisiteală* 34.
 Vămpir (v. *vampir*) = vampir 87 (113).
 Vărbălit sm. = durere de urechi, durere de cap, când este cu ardere. Pap.
 Vărdărescu adj. = vārdăresc (în felul cum se brodează pe la Vardar) 35.
 Vărdărețu sn. = (Vărdărețul) vintul care suflă din spre Vardar 40.
 Vărtăcōl sn. = ocol 167.
 Vărutēs vb. IV = văruiesc.
 Vărusit adj. = văruit 54 (113).
 Vecjā adj. = vechiū 80 (113), 106 (113), 152. Wgd. *veklju* = alt 28.
 Ved vb. II = vēd 45 (113); *aj si vedā* = i se vede 51 (113); *să vidēm irdina* = să vedem pretutindenă 83 (113); *iegi vizit?* = ai văđut? 70 (113); *să si vedā* = să se vadă, să se uite în oglindă 102 (113). Wgd. *vet* 9, 37.

Veglu vb. I = veghez, păzesc 70 (100), 116; *s-la vegliși* = să-l păzesci 102 (6); *vigliău cu calocichili* = păziau cu săbiile 144, 146.
 Venu = n. de bou 171 (6).
 Ver = ar; *șu da-ni ver iri!* = Dare-ar să ne fie așa! 55 (13).
 Ver sm. = ver; *ver primar* = ver primar; *doiți veri* = veri secundari; *treiți veri* = veri terțiari.
 Vêrđiți s. pl. = vergelele 34; ∞ *cu runc* (fel de brodărie) 34.
 Veș sn. = véc, secol; *Domnu cu veș s-la facă!* = (Dumneșeu să-l facă de un secol). Deă D-deu să tră-escă un secol! 56 (13).
 Veică sf. = vergea, rămurea; *ca* = ca vergăua (fel de brodărie) în formă de rămurea 35.
 Veră, pl. veri, veruri = vară 106 (6), 116 (10).
 Verdi adj. = verde 50 (11, 12), 64 (6); necopt 87 (10); 117. Wgd. *verdi* 27.
 Verđă sf. = varđă.
 Verđă-uscate sf. pl. = legume uscate 38.
 Vergă sf. = vargă; vergea (servesea la răsboi) 33; *trimură cu vergă* = tremură ca vargă (de frică) 166.
 Veri sf. = credință, lege 58 (6).
 Vêrveriță sf. = veveriță. Arom. *vir-viriță* și *viviriță*.
 Vicăies vb. IV = chem, strig; *sa ti vicăiască* = să te strige, cheme 57 (6), 39, 58 (10-11). Wgd. *vikies* 50.
 Vichi adv. = deja, în sfârșit 60 (6), 73 (10).
 Vicnês vb. IV = chem 135.
 Videlă sf. = lumină 102 (6), 123.
 Videri sf. = vedere 88 (6-10). Wgd. 36.
 Vidră sf. = vidră.
 Viđa = n. de vacă 171 (6).

Viliță sf. = bărbie. Arom. *gruñtă* (Este greșit. Pap. *falcă*) 88 (10).
 Vin vb. IV = viu 52 (6), 54 (6), 55 (6), 60 (6), 105 (6), 135, 142. Wgd. 4, 19.
 Vină sf. = vină. Wgd. 9.
 Viud vb. III = vînd 88 (10), 158.
 Ving vb. III = înving. Wgd. vink 48, *vinș* = învinseși 39.
 Viniri sf. = Vineri.
 Viniri sf. = venire; a veni. Wgd. 36.
 Vinit adj. = vînet (fel de brodărie la ciorapi) 35; *vinita* 34, 88 (10-11). Wgd. *vinet* 28.
 Vinișoia sf. = boia vînetă. Arom. *vinita* (subst.)
 Vint sm. = vînt 69 (10). Wgd. 9, 18.
 Vintur vb. I = vîntur, svînt; *vintur gronu* = vîntur grîul (operația ce se face spre a se alege, spre a se curăți grîul de plievă). Pap.
 Vinturiță sf. = vijelie, furtună 88 (10).
 Viniă, pl. *vînuri* = vie 28, 48 (6), 70 (10), 150. Wgd. 7, 14.
 Virdeță sf. = verdéță, verdețuri 103 (6), 121.
 Virđel, pl. *virđeli* = vergea 33.
 Virgât adj. = vîrgat. Pap. 12 (6).
 Virghiă sf. = imposit, mobilier 136.
 Virigă, pl. *virighi* și *virizi* sf. = vîrigă de fer 95 (6).
 Virulês vb. IV = cred 58 (6), 82 (10); *nu-î di viruiri* 76 (10). Wgd. *veruies* 50.
 Virzeună (*virđeună*) sf. = vergea 138.
 Vis sm. = vis 165; *vișu an vis* = visă 154. Wgd. 19.
 Visês vb. I = visez; *ampiratu vis* = împératul visă 165.
 Visilês vb. IV = veselesc 160.
 Vișu sm. = vișin. Pap.
 Vișuă sf. = vișină.
 Vișuăr sm. = pasere din clasa cor-

niroștelor, căreia îi plac mult vișinele.
 Vită sf. = vită 147, 152. Wgd. *vitq* 19.
 Vituțăr sm. = păstor de miei vătuț. Arom. *vituțăr*.
 Vitălu sm. = eșii, după ce sunt înțărăți, se numesc *vități*, după cum mieii înțărăți se numesc *noatini*; tot așa se ăice și la Aromâni.
 Viță sf. = viță (de vie). Arom. *vită*. Wgd. *vitq* = Reben 9.
 Vițălar sm. = păstor de viței.
 Vițel sm. = vițel. Wgd. *vițel* 9.
 Vițilûș sm. vițălûș = vițeluş 163.
 Vițês vb. IV = brodez; *vițit* brodat.
 Vizir sm. = vezir, ministru 163.
 Vir! = strigăt de chemare a catărilor 171; *vir-af!*! 171 (6).
 Vircolac sm. = vircolac 88 (10).
 Virteșli s. pl. = cele patru rôte de la cierie 54 (6).
 Virteșcă sf. = un fel de sfărleză făcută de nucă sau de cocianul porumbului. Pap.
 Vlagă sf. = vlagă. Wgd. Feuchtigkeit 49.
 Vla(h)u sm. = Românul 88 (10).
 Vládca sm. = vlădică, arhieru 160.
 Vlăcșps vb. IV = fac lăna pale (fel de caer) 34.
 Vlășesc adj. = românesc (fel de brodărie) 35.
 Voandită sf. = undiță.
 Voastră pr. pers. = vóstră.
 Voi vb. IV = voiți, voesc; *nu voi* 60 (6); *șe va va buricu!* ce vê doresce inima! 56 (6); *niși voi* ... = nici nu vreaș ... 78 (10-11); *u vrut-ău Domnu di mini!* 68 (10); *nu mi veri și mini* = nu mă vrei (nu mă primesci) și pe mine 136; *veri* 48 (6); *oă nu veri* 88 (10).
 Voi pron. pers. = voi; *va* Dat. 56 (6),

57 (6); *vă* Dat. 55 (6); *baș va* Arom. = bine vâ afară 55 (6); *și la voi* = și venă 56 (6, 10). Wgd. 7, 29.
 Volb sm. = volb, aparat pentru strînsul urzelei 88. Arom. *vôlb*.
 Volbu vb. I = strîng, strîngea pe volb. Arom. *mvulbq*, *mvulbu*.
 Vom vb. III = vârs; *mi vom* = borsesc, vârs 107 (6).
 Vestru pron. pers. pl. = voștri. Wgd. 31.
 Vrajă sf. = vrajă, fermec. Pap.
 Vraș sn. = șnop, gata a ș-trecut.
 Vraună = n. de capre 171 (6).
 Vrajitor sm. = vrajitor. Pap.
 Vrapetân sm. = vrapie 40. Wgd.
 Vraș sn. = vâri 49 (6); *vraș* = creștetul capului [veđi *vraș*].
 Vrednic adj. = vrednic, dăru 68 (10).
 Vreșni sf. = vreme 88 (6), 96 (6). Wgd. *vreșni* 49.
 Vrin pron. neh. = vre-ana, cre-care 59 (6); *vrină* = vre-ana 68 (10); *ari la vrin* = este cine-vă 74 (10). Wgd. 31.
 Vrivēs vb. IV = vorbesc, îngân 108 (6).
 Vriculêsc vb. IV = deviu, vircolac, deviu rău, mă înăspresc 98 (10).
 Vriu = vâri 67 (6), 105 (6), veđi *vrđu*.
 Vrut adj. = tubit 164.
 Vuită sf. = mătușă 153. Wgd. = unchiu 50.
 Văom (veđi *vom*).
 Vupsês vb. IV = vopsesc 115 (6).
 Vut adj. = avut, bogat. Pap.
 V
 Viatie adv. = pe la toată, înaintea de cină. Pap.
 Z
 Za prefix; *oș sa-sulfă* *hăreca* = când sulfă vîntul 51 (6), 59 (6).

Zăbit sm. = funcționar; ofițer (persoană a autorității) 160.
 Zăbucur (mi ∞) vb. I = mă bucur 142.
 Zac vb. III = zac; *iundi zași* = unde zace 50 (11); *Duma zași ca măgar* = Duma zace ca măgar 46 (6). Wgd. 9.
 Zăcaclă vb. I = prind, atârni, agaț de ce-vă; *za-căcia-la tutecu di pândârniță* = atârni o pușcă de colibă 150.
 Zăcăș (veți *zăcăș*).
 Ză-cășat sm. = început 147.
 Zăcudēs (mi ∞) = mă mir 139.
 Zăeriv adj. = strâmb, curb 33.
 Ză-dinēs (v. dinēs) 65 (10).
 Ză-dun (veți dun).
 Zăgăr sm. = ogar 88 (67).
 Zăgunēs vb. = mân, gonese, grăbese, alung, iușese 154.
 Zăhmēt sm. = suferință 145.
 Ză-micē (v. micē) 65 (6).
 Zăpărș vb. IV = opresc: *ași za-părș* = îi opri 143, 145, 146, 157.
 Zărōs adj. = bucuros, rișend 141.
 Zătuclōș (veți *tucōș*).
 Ză prefix ce se pune la unele verbe, se confundă cu *za* (veți *za*).
 Zăbata adv. = în destul, mult timp 164.
 Zăbăvēs vb. IV = zăbovesc, întârzi 88 (12).
 Zăbōtā sm. = obiect, servind a stringe ferul plugului de lemn, fixându-l prin modul acesta.
 Zăbūn sm. = haină femească 36; ∞ *dirēpt*, ∞ *cu bobchi* = ∞ drept, ∞ cu nasturi 36.
 Zăcăș vb. I = prind; încep; *zăcă-șară să cōntă* = începură să cânte 145, 147. Wgd. *zōkātis* 51.
 Zăcumburēs. Wgd. 60 vb. = sun, germ. klopfe.

Zăcētār sm. = acvilă, cea mă mare pasere din localitate.
 Ză-imit adj. = îmbolnăvit 109 (10).
 Zăitin = ? 121.
 Zălatār vb. I = latru. Wgd. *zōlatōr* 51.
 Zămbăc sm. = fel de strugure. Pap.
 Zănăfāt sm. = meșteșug.
 Zăndān sm. și n. = fiere (cu cari se lăgă cei deținuți în închisore) 164. Arom., *brangă*.
 Zăntāmōnīfū vb. I = tămăez 120.
 Zăntuniā (v. zintuniā) 121.
 Zănvitēs vb. IV = învelesc, înfășur 105 (6).
 Ză-tărōș vb. IV = tărăesc, tării 101 (10).
 Zătripnēs vb. IV = aromesc; a dormi nițel 164.
 Zăvlăciōș vb. IV = tărăesc; *și șa cu li zăvlăciōșă dupu țelji* = și așa când le tărăiă după ei 150; *ași si zăvlăciōșli* = mi se rupe 79 (11).
 Zber vb. I = sbier. Wgd. 16.
 Zbor sm. = vorbă 88 (11); *si dēdi zbor dumnezesc la rel* = se dede vorbă dumnezească (adecă: a fost anunțat de la Dumnezeu) 156.
 Zburōș vb. IV = vorbesc, pomenesc 66 (17), 67 (10); *cōt zburōșm* 88 (11); *ași za zburōș* = îi vorbi, pomeni. Wgd. 9, 44.
 Zdrăhă sf. = rață. Pap.
 Zdrav; *zdrav și-n timp cu sinatati!* = sănătos și la anul cu sănătate! 56 (11), 87 (11); *zdravu-jivu* (salutare bulgărească: sănătos, viu).
 Zdrog sm. = nume de pasere de culore cenușie; la Oșani se numesc *școvră*.
 Zdrubēs vb. IV = zdrobesc, fărâm 148.
 Zdrumin vb. I = stâlcesc 28. Arom. *zdrumin*.
 Zdruncin vb. I = sfărâm, stâlcesc, distrug. Arom. *zdruncin* 137.

Zefe sm. = petrecere, *tar-niente*. Pap.
 Zehle sf. = ciocan mărunț 30.
 Zer adv. = dōr 66 (10, 10), par'oă, ba bine că nu 65 (10, 10).
 Zēzit sm. pl. *s'ēziti* = deget 77 (11), 149. Wgd. *zēșt* 8; ∞ *mijlucān*, ∞ *mic*, ∞ *pulicār* = degetul mijlociū, mic, policar.
 Zēni sf. = dēl; sprinoenă 49 (1); pl. *zēni* = gene, sprinoene 103 (1). Wgd. *zēni* 18.
 Zēști num. = dece. Wgd. 28.
 Zgair vb. I = sgarī 87 (10).
 Zgōrșēs vb. IV = zerreisse. Wgd. 42.
 Ziān sm. = pagubă 81 (11).
 Zibēc sm. și n. = jabec (fel de mai-muță).
 Zic vb. III = dīo 57 (11), 73 (11); *zi-cōnd* 118; *cum ași ziseși* = cum îi dīsesse 141; *ași vē zis* = îi dīsesse 146; *zisi Domnu di si frōșni ușa di scāpāi* = a dīș, a dat Domnul de se frāuse ușa, de scāpāi 162.
 Zid sm. = perete, zid 54 (11, 11), 86 (10).
 Zidēs vb. IV = zidesc. Pap.
 Zidusit adj. = întărit (cu zid) 54 (11).
 Zift sm. = tablită pe care se așeză argintul 30.
 Zimbidi sf. = clește mărunț 30.
 Zinghūn adj. = bogat 165.
 Zinir și ziniri sm. = ginere; *la feși ziniri* = îl făou ginere 167; *ași la pusi ziniru-su* = apoi puse pe ginerele său 143. Wgd. *ziner* 9, 18.

Zintuniā sf. = rudenie 118.
 Zinuclū sm. = genuchiū. Wgd. *zenuclū* 18.
 Zirnēs = ?; *ca și-ă sīrniri, ai vīaură līșīța* 150.
 Zis = dīa, soris, menit 84 (11), 89 (11, 11).
 Zīșiri sf. = dīcare 88 (11). Wgd. 36.
 Zlambōe adj. = adāno 77 (11).
 Zmārșo sm. = juniper 28.
 Zmeū sm. = ameu, balaur 151.
 Zmeși spl. = imene 36.
 Zmintēs vb. IV = amestec, încuro 71 (11).
 Zmoe sm. = smochin.
 Zmuclōș vb. IV = amuzese 167.
 Zobi = Futter. Wgd. 50.
 Zolcā = n. de vācā fīșatā 171 (11).
 Zor = zor, nevoie 75 (11); *pe zōr dāi zor* = tu și mă scoreși 144; *dē-dirā mari zor la ocligā* = dederă (puseră) mare zor la ocligār (forțară pe ocligār) 156.
 Zombi-di-șorș = dinți de brodat, de soris (pe aur, argint, gramă) 30.
 Zonā sf. = dīnă 18, 93 (11), 148.
 Zōna-Ghīulșara = dīna-Ghīulșara 143, 144.
 Zorli (an ∞) = în zor; *la darea zorli* = în zor de dī 169.
 Zudā sf. = dīuă 47 (11), 49 (11), 51 (11), 88 (10, 11); *crișpō suia* = se lumină de dī; *și fōș suia* = se fōș dī; *s-feși suia mari* = s'a luminat bine de dī 169.